

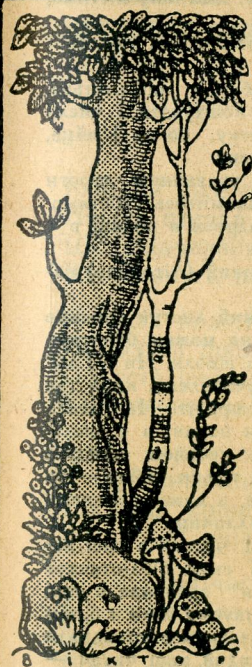
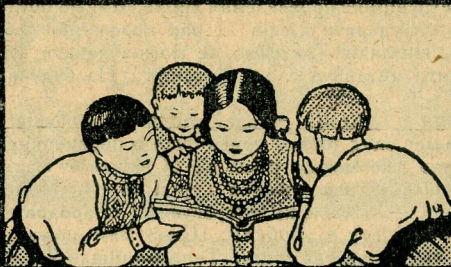
27.610.

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 7.

ЛИПЕНЬ

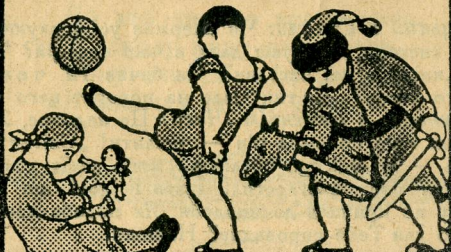
РІК 1929.

ЗМІСТ:

1. На сонце! На волю!	193
2. Вороги дерев	194
3. Вітер на могилі	200
4. Вірші Марка	201
5. Перед жнивими	203
6. Татари	204
7. Вічирня молитва	207
8. Мопе і Брисько	208
9. Царський плащ, якого не було	209
10. Вістка з Полісся	214
11. Хлопчик і цапок	215
12. Нагорода пильности	216
13. Літо	218
14. Сінокоси	219
15. Діточі театральні гуртки	220
16. Забави	221
17. Загадки	223
18. Розв'язки загадок	223

Ціна 1 зол.

ПАМ'ЯТАЙТЕ ПЕРЕПИСКА ПАМ'ЯТАЙТЕ
 що „Світ Дитини“ 3 при кожній нагоді про
 повинен бути в кожній збірку датків на пресо-
 українській хаті де є ЧИТАЧАМИ вий фонд „Світа Ди-
 діти. тини“.

Ліда й Сяня Лопатівні в Бориславі: Аритмограф і загадка фігуральна добре подумані, лише їх конструкційне переведення хибне, тому не помістимо їх. Зложіть інші. Не можна в однім рядку давати 2 слів („рак поважний“ або „біб бішкопти“) — бо з цього виходять дивогляди. Так само не можна давати нескінчених слів („ще не вмерла“), ані ставити питань в слові (руханку). На будуче оминайте того рода конструкції загадок

Леонід Маківка в Холмі: Загадкі добрі, а з ребусів тільки перший може піти, а другий ні, бо має блуд (боз — треба було о перечеркнути і на верху дати е). Бандурак тепер чомусь вже менше пише до „Світика“. Запитай його при нагоді про це! На днях вийшла велика книжка „Дикі звірі“. Може замовиш собі її, як лектуру на час вакацій — о скільки интересуєшся природою

Школярики V відділу в Любелі: Щиро Вам дякую за пам'ять! Чи в часі ферій будете давали яке представлення? Тепер вийшли 2 гарні картини: „У страха великі очі“ і „Пожалували — за пізно“. Спробуйте їх виставити. Світліну містимо, а жертви подаємо в виказі.

Ярус Тарнавська в Улашківцях: Адресу змінюємо, як бажаєш. А до котрої класи ходить Таля? Поздорови її від „Світика“!

Школярики в Заваді к. Турки: Ваше бажання незабаром здійсниться. „Світик“, від 1 січня 1930 р. буде виходити що тижня і буде коштувати 1 число 30 сотиків. Тоді зможе кожне з Вас мати для себе свою газетку, бо за 1 яйце, буде мати 1 число. За надіслані побажання прийміть щиро п. дяку

Богдан Скородинський в Долпотові: Твоя розв'язка з указанням дороги газді А — дуже добра. Зголошення до відділу. „Хочемо познакомитися“ містимо. Напиши листика до 1—2 хлопчиків до Нового Йорку, яких адреси є подані в 4 числі газетки

Ігор Шевченко в Варшаві: Вершик попередний і цей новий (Літо йде) надрукуємо у відділі „Праці наших читачів“ у 8 числі газетки.

Наталка Мацак у Гомкурт (Франція): Твій сердешний листик справив „Світикові“ велику несподіванку. Я знаю, що Тобі сумно, що не можеш бавитися з українськими дітьми, лише мусиш ходити до французької школи. Чи в Гомкурт є ще яка українська родина, крім Твоїх родичів? Пану учителеви, який так гарно вчить Тебе української мови, передай від мене щирий привіт. Чи писала вже листика до цих дівчаток у Новім Йорку, яких адреси були подані в 4 числі?

Михась Янович в Жупаню: „Записки Івася-Крілика“ небавом вийдуть з друкарні. Це буде дуже гарна, а притім весела книжечка. Як тільки вийде — то вишлю її Тобі. За те вийшли тепер інші, дуже гарні книжечки, а саме „Максим і Марко“ — „Василько й Івасик“ — „Безглуздів“ і „Зоряний хлопчина“.

Влодзьо Кассараба в Лискові: Які книжечки задумуєш читати в часі вакацій? Чи записуєш собі, що вже прочитав і чи складаєш собі свою бібліотечку?

Роман Кісь в Гросянці: Твоє оповідання „Вернувся“ заховане в теї „малих авторів“ — і колись, як „Світик“ буде тижневиком, надрукуємо його в однім з чисел, яке в цілості присвятимо працям наших читачів. Тому старайся приєднати на рік 1930 бодай 5 нових передплатників, а як зробить це кожний наш читач — тоді від 1 січня 1930 року буде „Світик“ гостити кожної неділі між українськими дітьми

Нестор Рипецький в Сокалі: Чи одержав усі бракуючі числа? Як там функтує Твій театр? Які вистави задумуєш дати в часі вакацій? Чи добре пішов „Бунт ляльок“? Яка була „каса“ з цієї вистави? Чи бачив Ти чек, який адміністрація залучила Тобі до 6-го числа? „Світик“ жде на поворот цього чека...

Олеся Бризунівна в Гуменні (Чехи): Це недобре, Лесуню, що не любиш рахунків! Цеж прецінь така приємна річ — числити! „Світик“ числення дуже любить, тільки на жаль — не має що числити... хіба своїх довжників, які „забувають“ чомусь вирівнати свої залеглости... Івась Г. досі ще не виписує газетки. Видно, що вона йому не припала до вподоби. Як подобалися Тобі всі ті нові книжечки, що їх Татусю для Тебе спровадив? Напиши!

(Далі на 3 стр.)

СВІТ ДИТИНИ

На сонце! На волю!

Кожний вже цю вістку знає,
Навіть птичка у горі, —
Що скінчилася наука,
Відпочинуть школярі.

По усіх нелегких трудах,
По журбі школярських днів,
По усій шкільній роботі —
Відпочинку час наспів.

Втіха серце наповняє
І підносить юну грудь,
Школярі пращають школу
І мов рої пчіл гудуть:

— Вільний час настав щасливий,
Сумувати був би гріх,
Жде нас тамки в лісі, в полі
Воля, сонце, — повно втіх!

Ждуть нас тамки чисті води,
В них купатись — просто рай,
Жде нас прибраний у цвіті,
Весь залитий сонцем гай.

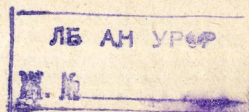
Там водиця нас уміє,
Загартує, відсвіжить;
Ясне сонце наші сили
Піднесе і підкріпить.

Всі скупаємось у сонці
Та обмиємось в воді,
І будемо всі здорові,
Мов ті риби золоті.

А як день нам не допише
Й стане дощик накрапати,
Будем бавитися дома,
Або книжечки читать!

Бо хто пильно все учився,
В школу радо все ходив,
Тому вчитель або батько
Книжечку тепер купив.

Ю. Ігорків.

Вороги дерев.

Малий Ілько приніс цього року зі школи дуже гарне свідоцтво. Тож батько похвалив його, а щоби в той день зготовити Ількови якусь радість, сказав при обіді:

— Ну, сину, добре свідоцтво ти приніс, тепер проси в мене якоїсь нагороди! Зроблю для твоєї втіхи, що зможу!

Ілько був дуже зворушений, поцілував батька й матір у руки і сказав:

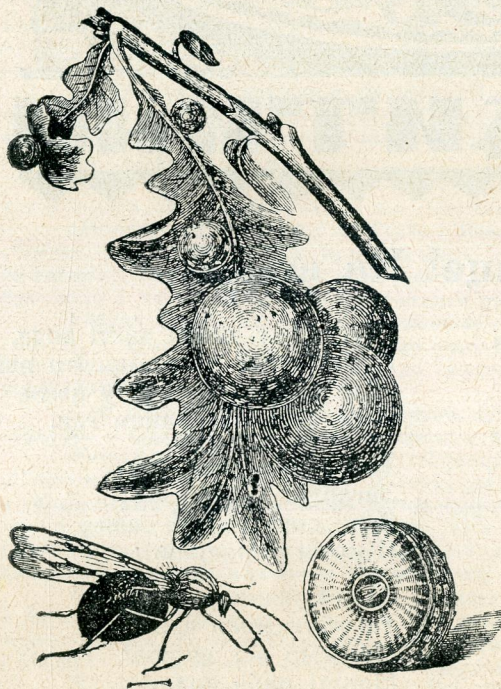
— Татусю, я прошу вислати мене цих ферій знову до вуйка Дмитра, бодай на два тижні. Я минулого року так добре там у його лісах бавився і стільки цікавих річей від вуйка навчився, що ще хотів би там побути бодай короткий час.

Родичі вволили просьбу доброго сина й за два дні був він уже у вуйка — лісничого в горах. Перший вечір і пів ночі провів Ілько на розмові з вуйковою родиною, розповідаючи всім цікаві новини з міста і зі своєї школи. Та хоча коротко спав, але досвіта схопився, і коли лісничий вибирався в ліс, Ілько станув перед ним вмитий і одягнений та просив:

— Вуйцю, візьміть мене зі собою в ліс. Я так люблю, як ви мудро оповідаєте мені про всякі лісові таємниці.

Лісничого втішила цікавість і признання хлопчини і він сказав:

— Дуже радо, хлопче! Ходи зі мною. Нині маю обійти спорий кусень ліса, то може й побачимо щось цікавого.

1. Галівниця-дуболиста.

(Комаха та проріз галівки з личинкою; у горі листок з бородавками-галівками).

І на щось цікавого не прийшлося довго ждати. Тільки увійшли в молодий гайок, зарослий дубчаками, тополями, ліщиною й іншим листястим деревом, як вуйко станув біля одного дубка, подивився на його листя й зажурено сказав наче сам до себе:

— Ну дивіться! Це лихо і тут кинулося!

Ілько був цікавий хлопчик і запитав:

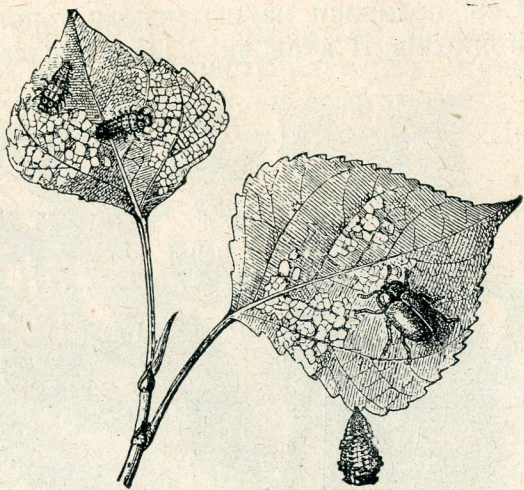
— Про яке то лихо ви говорите, вуйцю? Цеж молодий дуб!..

— Це дуб, мій хлопче, але придивися уважно його листю, чи бачиш ті зеленаві й червонаві бородавки на ньому? Ці бородавки нічо інше, лише гнізда малих ко-

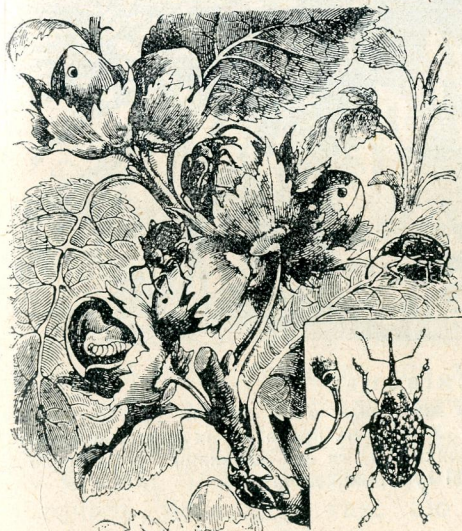
мах, подібних до оси, які тут складають яечка і вилягаються. Ну, а молодий дуб на цьому терпить, бо ті личинки висисають сок з листя. Ця комаха називається: галівниця дуболистна.

— Що за диво! — закликав Ілько. — А я й несподівався, що дуб має такого ворога на собі!

— Та не лише дуб — відповів вуйко, — але й другі дерева мають подібних комірників, що менше, або більше шкодять їм, а часом і гублять дерево цілковито.

Попелюха тополева.

Рильчак-орішник.

Ось, подивися на цю молоду тополю. Бачиш на хвостиках її листків ті кульочки? Це є гнізда тополевої попелюхи.

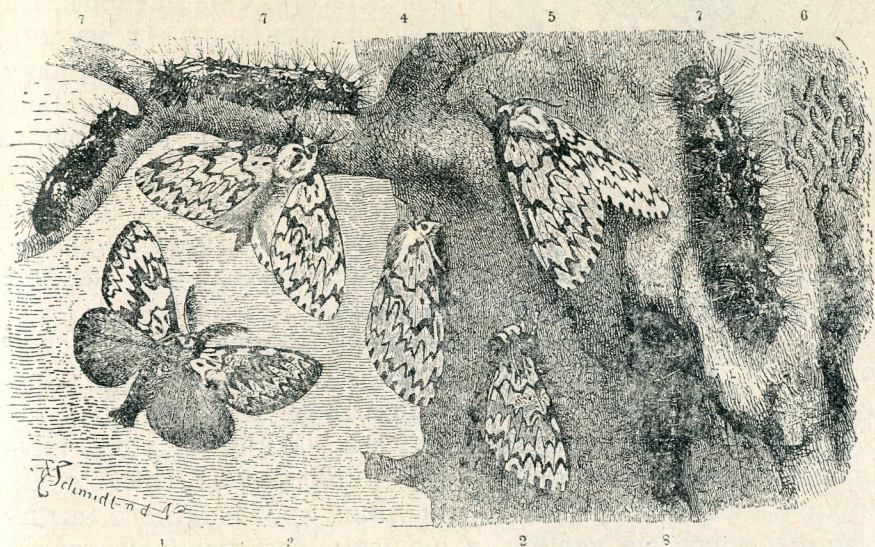
Дюк-соснівець.

(Самичка (b) у горі на ліво складає яечка личинок, у споді самчик (a); їх гусільниці (d) та огряд личинок гусільниць (e). У горі на право — їх завзятий ворог: щипавка-хоїниця (f), у долині: заколець великий (h) та оса-бочівниця (i), що складає свої яечка на тілі гусільниці дюка).

Ця комашка наколює хвостик листка і складає там своє яечко. В наколенім місци деревні соки затримуються і від того

творються такі кульки. Тими соками живиться личинка мшиці. Подібні шкідники живуть на листю вязу. Ось, глянь на цю галузку. На однім листку бачиш дві відстаючі торбинки а на другім з краю якісь наче прищики. Це також гнізда подібних личинок комашок.

— Дуже цікаве! — сказав Ілько, зриваючи якийсь звинений в трубку сухий листок. — Чи і в цім листочку є який шкідник?

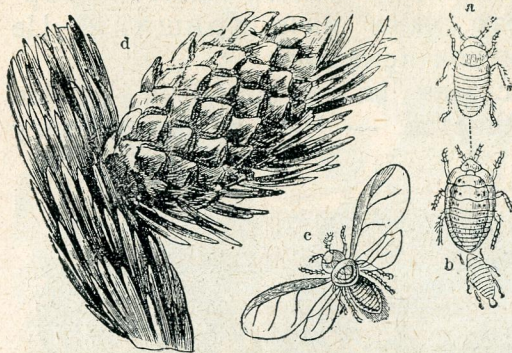
Монашка-оголка.

— О, є! — сказав вуйко. — Це власне робить хрущик звояк-зеленяк, що звиває листок, складає там яечко і підгризає хвостик, бо знає, що його личинка буде мати з сухого листка кращий корм, як з зеленого.

— О, то ці комахи дуже дотепні!

— Так! А чи ти знаєш, звідки береться порожний лісковий оріх? Комашка, що зветься рильчак, або орішник-лісковець, складає яечко в цвіт ліщини і тим способом, коли зародок по відцвіттю розростеться в овоч — то є оріх, тоді личинка комахи є вже в середині овочу і точить його ядро так, що замість оріха маємо в середині чорну ямку. Подібні комахи-рильчаки псують яблука, грушки і інші овочі. Ці шкідники вже з цвіту дістаються

до овочу і жують його. Тоді кажемо, що це хробачливі яблука і грушки. На дубі й ще на деяких деревах живе дуже дивна свербивуска-походівка. Ці комашки об-

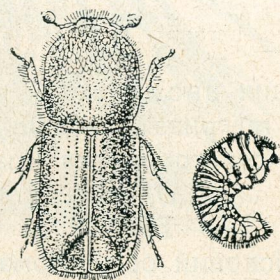
Бавовниця. (Попелюха-ялинова).

мотують по кілька листків своїм павутинням і там спільно замешкують їх гусільниці, по 200 і 300 штук. Цілий день вони сплять, а як звечеріє, рушають в похід на жир, і то в найліпшій порядку, неначе яке військо. Наперед іде одна, потім дві, за ними три, а далі йдуть усі рядами, як правдиві вояки і підгризають листя.

— Бідні ті дерева! — жалувал Ілько. — А на ялицях і смереках нема таких шкідників?

— Ой, чому нема! І шпилькові дерева мають своїх ворогів. Їх нищать головню личинки різних денних і нічних мотилів. Денні є менше шкідливі, а нічні дуже пажерливі й уперті і нераз нищать все чатиння й кору. Найбільшими шкідниками чатинних (шпилькових) лісів є личинки дюка-соснівця. Один такий хробачок цього мотіля зїдає 12 іголок на годину, а що їсть без перерви, то за ціле своє життя в виді хробачка, зїдає около тисячу голок. Страшними шкідниками є також личинки: пестрини-хвоїнівки, намети-соснівки, оголки-монашки і ще кількох родів. Гусільниці цих поганих мотилів можуть нераз знищити цілі чатинні ліси так, що на дереві не буде ні одної ігли. Часом бачимо ще на галузках смерек і ялиць бавовняні кульки, що потім більшають і нарастають. Це є гнізда мшиці-бавовниці, яка висисає соки з молодих галузок та ігол смерек і ялиць.

Деревоїд (Kornik)
і його личинка.

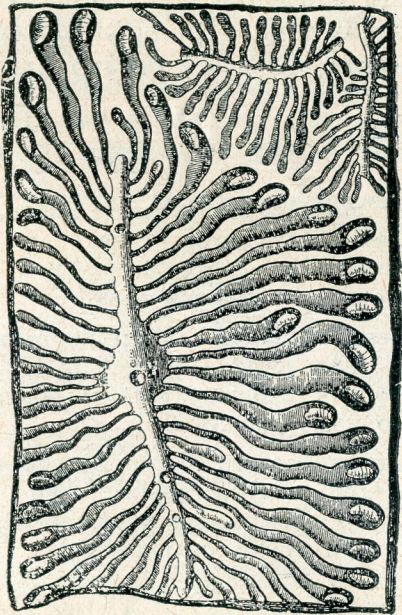
— А чи то правда, вуйку, що і під корою дерев живуть якісь комашки?

— Правда, Ілька. І під корою, і в корі мають дерева своїх ворогів, які їх нераз зовсім сточать, і таке дерево всихає. Приміром, як побачиш, що осика має на корі гузи, то знак, що її пень точить зубатень тополевець, (або борозниця-коралька). Гусільниця цього хрущика сидить в осиці два роки і точить у пні цілі хідники. Ці хідники часто виходять на поверхню кори і тоді з них сиплеться трачиння. Багато такого трачиння викидає гусільниця деревоїда і по тім пізнає дятель, де вона є, та видовбує її з кори.

Деякі комахки пробивають кору острим рильцем, яке мають на кінці кадовба, а в тій дірочці, просто в пні дерева, складають яечка. З яечок вилягаються гусільниці, які зараз вигризають в дереві рівці, щораз глибші й довші. Найбільшим з тих деревних гризунів є козоріг, або скрипун-трачій, 6 см. довгий з рогами на 9 см. довгими. Його личинки пробувають в дереві 3 або 4 роки. Неначе королем усіх цих комах деревогризів є рогач-оленець, що має величезні зубчаті роги, наче ракові щипці, а його великі гусільниці-хробачки живуть в дереві пять літ. Коли відлупати кору з такого дерева, то видно повно рівців, що наче жили пробігають в різних напрямках. Чим глибші ті жили, тим слабше дерево, а часто воно цілком сохне і паде.

— А не можна яким способом винищити цих шкідників? — питався Ілько, оглядаючи кусень такого сточеного пня, з якого вуйко облупав кору.

— На щастя ці шкідники мають також багато ворогів, — відповів вуйко — і як би не те, то вони знищили би нам усі ліси. Ті противники, що вигублюють їх і неда-

Кусень дерева
з гніздами гусільниць деревоїда.

ють їм дуже руйнувати дерев, походять одні з родини птахів, а другі такі є їх побратимами-комахами. Та про цих оборонців ліса розкажу тобі, Ільку, другим разом, бо ось ми вже коло лісових робітників, а мені треба виплатити їм зароблену платню.

Вуйко почав говорити з людьми, що працювали біля шкільки деревець, а Ілько тимчасом далі думав над тим, що довідався про шкідників ліса, та вишукував їх на листках і на корі поблизьких дерев. Того дня він не змарнував, бо дуже багато навчився.

Галя.

Вітер на могилі

А понад полем, а попід хмари,
Там буйний вітер гуляв —
Тепло і холод. божеські дари,
На землю струями лляв. —

Веселий, смілий, сей цар простору
З усіма шуткував —
То звів таночок з гильками бору,
То річку сколихав.

До кучерявого закликав дуба:
„Чому ти дубе старий?“ —
„Бо я не знаю, що журба-згуба,
Бо я багатий, сильний!“ —

Струнку красуню-сосну питає:
„Де взялась врода твоя?“ —
„Там де луч сонця землю стрічає,
Красу черпала там я“. —

„А ти берізко, біленька панно,
Чом сумна — в слезах ціла? —
Сонце пестить тебе безнастанно,
А кормить ненька - земля!“

„А ти калино в вінку коралів,
Чому спустила вітки? —
Чом ти сумуєш, розводиш жалі
Й стулила свіжі листки?“

А йому каже берізка ясна:

„Ой, не мені, не мені —
Не мені світить зіронька красна,
Сонце купаєсь в імлі!“ —

„Ще молоденьку, діти маленькі
Із ліса взяли мене —
В стрільця могилу, горбок круг-
[ленький,

Скрили коріння мое“, —

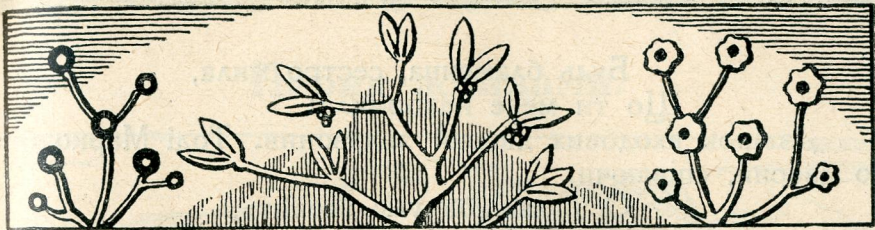
„А у могилі стрільчик січовий —
Головка ясна лежить —
Личко біленьке, чорнії брови
Мое коріння пестить“...

„Тому я плачу — вітре-соколе! —
Не встане він молодий —
Не піде з крісом боротись в поле
Не стане з ворогом в бій!“

„Сумну могилу, люди забули —
Мої лиш течуть слізюньки —
Мій шум тужливий діти почули
Й принесли свіжі вінки“. —

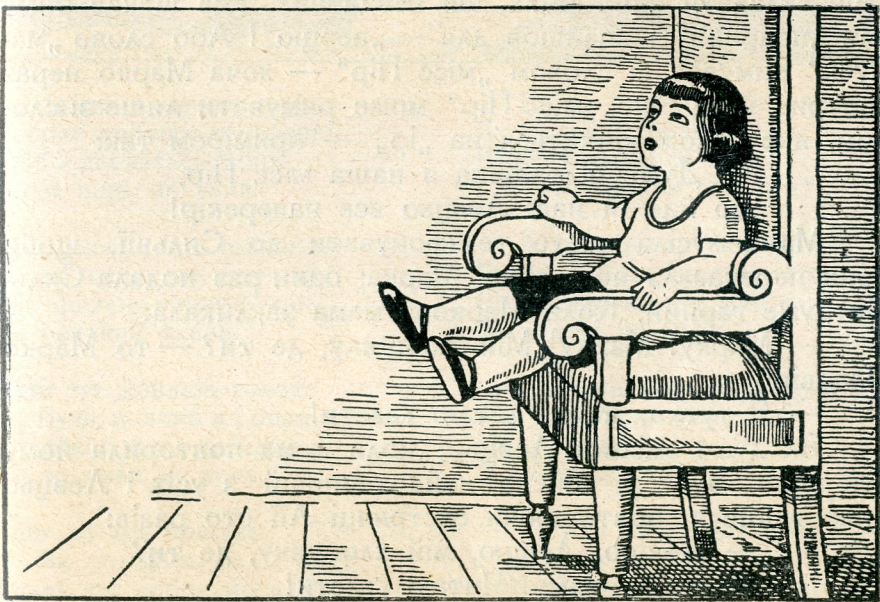
„А я нещасна“ — мовить калина —
»Стрільців квітчала в бій
І ворожила, котрий поляже
У цвітах, в красі мойї!“

А вітер слухав... жалів калину,
Берізку дружньо обняв —
Мов розжалену пестив дитину,
А потім — сам заридав...

Вірші Марка.

Марко був другим свояком Левця: менший від нього і від Альберта, але дуже маленький. Був він майже завжди добрий і спокійний, бажав добра для мами з цілого серця, як усі діти на цьому світі, але й, як усі діти на світі, мав свої химери. Та в одному ріжнися Марко від

усіх інших: він говорив завжди віршом. Мав він, наприклад, одягатися, то говорив:

— Марку, Марку, раз-два-три!
Ти штанятка вже вбери!
А потім — труд невеличкий:
Взути свої черевички!

А коли старша сестричка Сильвія казала йому чемно сидіти при столі і їсти снідання, то що говорив Марко?

— Будь блаженна, сестро мила,
Що ти мене накормила!

Дзвінок входових дверей задзвонив. Тоді Марко біг до дверей, співаючи:

— Ось, дзвінок уже звенить,
Це Альбертик наш біжить!

А коли Марко бажав забавки, наприклад бальончика, біг до мами, вискакував їй на коліна і говорив:

— Ой, мамо моя мила,
Коби бальон ти купила!
Ой, мамусю дорога,
Може купиш мені два?..

Левцьови дуже подобалися вірші Марка; він сам не вмів складати ані гарних, ані невдатних. Раз шукав риму для „паприки“ і знайшов для — „перцю“! Або слово „мамуся“ римував зі словом „місс Пір“ — хоча Марко нераз говорив йому, що „місс Пір“ може римувати лише зі словом, яке також кінчиться на „ір„ — приміром так:

— Дуже бідолашна є наша місс Пір,
Бо йде їй наш Левцьо все наперекір!

Мама мусіла часто телефонувати до Сильвії, щоби вона переказала нові вірші Марка; один раз подала Сильвія дуже гарний. Коли Маркова мама закликала:

— Марку! Марку! Мій хлопчику, де ти? — то Марко відповів:

— Я тутки, мамо, читаю газети!

Як дуже сміявся Левцьо, коли мама повторила йому цей вірш. Був це дійсно найдотепніший з усіх і Левцьо дуже тишився, повторяючи сестричці Лії сто разів:

— Левцю, Левцю, мій хлопчику, де ти?

Я тутки, мамо! Читаю газети!

Так поволи й Левцьо вчився віршувати.

Перед жнивками.

У неділю, в сонця чарі,
В поле вийшли господарі,
Любо дивляться вони
На ті ниві, на лани.

Тутки жито, там пшениця,
А там инша ще пашниця,
Так філює пишний лан,
Як великий океан.

Чути тут Данилів голос:
— Буде повний в Гриця колос,
Не такий буде в Юрка,
Бо то нива не така.

Гнат на тее повідає:
— Як хто дбає, так і має;
Гриць тут добре погноїв,
А Юрко вже так не вмів.

— Бо то треба добре знати,
Як те поле управляти,
Щоби оплатився труд
І за квартиру дав нам пуд*).

— А крім того, пане брате,
Треба в Бога щастя мати:
Щоби дощик все зросив
Та водою не залив.

— Щоб не впали бурі-тучі
Ані блискавки палючі,
Ні холодніі гради
З хмар не сипнули сюди.

— Та хто праці докладає
І на Бога уповає,
Той по жнивках буде пан! —
Каже так старий Степан.

І ми труд селянський знаєм,
Тому щиро всім бажаєм:
Щоби кожний, хто орав,
Хліб сторицею**) зібрав.

*) Пуд = 16 кг. **) Сторицею — з одного колоска сто зерен.

Татари.

В попереднім числі „Світика“ писали ми про першого українського короля, давнього володаря галицько-волинської держави, Данила. Ми писали, як він лишився по батькові, Романови, маленьким хлопчиком; як його мати-вдовиця втікла з ним і з його молодшим братчиком, Васильком, на Угри, та як він потім, коли доріс до 20 літ життя, вернувся з Угорщини і здобув Волинь та Холмщину, а згогом і Галичину.

Ми згадали, що це був дуже мудрий і енергійний володар і дуже дбав про свою державу, але перешкодила йому в тім дика орда татарів так, що Данило на старості літ мусів на приказ татар поруйнувати навіть ті укріплення, що побудував собі довкола своїх нових міст: Львова, Холму, і старих: Галича, Кременця, Звенигорода і Володимира. Татари завдали тоді нашій давній державі і всему українському народови великий удар і ослабили наших князів так, що потім вже не довго існувала наша держава.

Звідки-ж узялися ті татари і звідки вони прийшли? Як усі кочовничі орди, такі, як передтим були печеніги, половці, торки й інші, так і татари прийшли з Азії, зі сходу, шукаючи для своїх великих стад свіжої паші, а для себе доброї наживи.

Перший раз появились татари над границями України тому сімсот літ, в році 1223. Вони напали на половців, що вже тоді були дуже ослаблені і сиділи тихо в степах.

Половці вислали своїх послів до українських князів і переказали:

— Поможіть нам відбити нового страшного противника зі сходу, бо як він нас знищить, тоді рушить і на вас!

Наші князі зараз зібралися і радили: піти половцям на поміч, бо справді татари готові розбити половців і рушити на Україну. Вони зібрали велике військо і рушили спільно на схід, у степи. Прибув з військом і князь Данило аж з Холмщини, бо вже тоді був там князем (Данило мав тоді 20 літ). Так дійшли вони аж над річку Калку, яка впадає до Азовського моря і там зійшлися

з головними силами татар. Почалася страшна, кровава битва, а що татар було вдесятеро більше, то вони зовсім розбили військо наших князів. Лише Данило та ще князь Мстислав Удатний, що тоді князував у Галичі, встигли врятуватися втечею. Прочих князів татари зловили, пов'язали, поклали їх рядком на землю, а на них наклали дощок і на тих дошках пили, їли і танцювали. І так наші бідоласні князі подусилися. Побивши так наших князів, татари не пішли далі на Україну, але завернули назад у безмежні степи і пропали в Азії.

Та в 16 літ пізніше, в році 1239, татари знову з'явилися на Україні. Вони за той час встигли вже були підбити під свою владу Московщину і тоді їх хан Батий рушив на полудне, на Україну. Літописець описує, як ішла татарська орда. Ішла вона, як чорна хмара. На переді їхала татарська кіннота, що палила всі села і грабувала все майно. За кіннотою сунула головна орда з возами, стадами худоби й верблюдів, з табунами коний, зі своїми жінками й дітьми. Куди йшла орда, там усе горіло, одна чорна земля та руїни-згарища оставалися. По дорозі валялися трупи, бо татари забирали в неволю (в ясир) жінок і дів-

чат тай часом малих дітий, а старців і мужчин убивали. Убивали і дітий-немовлят. Плач і стогін стелився тими дорогами, куди переходила орда.

Полонених вязали татари до купи і гнали навперед себе, як отару — і не мали для них милосердя.

Отак пройшли татари в 1239 році східну Україну. Князі відбивалися від них, але кождий одинцем, тому татари легко їх побивали. А спільно стати на ворога князі не хотіли, бо й самі між собою тоді билися. Коли Бату-хан був у Чернигові, то навперед себе вислав свого полководця Менгу і цей підійшов з татарами аж під Київ. Він став на горбку і побачивши гарне місто, шкодував його руйнувати. Тому вислав до Київа своїх послів і за-візав Киян, щоби добровільно піддалися.

Тоді в Київі управляв Данилів воєвода, Дмитро, бо київський князь Михайло втік вже давніше на Угорщину, як тільки почув про татар. Старий воєвода Дмитро і Кияни врадили, щоби не піддаватися татарам, але боронитися. Вони повбивали татарських послів — і тоді Менгу відступив від Київа. Та на другий рік (1240 р.) прибув під Київ сам Бату-хан і за один день узяв Київ. Татари страшенно лютували й різали людий. Порубали сильно і воєводу Дмитра, але ще живого взяли і привели перед Батия, а він дарував хороброму воєводі життя за його відвагу. Місто спалили і церкви поруйнували, бо там ховалися люди, але над церквами не знущалися і не грабували й не нищили ікон так, як москалі, бо татари мали одну добру прикмету: що шанували чужу віру.

З Київа пустилися татари далі на захід, на Волинь і на Галичину. Нищили і палили все по дорозі. Знищили й Галич, бо Данило втік також на Угорщину і не було кому боронити краю. Потім рушили татари на Польщу і спалили тодішню столицю Польщі, Краків, а потім пішли на Угорщину і зайшли аж на Балкан. Все по дорозі нищили огнем і мечем і знов раптом в р. 1242 завернули на схід, до Азії. Батий утворив собі там величезну державу, а Московщину і всі українські землі уважав також за свої. Правда, він не мішався до внутрішніх порядків, але кождий князь, що хотів князувати на своїм уділі, мусів най-

перше поїхати до хана, поклонитися йому і дістати дозвіл (грамоту) на володіння. За це часто князі посиляли ханови великі суми гроший, срібла й золота, та інші дорогі дарунки. Так татари взяли всіх князів під свою руку і пильно стежили, щоби вони не збирали війська і не вибилися з під татарської власти. Коли татари вже вернулися в Азію, Данило вернувся з Угорщини в Галичину і почав поволи відбудовувати зруйновані міста і засновувати нові, саме: Львів і Холм. А щоби бути безпечним від татарів, він поїхав до хана, поклонився йому і дістав „ярлик“ то є грамоту на князювання. Данило думав відбудувати край, а потім зібрати військо і вибитися з під влади орди. Але це йому не пощастило. Татари перечули про його наміри і татарський воєвода, Бурундай, приказав йому в р. 1260, поруйнувати всі твердині, вали й укріплення. Данило мусів послухати наказу, бо ще не чувся в силах виступити проти татар. Та це його так прибило й зажурило, що в чотири роки потім (1264) він умер у Холмі.

Про ті часи, як татари напали на нашу землю, маємо дуже гарну історичну повість Івана Франка п. з. „Захар Беркут“. В тій повісті описано, як від татар відбилося село Тухля в Карпатах. Варто цю повість прочитати, тепер у часі вакацій.

Вечірня молитва.

Музика незнаного автора.

Со-неч-ко лю-бе йде на спо-кій. Зо-ло-тих зі-рок на не-бі рій.

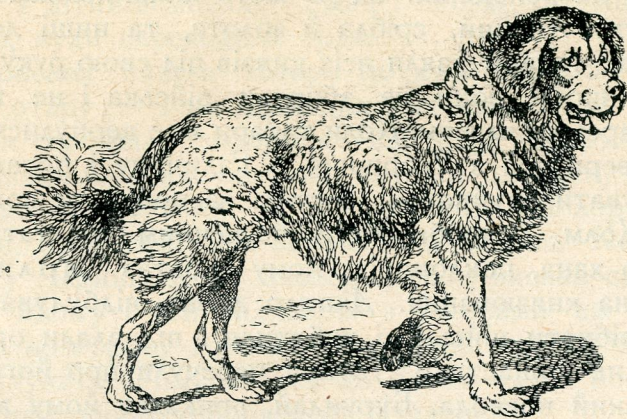
Сонечко любе йде на спокій,
Золотих зірок на небі рій.
Ніч заступає небесну грань —
Бозю! на наші молитви глянь!
Таткови й мамі здоровля дай,
Душі померші прийми у рай.

Темрява суне — день вже погас, —
Янголів білих пришли до нас.
Най їхні крила срібні, ясні
Нам навівають сни золоті
Про Україну, рідний наш край —
Такий нам любий, як Божий рай!

Дід Сава.

Мопс і Брисько.

Мопс: — Бриську, ти поганий псе,
Забирайся геть мені!
Бо як зловлю я тебе,
То ті кудли не твої!

Брисько: — Замовчи, мале щеня,
Поки ще не в гніві я!

— — — — —

Брисько тільки позіхнув,
Головою повернув,
І в ту мить наш Мопс малий
Втік що сили до синій.
Там відваги знов набрав
І з порога: — Гав! гав! гав!

В. Гай.

Царський плащ, якого не було.

(За Андерзеном).

Давно-давно жив десь могутній цар, що дуже зважав на свій одяг. Всі свої гроші видавав він тільки на те, щоби гарно одягнутися. Він не журився своїми підданими, ні жовнірами, ні державою, — а як де показувався поза палатою, то тільки на те, щоби похвалитися своїм новим строєм.

Про цей царський наліг чули всі кравці з цілого світа і царська столиця була повна кравців, так, що замість назви: Царопіль — краще було їй дати ім'я: Кравцеслав.

З того царського налогу скористали раз два дотепні обманці і вилічили царя з його хвороби. А сталося це так.

Раз прийшли до столиці і зголосилися до царя два

молодці, що представили себе за кравців з Парижа. Вони сказали цареви:

— Царю! Ми вишиємо тобі плащ, якого ти ще не бачив. Він буде зі звичайного сукна, але це сукно буде мати таку прикмету, що для кожного, хто є дурний і не відповідає своєму урядови, остане невидимим, мовби його не було.

— О, це булоб добре! — подумав собі цар. — При помочі такого плаща мігби я легко переконатися, хто з моїх міністрів і урядників не доріс до свого уряду, і я вмівби відрізнити мудрих від дурнів!

— Шийте мені такий плащ! — закликав цар до обох кравців і дав їм наперед багато гроший на сукно і за роботу.

Кравці поставили в палаті два ткацькі варстати і вдали, що нібито вони самі тчуть матерію на царський плащ. Вони зажадали багато шовку і золота, але це все сховали собі, а варстати були порожніські.

Цар хотів піти подивитися, чи вже багато зробили того сукна, але подумав собі:

— Ануж я дурень, або не надаюся на царя, то не побачу того сукна, а як хто спитає, яке воно, я не вмітиму відповісти! Ні, пішлю перше свого старого, чесного прем'єра міністрів. Він певно побачить сукно, бо і не дурний і уряд свій добре справує...

І післав цар міністра.

Міністер, котрий також знав про ту дивну прикмету сукна, увійшов до кімнати, де працювали фальшиві кравці і, глянувши на варстати, подумав собі:

— Боже! Чиж би я був дурень і не надавався на міністра? Я тут нічого не бачу!

Але міністер не признався до цього нікому, а коли кравчики нібито щось показували йому на варстатах і питали, чи гарне, він хвалив:

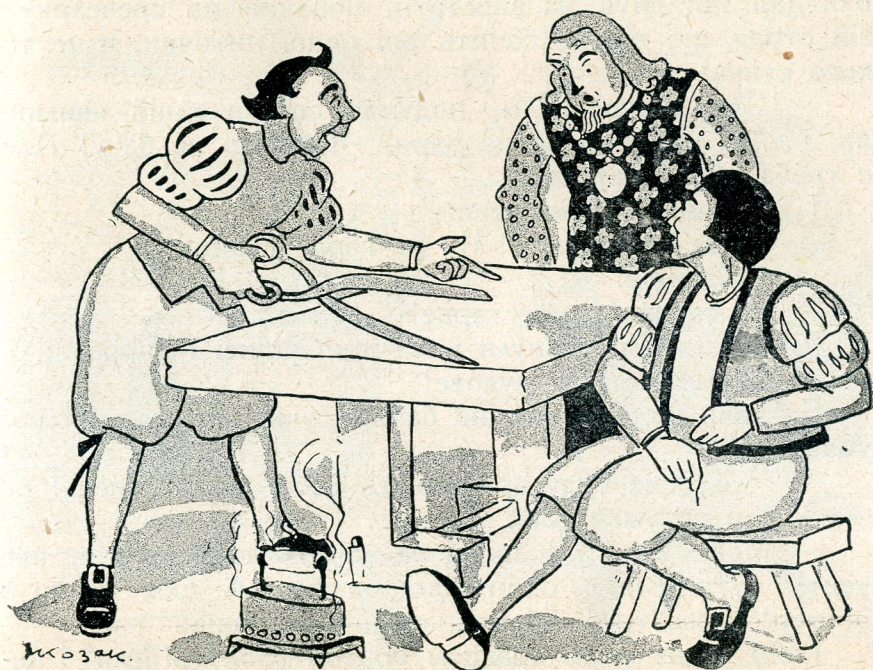
— О, прекрасне, величаве! Такого я ще не бачив! Цар буде задоволений!

— Це нас дуже тішить! — відповіли кравці і назвали йому барву невидимого сукна. Це добре запам'ятав собі старий міністер і розказав усе цареви, вихвалюючи сукно

і не признаючися до того, що він ніякого сукна не бачив...

Кравці зажадали ще білше шовку і золота і вдавали, що працюють до пізної ночі. Але вони нічого не робили, тільки сміялися з царя і з міністра, що даються обманювати.

Цар післав ще до кравців одного високого достой-

ника. Цей увійшов, а що подібно як міністер, нічого не бачив (бо нічого не було), подумав собі:

— Розум у мене є, але видно не надаюся до свого уряду, коли не бачу сукна! Та не вільно признаватися, бо буде сміх і втрачу уряд.

І коли кравці питали його, як йому сукно подобається, він також став вихвалювати і навіть вдавав, що пробує сукно в руках, чи воно тонке і чи гладке... Так сказав він і цареві:

— Царю, прекрасне сукно!

Ціла столиця говорила вже про дивне сукно, з якого

цареви роблять плащ. І цар нарешті сам рішився піти до кравців. Він подумав собі:

— Коли міністер і достойник побачили сукно, то певно і я побачу. Адже я не дурніший хиба від них!

І цар зібрав усіх своїх прибічників і того міністра і достойника, що вже були у кравців, і пішов до салі, де стояли варстати. Кравці вдавали, що тчуть з усіх сил, та коли цар поглянув на варстати, побачив на превеликий свій страх, що він не бачить ані одної ниточки, а не то якого сукна!

— Що, я дурень? — подумав собі в одній хвилині цар. — Чи не надаюся на царя? Я нічого не бачу! Але не треба признаватися!

І коли міністер запитав:

— Ваша величносте! Чи не гарне сукно?

Цар відповів:

— О, справді, дуже гарне!

А за царем потакнули і всі прибічники і двораки:

— Ох, прекрасне, чудове!

Бо хоча ніхто з них не бачив сукна, то кождий подумав собі:

— Чейже не буду зраджувати себе, що я дурень!

А цар подумав собі:

— Може хто й з них і не бачить так, як і я, але мусить бути бодай один, що бачить. А цим певно є міністер! Отже треба вірити, що сукно гарне!

І він надав обом кравцям ордери „Золотої Ігли“ і назвав їх: „Придворні кравці“.

Находило велике державне свято і цар мав виїхати на парад. Отже він приказав, щоби плащ був на час готовий. Кравці вдавали, що працують пильно, а ніч перед парадом просиділи цілу при світлі, ніби то викінчують плащ. Вони мали в руках іглу, ножиці, міру, крейду, вдавали, що тнуть, крають, притинають, значать, шиють, але сукна не було видно, ані нитки. І дійсно там нічого не було, а обманці тільки виконували такі рухи, наче би шили.

Нарешті сказали:

— Плащ готовий!

І тоді пішов цар з приборниками пробувати новий плащ. Кравці підняли руки до гори і, прикидаючись, що ніби щось держать у руках, питали:

— Як подобається ковнір? А рукави? А стан? А гузики?

— Гарне, гарне! — сказав цар. — Я задоволений! — хоча він і тепер нічого не бачив. А за ним сказали усі:

іх за

— О, прегарний плащ!

Тоді кравці вдавали, що ніби вдягають царя у новий плащ, і говорили:

— Він дуже легкий, так що його зовсім не чути. Але в цьому власне його краса.

Цар став перед зеркалом, думаючи, що може на собі побачить той плащ, але він не бачив нічого.

Та двораки хвалили:

— Прекрасно! Величаво! — і просили йти на парад.

Цар вийшов з палати і йдучи під балдахимом, вийшов на вулицю, де його ждав народ. Народ був також цікавий, як виглядає той дивний плащ царя. Та всі були здивовані, коли побачили, що цар — без плаща. Але ніхто не смів признатися, що не бачить плаща.

Аж коли цар проходив попри якусь жінку з дитиною, сказала дитина голосно:

— Мамусю! А чому цар без плаща?

Це почули всі люди і подумали собі:

— Коли так дитина каже, то це мусить бути правда! Бо вона і мудра на свій вік і уряду не має...

І почали люди шептати, а потім і голосно говорити:

— Він без плаща! Тільки в сорочці! Тільки в сорочці! Його обманули!

Почув се цар і повіривши аж тепер, що це правда, утік засоромлений до палати. Він зганив усіх своїх нещирих і підлесних двораків, а лукавих кравців казав повісити. І від того часу був він уже скромний в одягу і більш уважніший до людей.

Вістка з Полісся.

Не знаю як там у вас, в Галичині і на Волині, діти-школярі заховуються. В нашому селі Р., що лежить на Поліссі, в пружанському повіті, злодійство ширилося між дітьми. Широлося воно для того, що не було кому, як кажуть: «добра навчити». Не було кому напровадити нас на добру дорогу, то ми так і гасали по чужих садках і городах. То заліземо в сад нашого панотця і обірвемо всі грушки, не ждучи навіть поки дозріють, то огірки сусідські повибираємо, а помідори нашого вчителя одного літа повиривали геть, з корінням.

Не могли зарадити тому лихови ні лайки, ні нарікання покривджених. Не помагала й наука нашого доброго вчителя. Ніщо не зрушувало наших сердець. Ніхто не міг дібратися до наших розумів, щоб розяснити нам, які гідкі і які негарні наші вчинки. Ніхто не міг стримати нас від такої поганої звички, як крадіж.

А все таки знайшли розумні люди спосіб і витягнули нас з того болота. Способом тим була газета, редагована нами — школярами, при допомозі нашого вчителя.

Бувало, де тільки появиться злодійство на селі, чи в школі — зараз-же про те в нашій газеті напишемо. Опишемо докладно виновника, чий син, де живе, до якого відділу належить в школі.

В неділю всі дооколичні села, що належать до нашого шкільного району*), знають вже про того злодія, сміються з нього, та йдучи пальцями на нього показують. А се не дуже приємно було для нього. Від тоді він сам переставав красти і других відводив від злого.

Ой, велику силу має отака газета в школі. Тепер вже старші цікавляться нею і пильно її читають, бо й справді, багато цікавого можна довідатися з неї.

Гриць Поліщук,
співробітник шкільної газети «Сіач».

Хлопчик і цапок.

Ось трилітний Левцьо,
Хлопчик невеличкий,
Подає цапкови
Свіжої травички.

І питає цапа:
— Козю рогатенький,
Певно тобі сумно
В стайні тій вузьенькій?

— Мекеке, дитино! —
Цап відповідає,
— Якже мені сумно
Тутки бути має?

— Маю подостатком
Сіна і травиці,
Завжди мені носять
Свіжої водиці...

— А до того й ти ще
Мене доглядаєш,
Про моє здоровля
Раз-у-раз питаєш.

— Раз на день пускають
Добре побрикати,
Що мені ще більше
До добра бажати?

Е. Лехнер.

*) На Полісся до одної школи сходяться діти з кількох сіл, бо поліські села невеличкі.

Нагорода пильності.

УЛО це давно, ще кільканайцять літ перед світовою війною. В селі Загаєві була тоді чотирокласова школа, а ціла громада гордилася тою школою. Бо то і учителі були в ній дуже добрі і учні добре вчилися, так, що пан інспектор, як бувало приїздив, то не міг нахвалитися. А вже найліпшим був пан управитель школи, Петро Явір. Він опікувався школярами, як своїми власними дітьми, тож не диво, що школярі й родичі дуже його любили.

Всі школярі хвалили собі пана управителя головню за те, що він завжди при роздачі свідоцтв роздавав учням гарні нагороди пильності і то справедливо, в міру заслуги. Пильнішим давав на памятку цінніші нагороди, менше пильним давав скромніші. Та навіть і тих, що не дуже пильнували науки, пан управитель не лишав на боці. Він уміхаючися говорив:

— А тепер, коли обдаровані всі пильні, дам дещо і тим, що не все були чемні, вони певно поправляться.

І роздавав їм бодай по гарному олівцеві, або по ручці з пером. І не помилявся пан управитель. Пильні обдаровані учні слідуючого року ще краще бралися до науки, а ті, що передтим не дбали про школу, тепер соромилися swojego лінивства і надолужували втрачене. Своєю добротою пан управитель засоромлював їх заохочував до поправи.

І тому, коли в році 1900-тім прийшло до роздачі свідоцтв і в шкільній салі вже зібралися всі учні і родичі, пан управитель виймив з шафи цілу гору книжок і всяких шкільних приладів, поставив це все на стіл і сказав:

— Любі діти! Я діждався з вас тої потіхи, що цього року вже нікого не можу зганити за ліниство. Ви всі були чемні, тож і всі дістанете від мене нагороди пильності і то вже не в міру заслуг, тільки, яку хто собі вильосує. Лише одного з вас не допущу до льосования, а кого і чому, то зараз дізнається.

Всі діти дуже зацікавилися, що то буде, але ждали терпеливо кінця. Пан управитель викликав за порядком кожного до стола і казав йому витягати з малого пуделочка одну зі скручених карток, яких там було повно. А на кожній картці була написана назва якоїсь нагороди: книжечка, або що инше. Хто що вильосував собі, це діставав і сідав назад у лавку.

За чверть години вже всі діти були обдаровані, а на столику лишилася ще одна тільки одна прегарна книжечка і новий блискучий перничок, повний олівців і ручок з перами. Тоді пан управитель сказав:

— Оцю нагороду пильности дістане той з вас, хто ще не витягав льосу. Хто ним є? — запитав управитель.

З заду підійшов до стола маленький, убого вбраний, хлопчина і став несміло перед управителем.

— Оце є Павлусь Букович, якого всі знаєте, ученик четвертої класи. Він має ту заслугу, що хоча вбогий сирота, бо має тільки матір-вдовицю, але учиться найкраще із усіх вас, нераз в голоді і в холоді. Тож думаю, що і ви погодитесь з цим, що йому треба визначити найкращу нагороду, якої він при льосованню міг би не дістати. Ось тобі, Павлусю, ця книжечка „Робінзон Крузо“ і цей перник з олівцями й ручками. А при тім бажаю тобі щастя, щоби твоя мати мала з тебе колись потіху!

Кажучи це, управитель поцілував Павлуса в чоло, а Павлус аж заплакав з радості і поцілував доброго управителя в руку.

Ціле село було тим гарним вчинком управителя школи дуже зворушене і врадуване. І тому всі дуже засумувалися, коли ще тих вакацій нагло довідалися, що вища влада перенесла управителя десь далеко до иншого повіту на нове місце, до більшої школи. Та не було ради. Управитель попрощався з селом і зі своїми учнями і з жалем виїхав з села, в яким він пробув десять літ і яке його так щиро любило.

Від того часу минуло багато літ. Прийшла страшна війна. Люди розбрилися по світу і по неодному і чутка пропала. Брат розлучався з братом, син з батьком і матір'ю, приятель з приятелем і по кільканадцять літ не знав, що з ним сталося. Не знав і пан управитель Явір, що сталося з любим йому селом Загаєвом і з його учнями. Нераз згадував їх усіх, а головню Павлуса Буковича, але не знав, де він, і що з ним. Багато пережив і перетерпів управитель. Бував на війні, тинявся по чужині, аж нарешті в 1928-ім році пощастило йому, старенькому, сивому вже чоловікові, вернутися до рідного краю. Він заїхав до Львова, де мав свою родину і в свояків замешкав.

Була якраз весна. То старенький бувший управитель виходив часто на прохід і, йдучи улицею, думав про давні літа. Він згадував про Загаїв і про те, чи пізнав би тепер бодай котрого свого ученика, якби так стрів його на вулиці. Але при тім подумав собі:

— Кого я міг би тут у місті стрінуги? Вони тепер певно в селі вже дорослі господарі і забули про свого давного учителя...

І сумно стало старенькому емеритови.

Одного разу йшов він так задуманий вулицею, коли це раптом проти нього надійшов якийсь жвавий молодий чоловік, з виду наче який урядник, пильно поглянув на старого, станув, вклонився чемно і запитав:

— Перепрошую дуже! Чи це не є пан директор Петро Явір, що колись був управителем школи в Загаєві?

Управитель здивувався, подивився на молодого чоловіка, але не пізнавав його. Тому сказав:

— Так, я той самий! А хто ви будете, пане?

Молодий незнайомий таємничо всміхнувся і відповів:

— Цего вам не скажу, пане директоре! Але дуже прошу вас на хвилинку до себе в гості, може там вгадаєте, хто я.

Старенький учитель пішов радо з незнайомим, бо чув до нього дивне довіря. Небаром увійшли до якогось чистенького мешкання і незнайомий попросив його сідати. Управитель сів біля стола і його зір мимоволі впав на якусь стареньку поблідлу книжечку, що лежала на столі. Він наче пригадав собі, що таку книжечку вже десь бачив. Тож узяв її в руки і коли перегорнув окладинку, прочитав: „Робінзон Крузо“. „Нагорода пильности для Павлуся Буковича. В Загаєві, 14 липня 1900 року“.

Дрожучими руками поклав старенький книжечку на стіл, а рівночасно дві сльози скотилися по його лиці. Він тепер здогадався, хто перед ним стоїть. І глянувши на незнайомого, що тепер і собі витирав сльози з очей, пізнав його.

— Павлусю! Це ти? — закликав старенький і обнявши його, поцілував щиро в чоло, як колись, тому 28 літ!

— Це я! — сказав Павлусь, бо справді це був він. — Ви пізнали мене по тій нагороді, бо я дуже змінився, з дитини став дорослим. Але я вас зараз пізнав, пане директоре, бо ваш образ я завше носив у своїм серці, так, як вашу книжечку все тримаю на вічну памятку з молодих літ.

Павлусь розповів управителеви, як він пильно вчився далі в мійській школі, куди післала його добра мати; як сам утримувався з лекцій і скінчив школи, а тепер є урядником в нашім банку і живе разом з старою матір'ю в місті.

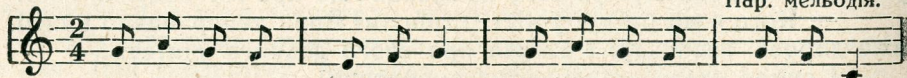
Слухаючи того, старенький управитель сказав:

— Це найщасливіша хвиля в моїм життю і найкраща нагорода за мою колишню працю. Дякую тобі, Павлусю, що ти зготовив мені нині таку велику радість. Бо це велика втіха для учителя, жити в споминах своїх давних учнів. А все те чудо зробила оця маленька книжечка.

Юра Шкрумеляк.

ЛІТО.

Нар. мьєодія.

Як у лі-ті в гар-ний день, я-сне сон-це при-пе-че

У ха, ха-ха-ха, я-сне сон-це при-пе-че.

Біжи скоро до ріки,
В чисту воду там скачи.

У-ха, ха, ха, ха, в чисту воду там
скачи.

Плавай, бався і гуляй,
Глубини ти уникай.

У-ха, ха, ха, ха, глубини ти уникай.

Сінокоси.

Надійшли вже сінокоси,
Грають, дзвонять острі коси,
Грають, дзвонять на весь світ,
Косять трави, косять цвіт.

Косять, косять, підтинають
І до сонця сріблом сяють,
Сяють сріблом по полях —
Та все тільки шах! та мах!

Косарі вам не дармують
Та роботи все пильнують,
Бо роботі ще не край,
Ще шумить трава, мов гай.

Вийшли, стали всі рядами,
Наче лицарі з мечами,
Пильні, добрі косарі,
Хліборобські лицарі.

Тутки три, а там чотири,
Стали, трави обступили,
Тільки сонічко зійшло,
Вийшли в поле, за село.

Вийшов і старий Данило,
Сам собі один, аж мило,
Наострив свою косу
І з травиці стряс росу.

І говорить: — Боже милий,
Дай мені ще тої сили,
Що її колись я мав,
Як до сінокос ставав!

— Най візьму ще косу в руки,
Най побачуть мої внуки,
Що ще сила в мене є,
Що не даром дід жие!

— І ти, моя сестро косо,
Коси бистро, коси скосо,
Діда ти не завстидай!
Нумо! Боже помагай!

Ю. Ігорків.

Діточі театральні гуртки.

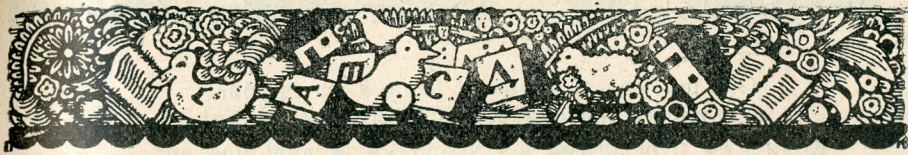

Група учениць і учеників V-го відділу народної школи в Любелі (Жовківщина), які дня 5 мая 1921 р. відіграли 2 сценічні картини: «Червона Шапочка» — Я. Вільшенка і «Сирітка» — А. Животка.

Аматорський гурток цієї школи числить 18 осіб, а саме: Боровець Василь, Бранець Параня і Михайло, Вітун Стефан, Габіт Владзя, Кобрин Ева, Малася, Оксана і Михайло, Ковальовська Гануся і Параня, Ковальовський Федь, Кіндрат Гануся і Марія, Кунинець Параня, Рудько Мелася, Тяглій Гриць і Чикало Зося.

Театральне мистецтво останніми часами захоплює широкі круги шкільної дітвори. Наш журналик буде від тепер вести постійну реєстрацію всіх шкільних театральних гуртків та подаватиме всякого рода звіти із діяльності шкільних театрів. Тому редакція просить надсилати звіти з дитячих вистав, які міститимемо в тій рубриці постійно в кожному числі. При допомозі маленьких «артистів» буде можна в недалекій будучности в кожній місцевості нашого краю мати добрі аматорські театральні гуртки при Читальнях чи Кооперативах, які стануть носіями своєрідної культури і мистецтва в найширші круги нашого народу. Про те змагання дитячих шкільних гуртків належить як найінтензивніше підпирати.

Видавництво наше дбатиме також про розвиток потрібної літератури, яка становитиме репертуар дитячих шкільних театрів.

З А Б А В И

»Цюцю-бабка« на вакаціях.

Бавитися в »цюцю-бабку«, або в »сліпу бабку« знає певно кожда дитина. Це така мила забава, що навіть старша молодіж, тай часто дорослі бавляться в »цюцю-бабку«. Це дуже давна забава, бо знаємо з історії, що так бавилися і перед тисячами літ старинні єгиптяни, а потім греки і римляни. Тож і ми не занедбуймо цієї забави, бо вона є дуже цікава, весела і повна життя й руху. Говорно добра вона тим, що підчас вакацій може розвеселити товариство не тільки в кімнаті, але і на вільнім воздусі, десь у садку, на леваді, або на подвір'ю і можуть в ній брати участь діти і дорослі на обопільну втіху. Подаємо тут опис забави в »сліпу бабку« з пісенькою, яку можна співати на голос пісні: »Ой, під гаєм, гаєм!«

Зібрані вибирають зпоміж себе одну дівчинку, або й хлопця, що має бути »сліпою бабкою«. Тій особі завязують добре очі так, щоби »бабка« справді нічого не бачила. Та особа стає на середині і стоїть, а присутні учасники забави беруться за руки і, йдучи колом довкруги »бабки«, співають:

Наша »сліпа бабка« десять літ ходила,
Та нікого не здігналаа, ані не зловила (2).

Проспівавши цю зворотку, розбігаються, а »сліпа бабка« починає шукати і пробує когось зловити. Та їй належить завжди остерігатися, щоби на щось не впала, або чогось не розбила, (як це в кімнаті), і тоді кличе хтобудь: »Горить! Горить!«, а »сліпа бабка« завертає. Нарешті, коли »бабці« вдалося когось зловити, їй розв'язують очі, а тепер та особа, яка далася зловити, дає фант і стає »сліпою бабкою«. Товариство стає тепер довкола неї і йдучи колом, співає далі:

Наша »сліпа бабка« на печі сиділа,
Бігла з печі, та зловити нікого не вміла. (2)
Наша »сліпа бабка« буде рік ходити,
Та нікого за рученьку не зможе зловити. (2)
Ой, ти, »сліпа бабко«, не дуже спішися,
Сиди собі на припічку, до печі тулися! (2)

Кожду таку строфку співають одній »сліпій бабці«, як їй зав'язали очі. Коли »бабка« маленька, то співають:

Ой, що то за »бабка«, що то за сліпенька?
Та маленька, та дрібненька, така коротенька? (2)

А як хтось є великий, то співають так:

Ой, що то за »бабка« велика та груба?

Уважайте, кого зловить, тому буде буба! (2)

Коли вже переспівані всі зворотки, а далі йде забава, то повторюється з початку, або й співається котру завгодно. Тут треба пам'ятати, що зловлена особа вже не сміє вихапуватися і вириватися з рук »сліпої бабки«. Вистарчить, як вона кого діткне рукою, той вважається за зловленого. Тому треба добре вививатися їй з під рук, а чим довше »бабка« блукає, тим більша всім потіха.

Подекуди »сліпій бабці« не зав'язують очий (часом на прогультці і нема чим), але насувають шапку на очі. А є також така »цюцю-бабка«, що їй очий зовсім не закривають лише вяжуть руки назад, а вона зручними оборотами й рухами має старатися діткнути когось руками! Тоді можна так співати:

Ой, ти, »цюцю-бабко«, в тебе назад руки,

Заки зловиш, скільки, бідна, ти зазнаєш муки! (2)

Або: Ой, ти, »цюцю-бабко«, де є твої руки?

Нас не зловиш, не покажеш ти такої штуки! (2)

Може часом статися таке, що якась незручна »сліпа бабка« чи »цюцю-бабка« справді нікого не може зловити. Отже коли це вже триває чверть години, треба її звільнити (пустити на відпустку), бо раз, що така особа дуже втомлена, а друге, що забава стає через те нудна. По звільненню одної вибирають другу »бабку«, як ніхто не голоситься добровільно.

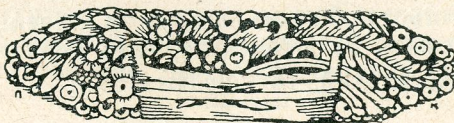
Деркач.

(Рухова забава).

Двом особам, вибраним жеребом, зав'язують очі. Одна з них має в руках якубудь карбовану дощинку і патичок, яким водить по карбах і наслідуює голос деркача: »Дер, дер, дер!« На цей звук біжить друга особа, що має також зав'язані очі, і старається вдарити »деркача« рушником. Як їй це вдасться, то їй розв'язують очі, а на її місце стає »деркач«, який ще до того дає фант. За те деркачем стає хтось другий, вибраний знову жеребом.

Ця забава є для тих, що приглядаються, дуже забавна і потішна, бо звичайно так буває, що ті з зав'язаними очима утікають від себе, коли й так є далеко, а стоять близько себе, коли треба би втікати. Часом »сліпий« своїм рушником потягне когось другого замість »деркача«, але це не »числиться«. Коли нема карбованої дощинки, можна взяти звичайну. Також можна подавати собі знак чим иншим, приміром свиставкою.

(В »деркача« можна бавитися найкраще на вільнім воздуху).

Загадки.

Загадка складова.

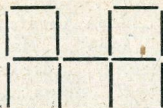
Ор — ро — О — де — ак — Го — на — дас —
зан — ко — зі — крет — Ар — кал — сип — Го —
голь — ріс — ти — ба — ко — нав — ти — ро — ба.

З порозкиданих 25 складів зложити 9 слів, яких початкові й кінцеві букви, читані з гори в низ — дадуть назву того, на що пильні школярики ждуть з кінцем шкільного року.

Пояснення висказів:

1. Штучне узгір'я.
2. Мітичні мореплавці.
3. Назва дяка на Буковині.
4. Український письменник.
5. Розбійник з „Казок 1001 ночі“.
6. Стиль в будівництві.
7. Єгипетське божество.
8. Урядовий наказ або постанова.
9. Люди, що показують штуки в цирку.

Ломиголовка із сірників.

Перекладаючи 2 сірники — зложіть
5 квадратів.

Магічний квадрат.

(Уложила Яр. М.).

У	У	У
У	Р	Р
М	М	Г

1. Стіна.
2. Крик птиці.
3. Напиток.

Розвязки загадок.

Число: 4.

Перехресниця: „Зірка“.

Слова поземі: 1. Булава. 3. Очерет. 7. Віл. 8. Мак. 10. Гуска. 11. Зірка. 13. Котел. 15. Вар. 17. Марка. 18. Іртиш. 20. Лід. 23. Марко. 26. Опера. 28. Рукав. 29. Кос. 30. Оса. 31. Редька. 32. Літера.

Слова прямовісні: 1. Береза. 2. Волга. 4. Чумак. 5. Тополя. 6. Луска. 7. Вор. 9. Кіт. 12. Корок. 14. Остап. 15. Вал. 16. Рід. 19. Аматор. 21. Іскра. 22. Забава. 24. Рак. 25. Орськ. 26. Овочі. 27. Ева.

Загадка літературно-географічна.

1. Шлеськ. 2. Європа. 3. Відень. 4. Чернівці. 5. Єгипет. 6. Нікополь. 7. Київ.
8. Одра.

Цілість: Шевченко.

Число: 5.

Загадка святочна.

1. Віз. 2. Еней. 3. Сула. 4. Ера. 5. Ля. 6. Лин. 7. Ох 8. Бас. 9. Став. 10. Сяля.
11. Кит. Цілість: **Веселих Свят!**

Загадка фігуральна.

Спис, кров, Іран, пліт, дума, риби, тама, лани, небо, гори.

Цілість: „Світ Дитини“.

Крутиголовка.

Небо, лотоки, шкапа, шабля, хата, то не болото, кишка, паша, бляха, тато.

Знаю, що:

1. Панщину в Галичині знесено дня 15 мая 1848 року.
2. „Робінзона Крузо“ написав англійський письменник Данель Дефо. Вона вийшла друком у 1720 році в Лондоні.
3. Христофор Колумб відкрив Америку в р. 1492, дня 12 жовтня.
4. На Україні заборонено друкувати книжки українською мовою в р. 1876, указом царя Александра III з дня 30 мая.
5. Цей договір відбувся в містечку Берестю на Полісся, в місяці лютому 1918 року
6. В Галичині виходять такі газети й журнали: „Діло“, „Новий Час“, „Неділя“, „Народня Справа“, „Український Голос“, „Життя і Знання“, „Свобода“, „Нова Зоря“, „Рада“, „Громадський Голос“, „Світ“, „Світ Дитини“, „Місіонар“, „Наш Приятель“, „Жіноча Доля“, „Нова Хата“, „Нові Шляхи“, „Поступ“, „Зиз“, „Чар Зілля“, „Учительське Слово“, „Ми Молоді“, „Молоде Життя“, „Право Життя“, „Правда“, „Бескид“, „Літературно-Науковий Вістник“, „Сельроб“, „Пасічництво“, „Вперед“, „Вікна“, „Проти Хвиль“, „Праця“, „Нива“, „Сільський Господар“, „Службовик“, „Кооперативна Республіка“, „Дяківський Шлях“, „Дяківські Відомости“, „Господарсько-Кооперативний Часопис“, „Технічні Вісти“, „Богословія“.

Доповнення приповідок.

1. За дурною головою — нема ногам супкоюю.
2. Бога взивай — рук прикладай.
3. Ситий голодного не знає.
4. Без охоти — нема роботи

Число: 6.

Географічні загадки.

1. Київ. 2. Львів. 3. Миколаїв. 4. Харків. 5. Одеса. 6. Луцьк. 7. Житомир. 8. Могилів. 9. Батурич. 10. Хотин.

Дві загадочні візитівки: 1. Ювілей „Просвіти“. 2. „Христос Воскрес“!

Замітка: Розв'язок загадок: господарської, із сірників (з ч. 5) та технічної (з ч. 6) не подаємо — бо годі їх з технічних причин друком зложити, а робити 3 окремі кліші з рисунку розв'язок — не оплачується, тимбільше, що всі надіслані розв'язки цих 3 загадок — влучні.

Влучні розв'язки надіслали: Галібей Роман, Галушинська Наталка, Заваликут Ірина, Зілинський Орест, Генік Роман, Воевідка Ярослав, Канда Дозя, Кісь Роман, Криса Володимир, Козак Ірина, Лада Богданко, Литвинюк Надя, Матейко Мірчик, Олексюк Роман, Скородинський Богдан, Соневицький Леонід, Терський Володимир, Шевченко Ігор, Шухевичівна Дарця, ученики V відділу в Любелі, Школярки з Замку-Думичі.

Премії — книжечку п. з. „МАКСИМ і МАРКО“ — вильовували: Скородинський Богдан у Дюплові, Зілинський Орест в Кракові, Заваликут Ірина в Гусятині й ученики V відділу в Любелі. Премії висилаємо рівночасно поштою.

Ромчик і Орест Галібеї в Скоморохах: Часами в загадках лучається похибка, з причини недогляду при коректі. Ми висилали даром лиш такі числа з 1928, що „пропали“ в дорозі — а не такі, що зістали подерті. Тому почислено Тобі за них ту квоту, яка вже давно є в „Світиковій“ скарбоні. За те буде „Світик“ пам'ятати про Вас обох при льосованню премій за розвязки загадок і підшукає якусь гарненьку книжечку.

Микола Редчук у Новім Йорку: Ти перший, Микольцю, відгукнувся на заклик „Світика“ і написав такого гарного листа. Отже будь від тепер його щирим приятелем! Чому всі інші хлопчики досі нічого не написали? Видно, що їм краще подобаються англійські газетки діточі „Little Folks“ та „John Martins Book“ або „St. Nicholas“ — це дуже гарні магазини, але вочи гарні для американських діточок, а для українських дітей повинен бути „Світик“ одиноким приятелем. Дуже нас радує Твоя заява: „що як виростеш, то прийдеш на Україну“. Гарно! — любий хлопчику. Україна жде на вас всіх — і прийме вас з отвертими раменами, бо Вона потребує людей гарних і працьовитих, а не крикунів і пустомельців язикатих.

Тимко Мороз у Снявці: До газетки „Наш Приятель“ пиши на таку адресу: Львів, скритка поштова, ч 108.

Любка Моравецька в Ланчині: Твоя зададочка добра — але трохи за велика і забралаби майже цілу сторінку. Тому не піде вона до друку. Укладай менші загадки і більш різнородні! Повтаряти заклик до збірки жертв шкода — бо хто на перший заклик не відгукується відразу — той і на 100 закликів буде.. глухий та сліпий

Дизько Стахів у Лазарівці: Німецький лист, що його надіслав редактові „Світика“ — перша кляса! Так гарно не написав би по німецьки листа навіть ученик 3-ої класи гімназіальної. Бачиш, що значить вправа. Не дурно то кажуть Німці, що: „Übung macht Meister“! Що тепер читавш і які плани маєш на вакації? Чи пойдеш може до табору новиків у Відлютім? Пластун мусить сам найкраще доглядати себе! Чи фотографувався в козацькім строю, з луком і шаблюкою?

Євген Малевич в Любковичах на оліссю: Чому не даєш знаку життя про себе? Деякі з надісланих загадочок — будуть вкортці надруковані

Юрчик Батюк у Висовій: „Світик“ сповнив Твоє бажання, а за те Ти постарайся заохотити всіх своїх знайомих і товаришів, щоб стали передплатниками газетки. В 8 числі буде поміщена анкета і відозва до всіх читачів — в справі переміни „Світика“ на тижневик.

Василь Фіжделюк у Розтоках: Чи роздобув фонди на закупно нових книжечок? Тепер є до цього нагода! Лови пестружки й головатиці в Черемоши, збирай запашні гриби і суниці — а це скріпить Твій „бюджет“ на книжки, яких тепер вийшло багато — і то дуже цікавих.

Гриньо Луцук у Камінці-Бушків: Дуже радію зі знакомства з Тобою. Знаємо, як важко живеться нашим школярикам в школах, де учителюють чужі, а не свої. Одначе не зражайся ніякими перепонами. Заграйте в читальни сценічну картину „Серед ангелів“ — а побачиш, як вона цілому селови подобається. Твої вершки доволі удатні, тільки їй треба трохи посправляти. Поздорови всіх школярків і школярок від „Світика“.

Орест і Всеволод Гординські в Самборі: Буй-Тур — це було приімення Ігорового брата, князя на Курську — Всеволода, який визначався надлюдською силою. Він полював на турів, великих звірів (диких волів), яких тепер уже нема, бо їх винищено. А що убивав їх не стрілами, лише ратищем (списом), а часами навіть ловив за роги і осаджував на місці — звідси пішло його це приімення: „Буйний Тур“ (в скороченню: Буй-тур).

Галюся Лукавська в Бабині: Сестричка Нуся порадила Тобі дуже гарно. Ти повинна писати багато листів. От, пр. опиши, як перевела вакації, а це є матеріал на великий лист. Чи бракує число 12 з 1927 року вже маєш?

Мінодора Тимяківна в Новосілці: Один лиш Господь Бог знати може: чому Твоя газетка робила такі дивні мандрівки, неначе який Гулівер або Сіндбад. Адреса є зовсім правильна і читка, але чому замість до Підгаєць — замандрував „Світик“ до Перемишля — то дійсно годі забнути? А може цей пан що в амбулянсі поштовім розділює пошту, незнає, що Новосілок у Галичині є аж 11. За це запише йому „Світик“ недостаточно з топографії.

Богдан, Гануся і Софія Сідлецькі у Варшаві: Своїм листком Ви справили своєму приятелеві у Львові багато, дуже багато приємности. Чи читали Ви книжечку про „Зайчика-Побігайчика“? Яких пісень навчив Вас п. Петро? Шкілка на Руській улиці є дальше і навіть та сама Пані, що з Вами тоді ще бавилася — є й нині також і мило згадує про чемних діточок. Богданка і Ганусю. Як закінчили сьогорічний шкільний рік? Які маєте свідоцтва? Чи вже має Татусь (Кінець на 4 стр.)

образочки до всіх казочок, про які згадуєте? Чи гарні ті малюночки? Прийміть від „Світика“ побажання, щоби перевели як найкраще вакації.

Ольга Воробішкіна у Філадельфії (Америка). Оба листки, які Ти „Світикови“ написала, урадували його незмірно. З цього міста маємо 3 передплатників. Тому тишити нас Твоя заява, що постарайся приднати більше передплатниць. „Світик“ дуже бажає заходити до кожної української хати, де є лише діти. І тому він від січня 1930 хоче вже кожного тижня справляти всім діточкам радість своєю появою. Програму концерту в честь Шевченка, яку Ти прислала „Світикови“ — передано до Архіву, що знаходиться при бібліотеці Наук. Тов. ім Шевченка у Львові. Подай нам адреси всіх знайомих, а вишлемо до них каталоги наших книжечок для дітей. Шкода велика, що п. д-р Колодницький не вчить вас далше. Хто тепер учить в укр. школі? Пану Мих. Зазулякови передай від „Світика“ гарненький привіт, бо Він його добрий, старий знаомий і великий прихильник, що в рр. 1920—22 зібрав для піддержки „Світика“ багато жертв між ідейними українськими одиницями у Вашингтоні, Новім Йорку та інших містах.

ХОЧЕМО ПОЗНАКОМИТЬСЯ!

а) Адреси з краю:

Ім'я і назвисько	Літ	Кляса	Місцев.сть	Почта
Дуркотівна Галя	12	II г	Болозів горішна	Нове Місто к. Перем.
Левицький Богдан	11	IV н.	Радошиці	Команьча
Маківка Леонід	13	IV г.	Холм	ул. Любельська, 94
Скородинський Богдан	10	IV н	Долпотів	Войнилів

б) Адреси із заграниці:

Імя і назвісько	Літ	Кляса	Місцевісьць	Уліця і лісьцо дому	Краі
Брызгуніўна Леся	9	III.	Humenné	ul. u Kasaren	Československo
Воробець Ольга	11	V.	Philadelphia, Pa	2446 Aspen str.	U. S. of America
Мацак Наталка	8	III.	Homecourt	6 rue Chanzy	France

Замітка: Буква г означає гімназію, а буква н — народню школу. Хто з читачів і читачок «Світика» бажає увійти в переписку між собою — нехай подає свою адресу до цього відділу газетки!

ЖЕРТВЫ:

На пресовий фонд „Світа Дитини“.

Леся Бризгунівна (Зак. Укр.) 5 кор. чеськ.

На „Рідну Школу“.

Леся Бризгунівна 5 к. ч Школярики V відділу в Любели 15 зл.

На „Укр. Інвалідів“.

Школярики V відділу в Любелі 5 зл.

Видає й за редакцію відповідає: **Михайло Таранько.**

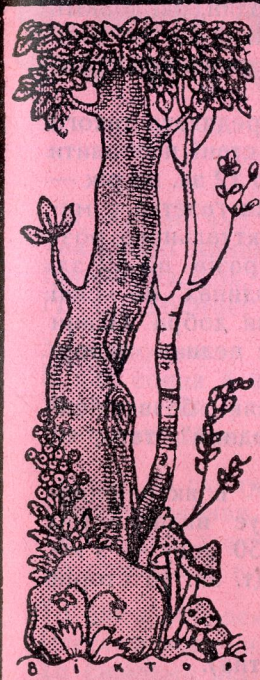
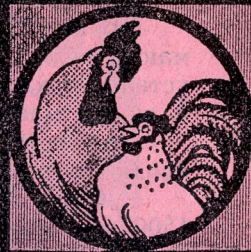
Друкарня ОО. Василян у Жовкві.

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 8.

СЕРПЕНЬ

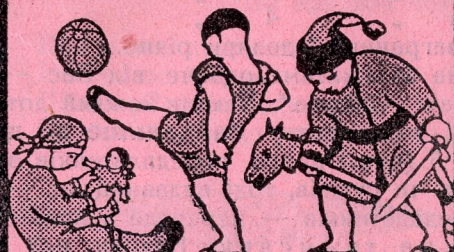
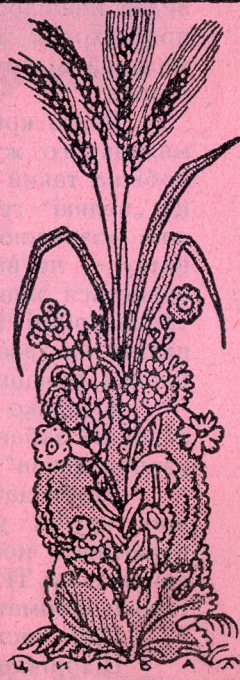
РІК 1929.

ЗМІСТ:

1. Лист зі села	225
2. Оборонці дерев	226
3. Наші книжечки	229
4. Левцю бе маму	231
5. Малий братчик	233
6. Про князів Галицько-Волинсь- ської держави	234
7. Жнива	237
8. Хитра дівчинка	238
9. Школяр і осел	242
10. Зорі-дукати	243
11. Лакомий зайчик	245
12. Люця	247
13. Біла читальні	248
14. Сянка	249
15. Лев І і Юрій І.	250
16. Хлопчик і слимак	251
17. Івась	252
18. Забави	254
19. Загадки	250

Ціна 1 зол.

ЗАКЛИК ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ.

Дня 1-го падолиста ц. р. закінчить маленький „Світик“ **10-тий рік** свого існування. Редакція журналика весь цей час стояла в тіснім контакті зі своїми малими читачами і читачками, згідно з їх родичами і старалася після своєї змоги заспокоїти всі домагання, які ставилися звичайно до сего рода видавництва. Та на жаль мусимо тут піднести, що дуже мінімальна частина нашого громадянства інтересується діточим журналіком.

Де причина цього дивного явища?

В інших народів, от хочби в наших сусідів, дитячі журнали мають велике попертя з боку родичів та шкільних і культуральних установ так, що виходять вони в десятках тисячів примірників. А як річ мається у нас?..

Аж соромно приходиться нам виявляти того рода справу для прилюдного відома...

„Світ Дитини“, за 10 літ свого існування, начислює досі 1500 передплатників, з того 1400 в краю, а 100 заграничних. Отже на 8 мільонів українців, які живуть в межах польської держави, ледви найшлося 1400 інтелігентних та культуних родин, які дбають про духовий корм своїх дітий. А деж решта? Який-же це мінімальний відсоток цих **1400 родин** до загального числа всіх жителів...

Дехто кривиться і нарікає, що за „висока“ передплата такого маленького журнальчика 12 зл. — і тому не є в стані дозволити собі на такий люксовий видаток. Бути може, що 12 зл. на рік — це „великі“ гроші, але чи-ж дитина, для якої така газетка є милою розрадою та корисним доповненням її інтелектуального розвитку — не варта такого видатку? А кілько-ж то разів по 12 зл. видається навіть по найбідніших українських родинах на всякі „безпотрібні потреби“ і це якось нічого.. Але для добра дитини видати на газетку 12 зл. — це страшна сума, це велике оскорблення домашнього бюджету.

А кілько гроша річно йде на цукорки та всякі безвартісні а дорогі забавки — того не числить такий „ощадний“ тато, чи „запопадлива“ мати...

Щоби дати змогу поширенню „Світа Дитини“ в як найширших кругах українського громадянства — задумує видавництво перемінити цей журнал, починаючи від січня 1930 року — з місячника на ТИЖНЕВИК, в обемі 1 аркуша друку (т. зн. 16 сторін такого формату як дотеперішній).

Ціна числа буде виносити **30 сотиків**.

Цілорічна передплата: 15 золотих (з гори платна).

Піврічна „ 8 „

Квартальна „ 4 „

Для цілої заграниці 2 долари річно.

Ця переміна залежатиме одначе від Вас — дотеперішні передплатники і читачі „Світика“. Наколи кожний дотеперішній передплатник придбає видавництву **найdaleше до дня 1 падолиста 1929.** найменше 5 (пять) нових передплатників з гурта своїх найблищих знайомих чи сусідів, тоді видавництво — маючи *minimum* 5000 нових передплатників — переведе з новим роком зміну „Світа Дитини“ на тижневик. Наколи цієї скількості не дістане — остане на дальше скромним місячником, а що найвище,

СВІТ ДИТИНИ

Лист зі села.

Ой, чом то час любий
Так скоро минає?
Минув тиждень, другий, третий,
Місяць добігає!

У ясну днину
В час сонця й погоди
Ідемо в гай, у луг зелений,
Де чистії води.

Гуляєм до схочу,
Заводим забави,
То ідемо в хороводи,
То ставимось в лави.

То цвіти збираєм,
Плетемо віночки,
То співаємо всі разом
Гарні співаночки.

Як діточим хором
Всі враз заспіваєм,
Лине пісня, ніби пташка,
Тим зеленим гаєм.

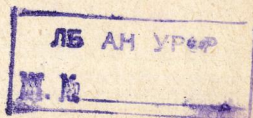
Кожде з нас жартує,
Кожде з нас радіє —
І не чуємось — вже пізно
І вже вечоріє!

Коли заслотиться,
Всі в хаті сідаєм —
Наш цікавий гарний „Світик“
Вже вдруге читаєм!

А як прочитаєм,
То жалієм щиро:
Чом нам „Світиків“ на місяць
Не йде хоч чотири?..

Най пише наш татко,
Най пише і мати,
Щоби „Світик“ що неділі
Прийшов нам до хати!

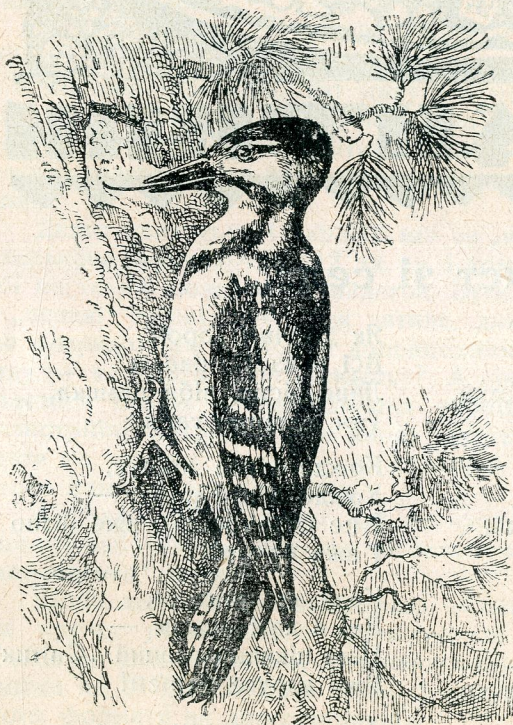
Ю. Ігорків.

Оборонці дерев.

На другий день по св. Івані пішов малий Ілько знову зі своїм вуйком-лісничим у ліс. Коли вже уйшли спорий шмат ліса, цікавий Ілько почав говорити:

— Вуйцю говорили й показували мені недавно тих поганих шкідників, що точать кору і листя дерев і нераз доводять дерево до загибелі. Я думав над цим лихом і мені

Дятель.

прийшло на думку, чи ті всі шкідливі гусільниці й хробаки не мають і своїх ворогів, які їх нищать і не дають їм цілковито знищити ліси? Бо я гадаю собі, що якби ті всі шкідники отак безкарно і без перешкоди робили свою погану роботу, то вже з наших лісів мало що осталося би.

— Ти дуже дотепний хлопчик! — відповів на це вуйко-лісничий, аж Ілько почервонів від тої похвали. — Ті шкідники справді мають своїх ворогів і то слава Богу, бо інакше важко було би охоронити ліси від заглади.

— А хто то нищить тих шкідників, вуйцю? — запитався Ілько.

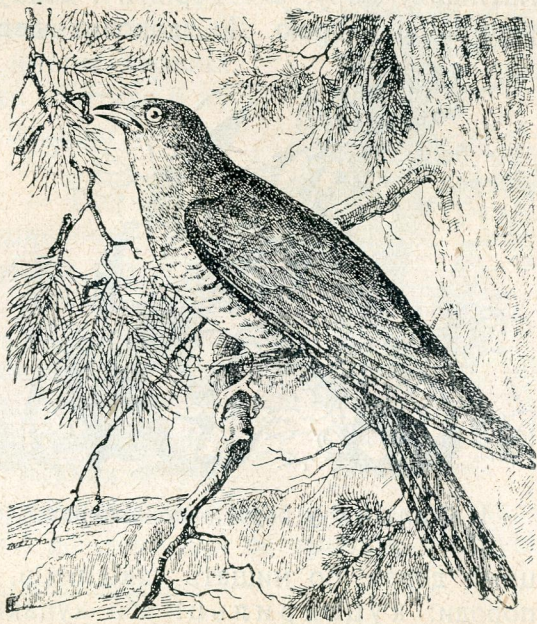
Замість відповісти, лісничий став у тій хвилині серед стежки і шепнув до хлопця:

— Пст! Стань тихо і послухай! Що чуєш? Ілько насторожив вуха і почув, як десь недалеко щось виразно стукало в дерево, ніби молотком: стук! стук! стук!

Лісничий рушив поволі туди, звідки доходив той сту-

кіт, а Ілько йшов обережно за вуйком. За хвилину стали далеко перед старою сосною. Вуйко показав мовчки рукою, та Ілько вже сам побичив, хто це так стукає. На грубій пни дерева сидів досить великий птах, завбільшки доброго голуба, сподом чорнявий, зверху на крилах з білими плямами, з червоною латкою на голові, наче шапочкою. Та головну увагу Ілька звернув на себе великий острий дзьоб тої птиці, яким птах бив з усіх сил в кору дерева, аж тріски летіли. Що хвиля переставав бити і витягав довгим язиком щось з під кори та смачно заїдав.

— Ось, бачиш, — озвався тепер вуйко, це є головний ворог тих лісових шкідників і перший оборонець ліса. Цей птах називається дятель або жовна. Він вичує, де є під корою ті шкідливі гусільниці, добирається до них своїм дзьобом і губить їх тисячами, бо вони йому дуже смакують.

Зазуля.

— Дуже цікаво!

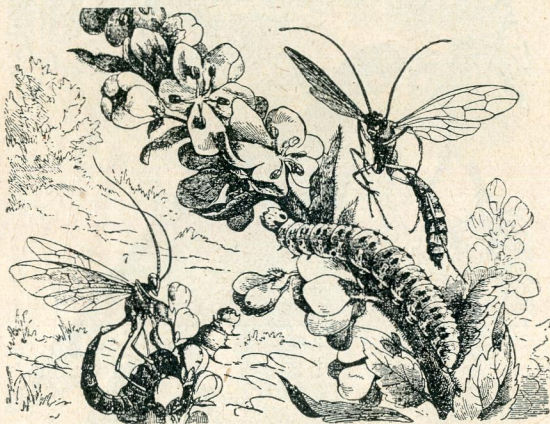
— закликав Ілько голосно, що аж дятель сполошився і підлетів на вершок сосни.

— А чи є ще й другі птиці, що нищать тих шкідників?

— Так, окрім дятеля є ще й інші птахи-оборонці дерев. Головні з них це є: зазуля, соловій, синиця, плиска і кропив'янка. З них зазуля нищить тих шкідників найбільше, мало що менше як дятель. Вона любить дуже ті косматі гусільниці, порослі ostrimi волосками, яких другі птиці не моглиби зісти. Обчислено, що зазуля зїдає за три місяці 50 тисяч тих комах і гусільниць.

— Ото добре, що ті шкідники мають бодай між птицями своїх ворогів! — закликав Ілько. — Але скажіть мені, вуйку, чи ті птиці самі не ушкоджують дерев, коли так лупають кору?

— Ні, Ільку! — відповів лісничий. — Ті птахи лупають кору тільки на хорих деревах, в яких уже загніздилися шкідники. А для тих дерев краще, коли розлупати кору і винищити шкідників, що точать пень дерева, ніж мати цілу кору, але терпіти і сохнути від шкідників у середині, під корою. До здорових дерев, у яких нема шкідників, ті птиці не чіпаються, бо немає чого.

Наїздник у борбі з гусільницею.

— Та не думай собі, Ільку, — говорив далі вуйко-лісничий, — що ті шкідники мають своїх ворогів лише між птахами! На щастя є ще й такі комахи, що гублять тих шкідників, хоча вони одні до других часто дуже подібні. До цих комах, що є оборон-

цями дерев, бо нищать шкідників, належать головню такі породи: куцокрильці або куцаки, заколець великий, бочівниця наїздник та інші породи ос.

Куцаки виглядають дуже смішно, бо мають куці (коротенькі) крильця, що не покривають їх цілого толуба і виглядають, як курточки. Вони гублять шкідників на листю.

Заколець*), це оса, що на кінці толуба має остре рильце, яким пробиває кору дерев і впускає туди своє яечко. Але те яечко впускає не в дерево, тільки в тіло гусільниці-шкідника. З того яечка вилягається гусільниця закольця і кормиться мясом шкідника так, що ця гине.

Подібно зносить свої яечка в тіло шкідників оса-бочівниця. Вона зносить яечка на гусільниці, не під

*) Гляди образок в 7 числі на стр. 196.

корою, але на ті, що поїдають листя дерев, і то зносить багато яечок на одну гусільницю. З тих яечок вилягаються хробачки, що обліплюють тіло нещасної гусільниці, неначе малі бочки (барилки) і висають з неї всі соки так, що гусільниця сохне й гине. Ось подивися на ту галузку сосни! На тій великій гусільниці, що поїдає шпильки сосни, сидять десятки личинок тої оси-бочівниці. Гусільниця вже гине і не буде більше обїдати ні зелених шпильок на сосні, ні листя на інших деревах.

— А чи не можуть ті птахи й куцаки вигубити всіх шкідників? — питає Ілько.

— Ні, не можуть! — Вони лише здержують почасти їх шкідливу роботу і тому люди мусять шукати ще й других штучних способів на нищення лісових шкідників. Про ці способи розкажу тобі при иншій нагоді.

Коли Ілько з вуйком вернув того дня домів, тішився, що знову багато дечого цікавого бачив і навчився. І раз розповів про все вуйнці тай написав про це все лист до своїх любих родичів і до молодшої сестрички, Катрусі.

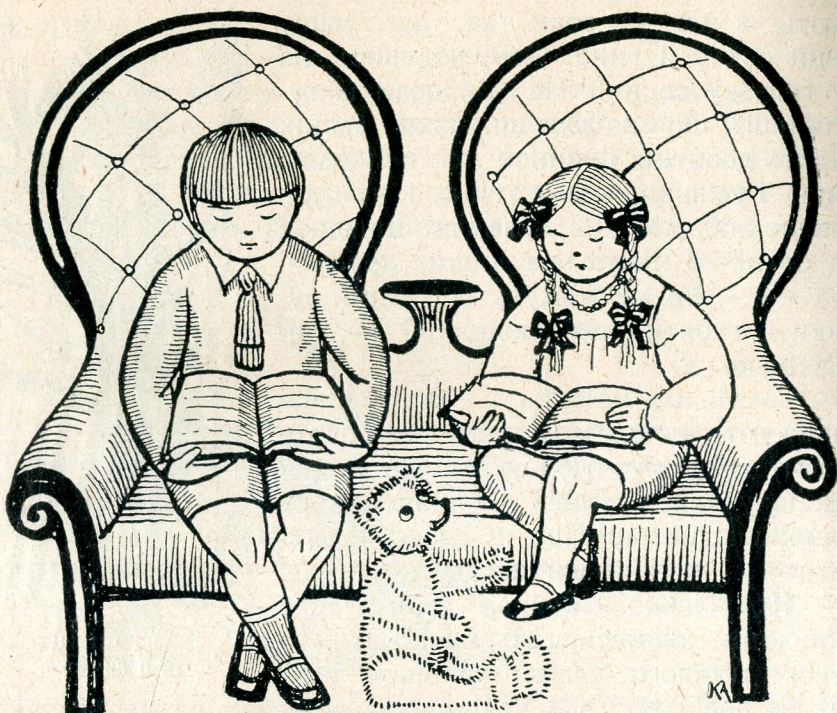
Бочівниця
та її личинки.

Наші книжечки.

Братчик Костик і сестричка,
Люба Зоня невеличка,
По забаві спочивають,
З книжечками розмовляють.

Каже братчик: — Я доволі
Вже набігався по полі,
Кинув коника на вишку,
Тай узявся знов за книжку.

— Бо вже знана всім та справа,
Що як знудиться забава,
Книжка нам дає розраду
І науку і пораду.

Каже Зонечка маленька:
— Книжечко моя новенька!
Дуже я тебе кохаю,
Бо хосен із тебе маю.
— Ти мене і забавляєш,
Тай добра мене навчаєш!
Вчиш мене, як в світі жити,
Неньку й Рідний Край любити!

Левцьо бє маму.

Як це сталося? Зупа була вже готова, а Левцьо не бачив, що в ній був риж. То була зупа, якої він не любив. І вже, миючи собі руки перед обідом, почав бурмотіти:

— Я не хочу їсти зупи! Не буду їсти зупи!

Мама хотіла поглузувати з нього, бо п'ятилітний хлопець мусить їсти всі зупи... І такі, що їх любить і такі, яких не любить. Щоби висміяти його, почала співати, як Кашпар із Періна Поркоспіна:

— Не хочу я зупи!

Ні, ні, ні,

Не хочу я зупи!

Левцьо розсердився напrawdę. Видно, що смок мусів сильно вкусити його, бо він ударив маму кулачком.

Мама, що передтим сміялася, споважніла дуже:

— Левцю! Чи я вдарила коли тебе?

— Ні! — пробурмотів Левцьо.

— А чому-ж ти посмів ударити мене?

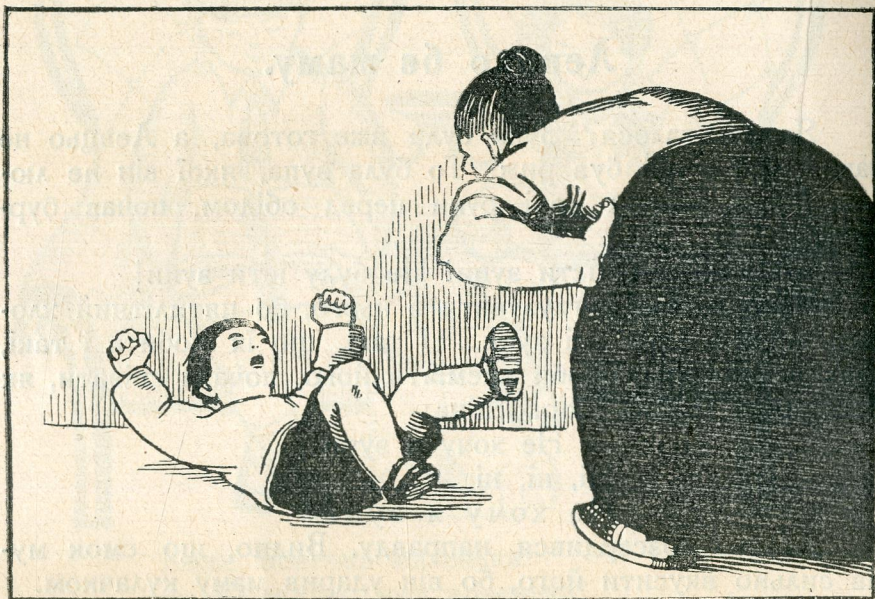
Левцьо не відповів нічого.

— Емільцю, приготуй місце для Левця в гардеробі! — сказала мама до служниці. — Я не хочу сидіти при столі з таким хлопцем, що бє!

Левцьо кинувся на землю і почав верещати. Емілія, що дуже була прихильна для Левця, підійшла до нього та старалася зробити його лагіднішим і радила йому перепросити маму. Але де там! Смок звичайно, як дати йому

волю, стає^{те} щораз сильніший. Смок цей мусів левно сильно вкусити Левця, бо хлопчик, замість просити вибачення у мами, вдарив ще й Емілію. Тим разом треба було вже великої кари. Мама сказала Левцьови, що не дістане нічого більше їсти, лишень зупу й хліб і піде зараз до ліжка.

Левцьо верещав, плакав, тупав ногами і качався по землі. Але потім місс Пір сказала, що найліпше для нього

зїсти зупу, піти спати і встати на другий день зовсім чемним.

По довгім плачу Левцьо зїв зупу і багато хліба тай пішов спати. А мама, хоч він почав уже ставати розумнішим, сказала йому добраніч через місс Пір і Левцьо заснув.

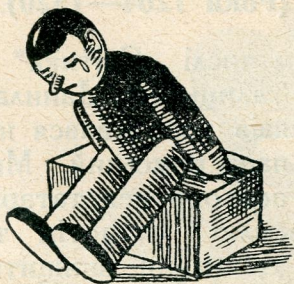
На другий день був Левцьо вже дуже добрий. На третій день був Левцьо також дуже добрий. Жартував із мамою, та мама не зрозуміла одного звороту Левця. Вона спитала:

— Що ти сказав? Що вдарив мене кулаком?

Левцьо відповів дуже поважно:

— Та що! Один раз тебе вдарив, коли я був ще малий і не знав, як це погано робити таке!

Левцьо вже більше не вдарив ніколи свою маму.

МАЛИЙ БРАТЧИК.

Любий братчику малий,
Ти такий дрібний, ніжний,
Ще без сили у ногах,
Все лежиш в подушечках.

Але тамки невеличка
Все тобі співає птичка:
Що ти скоро підростеш,
І ніжками сам підеш.

Будеш з нами розмовляти,
Будеш забавки псувати,
Звеселиш увесь наш дім —
І буде весело в нім.

Про князів Галицько-Волинської держави: Льва I, Юрія I, Льва II і Андрія.

(Роки 1264—1320).

В передостаннім числі „Світика“ (за червень) написали ми про князя галицького Данила, що перший з наших українських князів коронувався на короля, короною, яку йому прислав папа римський. Ми писали, як то король Данило мусів поклонитися татарам, які тоді спустошили українську землю і як потім татарський воєвода Бурундай приказав Данилови знищити всі ті укріплення, які він побудував, щоби боронити українських міст. Це так зажурило Данила, що він захорував важко і вмер у Холмі року 1264.

По смерті Данила лишився на Волині його брат, князь Василько, а в Галичині і на Холмщині були князями три сини Данила: Лев у Галичі, Мстислав у Тербовлі а в Холмі третій син, Шварно.

Та небаром, бо вже за 5 літ, Шварно вмер, а в рік потім вмер і Василько, а волинським князем став син Василька — Володимир. Це був дуже розумний і вчений чоловік. Він любив займатися наукою й книжками і тому літописець називає його „великим книжником і філософом, якого ще не було і не буде“. Він був дуже побожний і справедливий, але умер замолоду на хоробу рака, в р. 1289. Володимир Василькович умер бездітно і передав свій уділ синові Данила, Мстиславови, князеві тербовельському, якого любив найбільше. Таким способом колишня велика Галицько-Волинська держава поділилася на двое: одну половину держав Лев, а другу його брат, Мстислав — оба сини Данила.

Лев переніс свою столицю з Галича до Львова, що був названий в його честь іменем: Льва-город, або Львів-город. Він жив з татарами в згоді і разом з ними ходив навіть на Польщу і здобув для свого сина Люблин, який уже за Данила коротко належав до української держави. Ходив князь Лев і на Литву і на Угорщину, так,

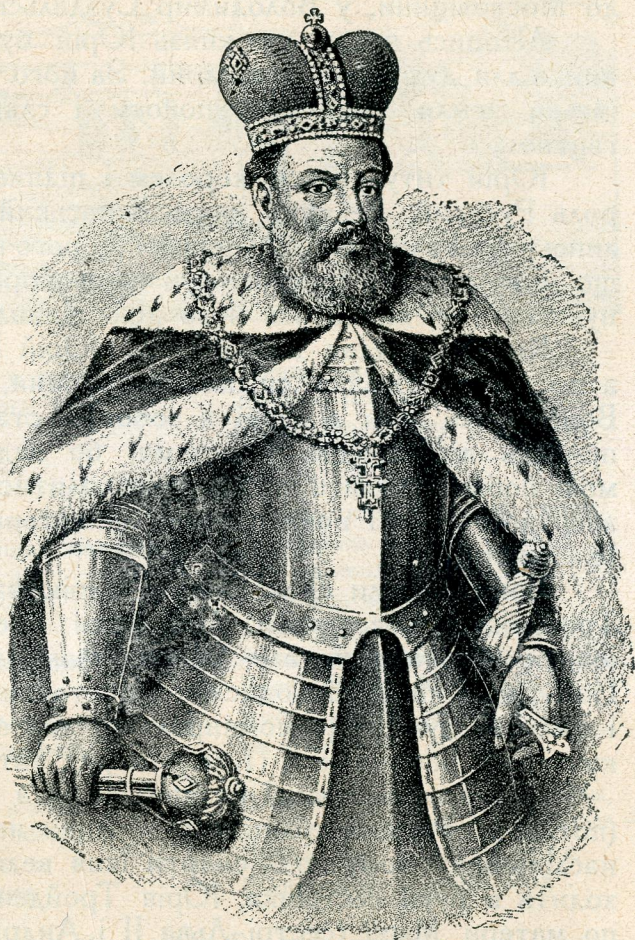
що якийсь час належала тоді до нього і Закарпатська Україна з містами: Мукачевом, Ужгородом і Сиготом та іншими.

Взагалі князь Лев був розумний та енергичний володар і вмів держати в краю лад і порядок. При кінці свого життя він наново укріпив місто Львів і відбудував ті твердині, які колись мусів на приказ татар знищити його батько Данило. Лев умер в р. 1300, отже князував довго, бо около 40 літ.

По смерти Льва став князем його син Юрій. Він заволодів цілою українською державою, бо Мстислав теребовельський умер без потомно. Свою столицю переніс Юрій зі Львова до Володимира Волинського. Він заключив союз з

мазовецьким князем Казимиром Куявським і оженився з його дочкою. Крім того увійшов у союз з німецькими хрестоносцями, бо хотів мати союзників проти Литви, що тоді зробилася дуже міцною державою.

За князя Юрія Галицько-Волинська держава доходить

Князь Лев I.

до найбільшого розцвіту і зросту. Цей князь встановив першого окремого митрополита для Галичини і Волині, Ніпонта, бо тодішній митрополит київський, що завідував, а галицько-волинськими церквами, переїхав на північ, до Московщини, у Володимир Суздальський.

Літопись пише, що князь Юрій був мудрий і ласкавий, а для духовенства щедрий. За його князювання українська земля тішилася спокоєм і славилася своїм богатством.

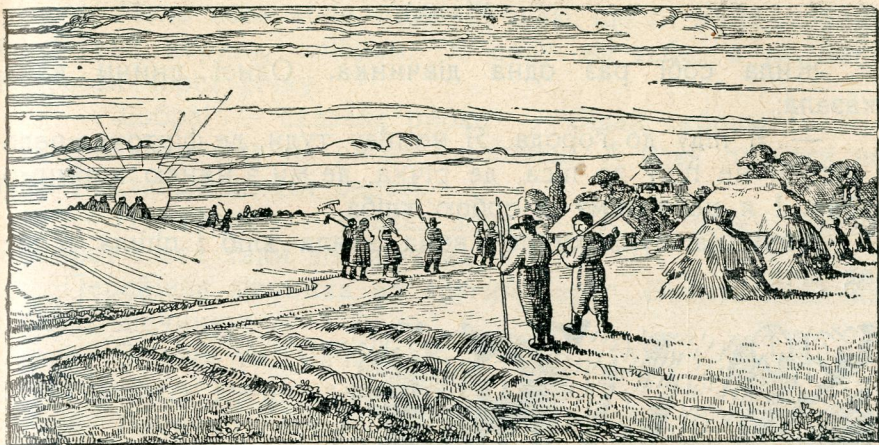
Юрій титулувався королем і підписувався так: „Король Руський, Великий князь Київський, Володимиро-Волинський, Галицький, Луцький і Дорогочинський“. Кажуть, що йому також прислав був папа корону і Юрій коронувався так, як колись його дідо Данило.

Князь, згідно вже король, Юрій I умер 1315 року, а по нім князували спільно його сини, Андрій і Лев II. Вони жили оба в згоді з собою і старалися затіснити приязнь з Польщею й німцями, бо надіялися при їх допомозі побити колись татар і визволитися зпід татарської зверхности, бо і вони платили ще татарам данину і мусіли їх слухати.

Вони віддали свою сестру Марію за польського князя Тройдена Мазовецького. Оба князі вже почали були воювати з татарами, але скоро повмирали (в році 1323). Польський князь Володислав Локеток писав тоді до папи і жалував дуже, що повмирали ці два останні українські князі, які боронили й Польщі перед татарами.

А були це справді останні князі з роду Романовичів (потомків Романа галицького). Вони не лишили по собі наслідників і тому по їх смерті їхня велика держава переходить в руки сестрінки, Юрія Тройденовича, що тільки по матері Марії (сестрі Льва II і Андрія) був українцем, а по батькові був поляком (його батько, то був польський князь на Мазовю, Тройден). Які з того вийшли для української держави нещастя, напишемо другим разом. Тепер лише запам'ятаймо собі, що наш український нарід ще в р. 1320, то є 600 літ тому взад, мав свою сильну державу з мудрими і добрими князями.

Жнива.

Взяли жінці серпи в руки,
Вийшли ранком через луки
На доспілії збіжа,
На щасливії жнива.

Ті з серпами, ці з косами
Йшли стежками, йшли межами,
Де пшениця наче гай,
Чути: „Боже помагай!“

Тутки жінці, там женкині
Розійшлися по долині
І хрестилися вони:
— Святий Боже, поможи!

Тутки хлопці, там дівчата,
В колос нивонька богата
Усміхається до них,
До веселих, молодих.

Рукави вже засукали,
Дружно працюю зачинали,
Колос шелестить в руках,
Грає пісня на устах.

Вяжуть, вяжуть повні снопи,
Укладають в рівні копи,
Вже зложили двіста кіп,
Буде коровай і хліб.

А як сонце заходило,
Заспівали любо, мило;
Линув світом дужий спів,
Як верталися домів.

В церкві дзвони задзвонили,
— Завтра свято! — голосили, —
Зішле Бог добро за труд,
Відпічне втомлений люд“.

— А з неділі Бог щасливо
Дасть вам докінчити жниво,
Хто посіяв на весні,
Буде мати хліб в руці.

Ю. Ігорків.

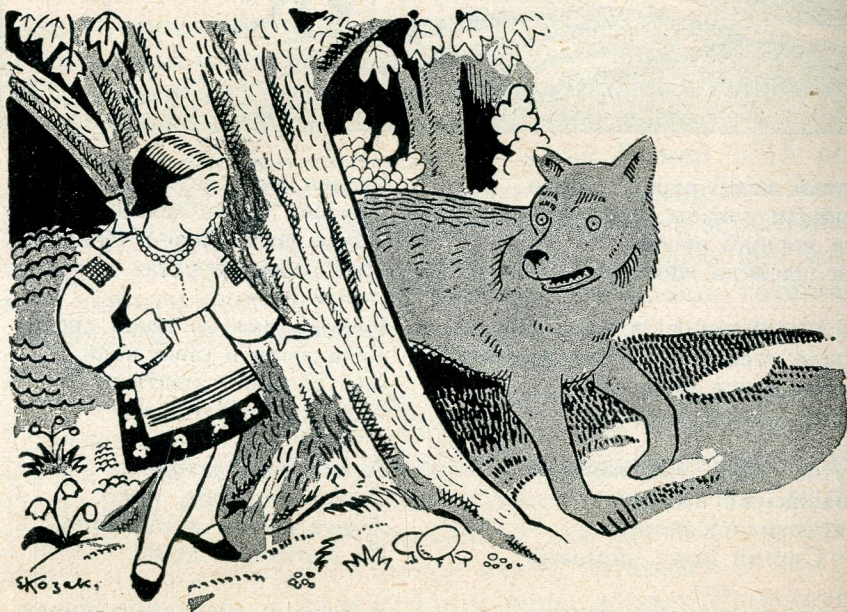
Хитра дівчинка.

(Казка).

Жила собі раз одна дівчинка. Одної днини вона сказала:

— Я піду до города. Я не піду туди, де фірточка веде в ліс. Я не піду до ліса, де річка, де ми з нянею кормимо рибку. І я не возьму зі собою хліба.

Дівчинка була хитра: вона взяла хліб і пішла в ліс над річку.

А в лісі був вовк. Він побачив дівчинку і говорить їй:
— Я тебе зім!

Налякалася дівчинка, але вона була хитра і говорить вовкови:

— Ну, гарно, вовче, зїдж мене! Тільки, бачиш, в мене ручки й ніжки брудні. Ходім, я вимиюся в річці і тоді буду чиста і ти мене тоді зіш.

— Добре! — сказав вовк. — Ходім до річки.

Дівчинка прийшла до річки, увійшла в воду і стала

кидати кусочки хліба. Коли рибка підплила і стала ловити хліб, дівчинка тихо сказала до неї:

— Мене вовк хоче зїсти. Я знаю, що ти мене любиш, бо я тебе кормлю хлібцем. Я сяду на тебе, а ти мене перевези через річку.

— Добре! — сказала рибка. — Сідай скорше!

Дівчинка сіла на рибку і поплила. А вовк плавати не вмів і остався на тім березі.

— Ну, гарно! — сказав вовк. — А я побіжу ось на той міст і все таки зїм дівчинку.

Перейшла дівчинка на другий берег. Біжить лисичка і питає дівчинку:

— Відкіля ти, дівчинко?

Говорить дівчинка лисичці:

— Лисичко-сестичко, он біжить вовк — він хоче мене зїсти, сховай мене.

„Я дівчинку — подумала лисичка — сховаю від вовка, а відтак сама зїм її“.

Лисичка так подумала і говорить дівчинці:

— Видиш ту маленьку хатку? Там є такі двері: хто хоче в хатку увійти, той може відчинити двері, а хто захоче вийти назад, то вже двері не відчиняться. Ось я і скажу вовкови, що ти тамки сховалася. Він піде за тобою, відчинить двері, увійде в хатку, а назад не зможе вже вийти — прийдуть стрільці і вбють його. А тебе тимчасом я заведу до моїх дітей.

Привела лисичка дівчинку до своїх дітей і говорить їм по тихоньки:

— Бавтеся з дівчинкою, а коли я верну, ми зїмо її.

А відтак лисичка побігла до вовка. Питає вовк лисичку:

— Не бачила ти тут маленької, хитрої дівчинки? Вона на рибці переплила на той берег.

— Бачила! — говорить лисичка. Вона побігла до онтої хатки. Ходім!

Прийшла лисичка з вовком до хатки і говорить вовкови:

— Ось приложи вухо до стіни і послухай, як дівчинка там ходить.

Послухав вовк і говорить:

— Справді там хтось ходить.

А там ходило мале поросся, яке стрільці нароком посадили, щоби вовк поліз за ним у хатку, а назад вже не виліз.

— А як мені увійти в ту хатку? — питає вовк лисичку.

— А ось видиш двері! — каже лисичка. — Штовхни головою, вони і відчиняться.

Вовк штовхнув двері, вони відчинилися. Вовк увійшов в хатку, а двері сейчас зачинилися за ним.

А лисичка і говорить йому:

— Ну, тепер ти і сиди тамки, поки стрільці не придуть і не вб'ють тебе. А се я тобі уладила за те, що ти — памятаєш? — відібрав у мене курочку. А дівчинку я сховала у себе і тепер піду й з діточками моїми зім її.

І побігла лисичка до своїх дітей, хвостиком замітаючи слід за собою.

Але дівчинка була хитра. Вона підслухала, як лисичка сказала дітям, що зість її. І говорить дівчинка лисичиним дітям:

— А ви любите маленькі курочки?
— Дуже любимо! — сказали малі лисенята.
— А у моєї мами багато-багато таких курочок. Хочете, я принесу вам курочок?
— Хочемо!
— Ну, гарно! Ви сидіть, а я побіжу за курочками. І дівчинка втікла.
Прибігає лисичка до дому і питає своїх дітей:

— А де дівчинка?
А маленькі лисенята говорять їй:
— Вона зараз прийде. Вона принесе нам маленьких курочок.
— Ах, ви дурненькі, дурненькі! — сказала їм лисичка.
— Дівчинка хитра: вона вам так сказала, щоби втекти до дому.
А татко, мама, няня шукають дівчинки, налякалися. Аж ось дивляться: скоро-скоро біжить дівчинка. Мама

няня врадувалися, а коли дівчинка розповіла, що з нею склалося, татко розгнівався.

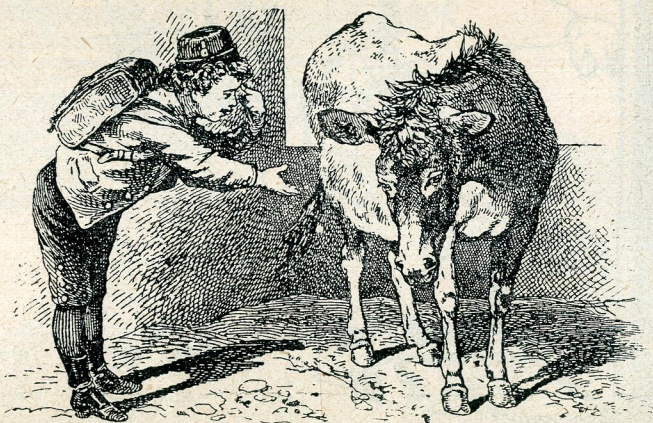
А дівчинка говорить:

— Татку, не гнівайся, я тобі щось покажу. І показала, де сховався вовк. Татко вбив вовка, вшив собі тепле футро і всім говорив:

— Се футро подарувала мені моя хитра дівчинка.

З російського переклала: *К. М.*

Школяр і осел.

Школяр: — Осле, слухай, не втікай.

Загадочку відгадай:

Що це буде за звіря,

Що кричить завжди: „Ія!“?

Ум короткий, довгі вуха,

Вперте і людей не слуха?..

Осел: — Ні, я, хлопче, не вгадаю,

Того звіра я не знаю!

Школяр: — Як не знаєш, то зажди:

Тим звіратком сам є ти!

В. Гай.

ЗОРІ-ДУКАТИ.

(З казок братів Грімів).

Жила одна дівчинка, дуже-дуже бідна. Батько і мати її вмерли. Не стало в неї ні кімнатки до життя, ні постелі до сну і нічого, крім кусника хліба до їди. І от вона помолилася Богу, вбрала на себе свою юпку і хустину на голову, взяла в руки свій кусок хліба, і пішла, куди очі понесли.

Пройшла вже чимало, як побачила згорбленого, худого старця. Він глянув на хліб, який держала в руках і сказав:

— Не далаб ти мені свого хліба, дівчинко? Я дуже голодний!

Дівчинка сказала:

— Добре! — і віддала йому свій хліб.

Пішла далше. Там побачила дитину, що сиділа біля дороги і плакала.

— Мені дуже студено! — сказала дитина. — Чи не далаб ти мені свою хустину на голову?

Дівчина зняла з голови хустину, завинула нею головку дитини і пішла далше.

Знову по якімсь часі побачила на дорозі другу дитину. Вона ціла дріжала зі студени і сказала дівчині:

— Чи не даш ти, дівчино, мені свою юпку?

І дівчина дала їй юпку і пішла далше. Скоро стрінула вона малого хлопчика, який сунувся бічною стежкою майже голий.

— Ах, дівчино, — сказав хлопчина, — чи не далаб ти мені свій кафтанець? Не маю чим загорнутися від студени.

І дівчина зняла з себе кафтанець і дала хлопчині. Тепер на ній нічого не осталося крім сорочки. Почало темніти на дворі, подув холодний вітер. Дівчина пішла у ліс, щоби там переночувати. Там в лісі вона побачила зівсім голу дитину, яка гірко плакала.

— Мені так студено! — жалувалася дитина. — Дай мені свою сорочечку.

І мала дівчина подумала: „Тепер темно, та й ліс мене сховає. Дам їй свою сорочку“.

Так вона й зробила. І тепер не мала вже нічого в цілім світі!

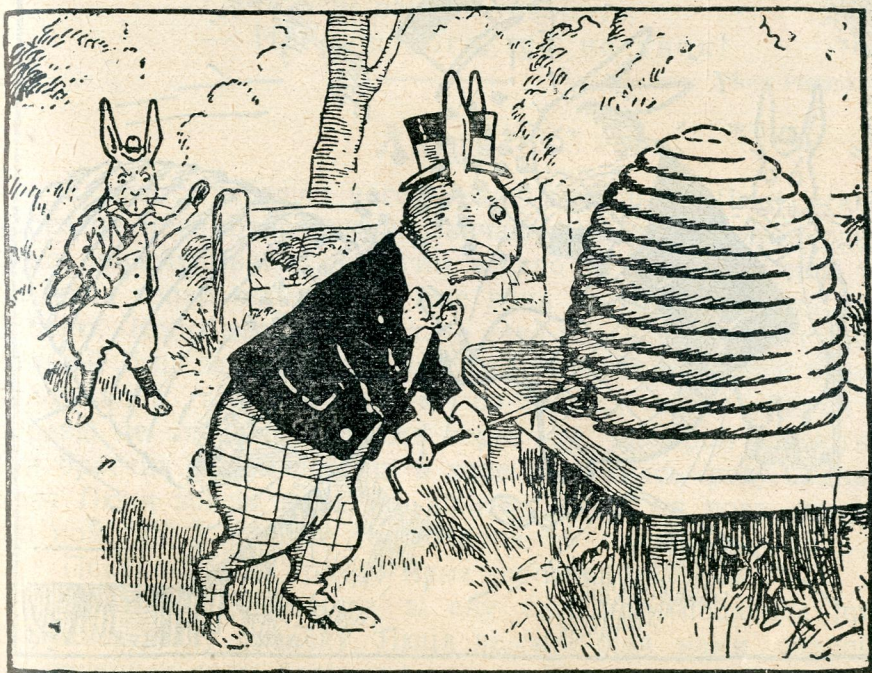
Вона встала та підняла очі до неба, щоби помолитися на ніч. Як тільки вона глянула в гору, цілий дощ зірок посипався до її ніг. Були округлі та блискучі, та котилися по траві. Побачила дівчина, що ті зірки — це все золоті дукати. А серед них лежала чудесна сорочка, ціла виткана із пречудного шовку. Дівчина надягнула на себе шовкову сорочку та позбирала золоті дукати. Того багатства вистало їй на ціле життя, аж до самої смерти.

Лакомий зайчик.

Раз два зайчики жвавенькі
На мандрівку в світ пустились,
Пили воду із потоків,
Конюшинкою кормились.

Зайчики були не прості,
Але елеганти, братку!
Вбралися в штанці, в сурдути,
У циліндри і в краватку.

Так мандрують день чи другий,
Аж зайшли в густий гайочок,
Глянь -- там пасіка прегарна,
Вуликів стоїть рядочок...

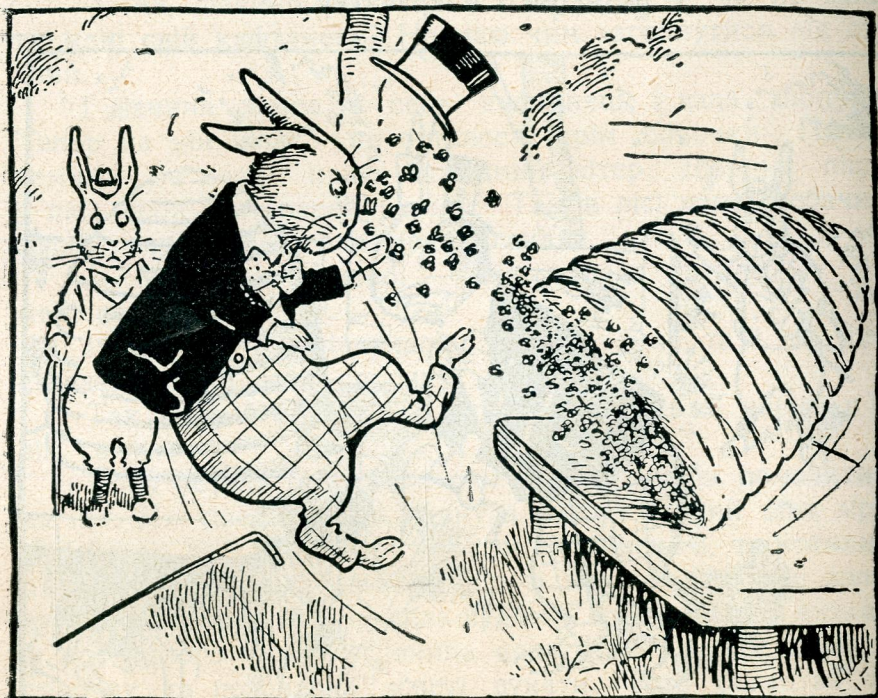
— Ге! — так каже перший зайчик —

Що це є за дивна будка?

Другий каже: — Це є вулий,
Видно — пас ка є тутка!

— Га, як так, — говорить перший —
Я тут стану із переду,
Переверну перший вулик
І дістануся до меду!

Так він каже, приступає,
Пхає паличку у дірку
І говорить: — Наїмося,
Ще й домів візьмемо мірку!

Нагло — що це? Лихо-лихо!
Вулик як перевернувся,
А з під него пчоли роєм —
Зайчик зі страху зігнувся!

Як насіли його пчоли
Та як стали всі жалити,
Зайчик кинув бук, циліндер —
І не знає, що робити!

А пчілки все наступають
Та бренять: — Карайте Яця!
Хай він нас не зачіпає!
Це наш дім! Це наша праця!
Забреніли тай обсіли
Ніс, чоло тай голі руки —
Булож зайчикови лиха!
Було зайчикови муки!
Ледви він утік з душею
Від громади пчоляної —
І вже всім завжди говорить:
— Не руш того, що не твоє!

З журналика: „Моје Pisemko“

Люця.

У мамусі заболіло чогось око і маленькій Люці стало через це невимовно сумно. Звичайно любила мамуся одно очко прижмурювати, а другим весело до неї усміхатися, та на жаль тепер прижмурює вже вона то очко що хвилі, але з болю. Крім цього ще, з того очка все йдуть сльози і маленькій Люці здається, що мамуся плаче. В дійсности плаче тільки вона, тай покрадьком, бо боїться, щоби мамуся і справді не плакала, але вже через неї. Вечером запустив був братчик Дзюньо мамці в хоре око якусь воду, однак мала Люця зовсім в то не вірить, щоби ця вода мамусі що допомгла. Її допоможе тільки вона.

Переконалася про це мама ранком.

Як тільки відчинила зі сну свої очи, побачила при собі свою малу донечку. Люця лежала біля мами, сперши на кулачках свою борідку і пильно їй приглядалася.

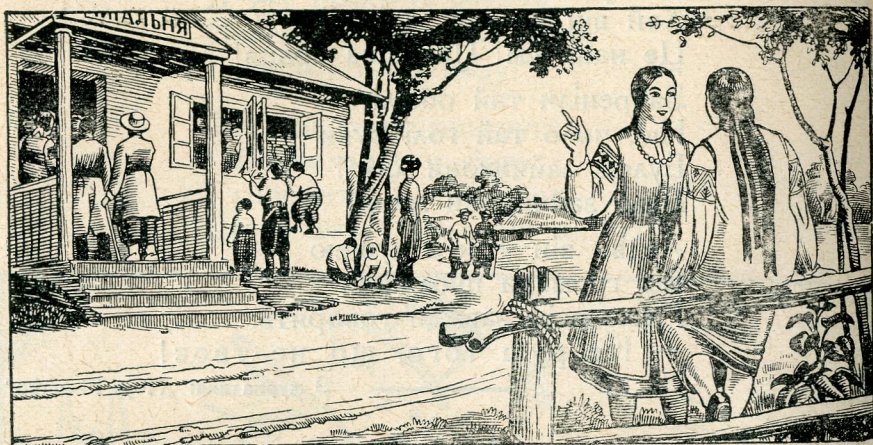
„Мамусю!“ — крикнула нараз радісно, обіймаючи її ніжно за шию. — Ти вже зовсім здорова. Вже навіть не пізнати, котре очко було хоре. Оба вже однаково веселі. А знаєш чому?

— Чому донцю? — спитала мама цікаво.

— Бо як ти ще спала, так я тебе в те очко щиро поцілувала, — відповіла ущасливлена Люця.

Володимир Хронович.

Біля читальні.

А в неділю пополудні
Всі забули чорні будні,
До читальні вже ідуть,
Ніби пчоли ті гудуть.

Вже читальню заповнили,
І навколо обступили,
А народ ще йде і йде —
Каже Гнат: — Що це буде?

— Нині, Гнате, у читальні
Будуть збори там загальні,
А на зборах реферат —
Кожний щось навчити рад.

— А як вже скінчатся збори,
Заспівають гарні хори,
Залунають по селі
Гарні пісні голосні!

— Та не думай, що потому
Вже підемо всі до дому!
Ще преставлення буде —
Ось, наш режисер іде!

Каже Настя до Галини:
Вже ходім до середини!
Заки збори закінчать,
Треба сцену ще прибрать.

— А потім ще треба буде,
Щоб нас похвалили люде,
Щоб не було й злих чуток
На Аматорський Гурток!

А Галина повідає:
— Так, ходім, най кожний знає
Що ми добрі школярки
І незгірші артистки!

І в читальню всі подались,
На дворі лиш діти грались
В запорозьких козаків
А потому ще в стрільців.

Ю. Ігорків.

СЯНКА.

Сянка має три роки й проживає в Підлисю. Її вона дуже цікава. Часто випитує про щось то тата, то маму, то няню. Тому вона багато річий вже знає:

Знає, як називається.

Знає, як називається їх село.

Знає, що в їх селі, в Підлисю, уродився колись давно Маркіян Шашкевич.

Підлисецька горо біла!

Як тебе не бачу,

Так ми тяжко, так ми сумно,

Що трохи не плачу.

А як верне зі свята, то оповідає все: І за хрест залізний, високий, що до хмар сягає, який стоїть там на пам'ятку Шашкевича, що помер у молодих літах і був священиком.

Сянка є чемна дівчинка. Коли хто з гостей зайде до їх хати, вона сміло підходить до кожного, вклоняється і каже:

— Називаюся Оксана Заяцівна!

Відтак біжить в городець та приносить гостеві у дрібній своїй ручці китичку цвітів.

— Прошу! — каже чемненько.

Присуває з тяжкою бідою нелегке крісло з великого покою, вилазить з трудом на нього і починає гостя бавити.

— Масте дома котика? — питає.

Знає, що Шашкевич, то був перший галицький поет.

Мала Сянка любить проходити. Бувало літом, бере бабцю ніжно за руку тай каже:

— Ходіть, ходіть, бабцю!

— Куди? — питає бабця.

— Ходім під Білу гору!

— А на гору ти вилізеш?

— Ні! Я ще маленька. Але Маркіян Шашкевич на тій горі не раз грався!

Коли наближається Маркіянове свято, то Сянка вже з тиждень наперед про це говорить.

— Я піду з татком на Білу гору!.. — хвалиться кожному.

А як вже надійде час свята, пильно на гору збирається. Вона спішить перша віддати честь поетові, що писав такі гарні вірші. І зараз починає говорити:

Шуми вітре, шуми буйний,

На ліси, на гори;

Мою журну неси думку

На підлиські двори.

— А песика маєте?

— А цюпата у вас є?

Часом кажуть Сянці співати:

— Співай Сяню: „До схід сонця у городци дівчатко співало“.

— Ні! — каже Сянка.

— То співай: „Гей там на горі Січ іде!“

І починають підспівувати.

— Я сама буду — каже. І починає співати з голови. Сама складає слова пісні і сама добирає голос. Хоч слова ці не є з собою пов'язані, але своє значіння вони мають.

Слухачі не годні всего зрозуміти і просять:

— Говори ліпше казку!

— Я скажу смішну.

— Кажи!

Сянка говорить казку також свого укладу. Говорить трохи невиразно, але довго і з захопленням. Говорить страшним голосом, про якогось цигана та розкладає поважно руками.

Над вечір гості вибираються домів. Сянка їх не пускає.

— Посидьте ще! — просить.

— Ні, — кажуть — треба вже йти!

— Не йдіть! Там темно. Цигани вас возьмуть! — страшить відходячих.

Гості сміються і ще трохи сідають.

— Сяня є мудра і весела дівчинка.

Володимира Жуковецька.

Лев І.

Ти обрав собі столицю,
Місто Львів, батьківський дар,
Став на Волинь і на Галич
Одинокий володар.

Йдеш з татарами на Польщу
У побідному бою,
Навіть Краків, навіть Люблин
Славу бачили твою.

Закарпатську Україну
Під своє береш знамя,
Так росте, цвіте, кріпиться
Українська земля.

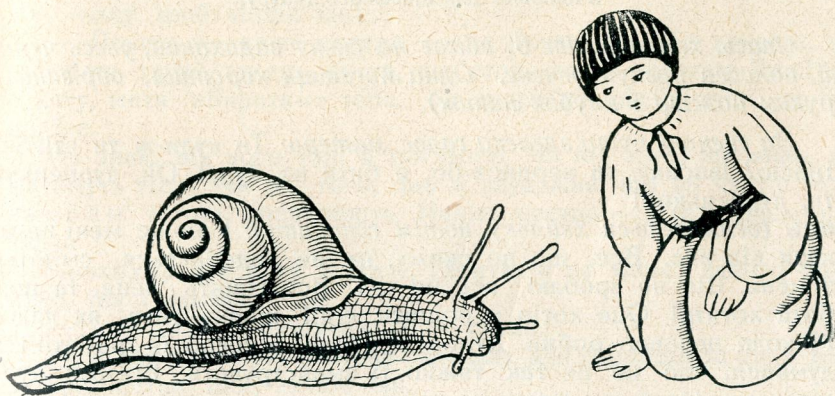
Юрій І.

А за тебе, мудрий князю,
Люд спокоем проживає,
Твою силу, твою мудрість
Ворог завжди поважає.

Ти король і князь великий
Для людей своїх ласкавий,
Для земель своїх господар,
Доброї опікун слави.

Щедрий ти для духовенства,
Знав його вагу велику,
Першого насановляєш
Українського владика. *Ю. Ігорків.*

Хлопчик і слимак.

— Як незручно, як поволи
Лізе той малий слимак!
Якби я такий був легкий,
О, я бігав би не так...

— Тихо, тихо, любий хлопче,
Ти не смійся з слимачка —
Знай, що кождий крок для нього
Штука це досить важка.

Не дивуйся, що за годину
Зробить кроків ледво сім;
Придивись, що він на собі
Завжди носить власний дім!

Якби так ти взяв на плечі
Хоч би хатку із дощок,
То признайся — чи зробив би
Ти із нею хочби й крок?

Івась.

(Монольог для шкільного театру).

(Івась, хлопець літ 6, вбігає на сцену задиханий, увесь червоний, волосся розкуйдовчене. Одна ногавиця коротша, обрізана — в руках ножиці і клубок ниток).

За сценою чути здалека голос матери: Та куди-ж ти втікаєш, Івасю? Івасику, та вернися-бо, я бити не буду! Ой, дурненький ти, дурненький!

Івась (оглядається хвильку, потім говорить): І як-же мені не втікати від них. Все, що не скажу, їм не подобається, сміються з мене. Що не зроблю, все не так. Все гонять мене, та ще й бити хочуть! Оце хотів я пошити собі шапку, таку, як дядько Микола недавно робив. Думав я, думав, з чогоб її зробити і додумався, що це не так тяжко її змайструвати. Врізати кусок штанини, (бо й так штани за довгі на мене), в горі зшити і шапка готова, та ще й козацька. Так і зробив я. Та тільки зачав зшивати дно шапки, коли це де не візьметься мама. Схопила ломаку та до мене: „А ти дурню такий, що це ти робиш?! Я на те пошила тобі штанці, щоб ти з них шапки робив! Пожди небоже, дам я тобі шапку, зараз дам!“

Я не дожидаючись тої шапки, подався що сил старчило на леваду, з левади у гай. А мама все за мною. В гайку за кущами не видно було мене; то я повернув на ліво і забіг аж сюди, і тут перед вами, шановна громадо, опинився.

Певно не люблять мене всі дома, коли так зі мною обходяться (сумно стоїть склонивши голову на груди). Якось раз іду я з мамою в поле. Проходимо через міст, я зупинився і дивлюся на воду. А вода все плине і плине і все туди, в сторону клуні нашого дядька Миколи. Я питаюся мами:

— Мамо, чого це та вода так плине і все туди до клуні нашого дядька. Чому вона не плине від клуні сюди до моста?

А мама тільки плечима здвигнула тай каже:

— От, дурень ти! Іди хутчій! Нема мені коли з тобою тут стояти та балакати. — І потягнула мене за руку.

А знов раз ходжу по городі і бачу, як на наші соняшники так і летять якісь комахи, а все бренять-бренять. Приглядаюся до них ближче, а вони забирають цвіти на ніжки і відлітають. Я взяв мітлу і зачав відганяти ті мухи. Аж тут надходить брат:

— Що це ти робиш, Івасю? — питає мене.

— А що-ж, відганяю мухи від цвітів, а то вони всі цвіти поїдять і зернят не буду мати.

— Дурень ти! — сказав брат. — Покинь мітлу та йди обідати. — Сказавши це, пішов своєю дорогою.

Одного разу знов набрав я землі в миску, налив туди води і зачав місити. Замісив і посипаю жовтим пісочком. Виходить

сестра з хати, дивиться на мене і питає: — Що це буде з цього, Івасю? — Це кажу — я замісив лемішку для горобців і маслом мащу, щоб ліпше їли!

— Покинь — каже сестра — не бруди рук. Ти думаєш, що горобець такий дурень, як ти, що стане твою лемішку їсти? Іди в хату, мати вбиратиме тебе, бо скоро дядина в гості до нас приїде.

Не знаю від чого тоді я посумнів. Чи від того, що знав, що митимуть мене, чи від того, що я зауважив, що за часто мене дурнем чогось прозивають. Навіть сестра — і та дурнем прозвала.

Приходжу я в хату, а мати, глянувши на мене, такого брудного, так і ахнула.

— І де ти так забрудився? — питає.

— А що-ж, мамо, я місив лемішку для горобців та ще й маслом помастив, щоб краще їли.

— Ох, ти, мій дурнику, де хто бачив, щоб горобці таку лемішку їли. Скидай з себе одержу, будеш митися!

Я в плач, а мама в крик та до мене. Силоміць мене роздягнула і в балію посадила. Якось з бідою трохи сльозами, трохи водою, я помився.

Вбрала мене мама в нове плаття, сів я коло вікна і виглядаю дядини. Аж чую, віз туркотить. Глянув, дядина їде з Михасем. Михась вже великий. Має два жовті паски на ковнірі. Казала мама, що він учиться в гімназії, в такій великій школі.

Скочив я з лавки і мерщій до дверей. Якраз на ту пору брат, входячи до кімнати, тарахнув мене дверима в голову. Я так і запищав з болю. Брат приступає до мене, гладить по голові та промовляє:

— Цить, дурню, цить! — а то дядина гостинця тобі не дасть, як будеш плакати!

Я замовчав, згадавши про гостинці.

Увійшла дядина з Михасем до хати. Надавала мені забавок всяких, а Михась подарував мені книжечку про „Юрчика Кучерявого“. Ся книжечка мені дуже сподобалась і я постановив ні-защо її нікому не віддати.

Брат приступає до мене і каже:

— Дай, Івасю, мені цю книжечку, я її буду читати, ти подреш; зрештою ти ще за дурний до книжки.

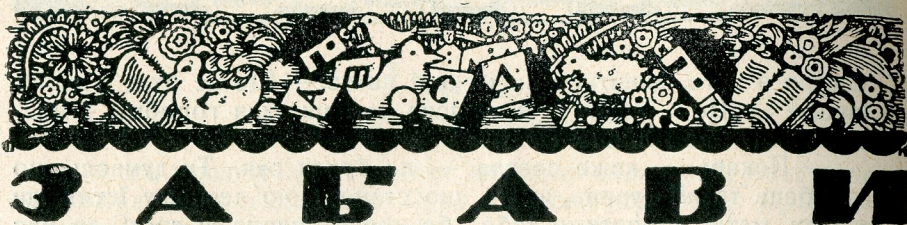
Боже мій, і знов дурнем прозвали, та ще й при Михасеві. Але Михась не такий, як наші всі дома. Він зі мною бавився, розказував мені такі гарні казки. Подлюбив я Михася, бо він ні разу не назвав мене дурнем!

А ви як думаєте, шановні слухачі, чи я дурень, чи не дурень?

Голос публіки: Ні, Івасю! Ти цікавий хлопчик!

Івась (кланяючись): Дякую, що ви кажете инакше! (Ховається за куліси).

Гр. К-ий.

Гуси до дому!

До цієї забави треба принайменше п'ять осіб, але чим більше тим ліпше йде забава.

Провідник забави вяже на своїй хусточці два гудзи і кінець тої хусточки виставляє з кінцями інших хусточок, на яких нема гудзів (хусточок повинно бути стільки, скільки є учасників забави). Кожда особа бере за який будь кінчик хусточки і ті, котрі взяли кінчики з гудзами, стають — один господарем, а другий лисом. Решта стає гусками.

Тепер господар стає одалік, на переді перед гусьми, звернений до них лицем, а лис стає за ним з заду. Але господар стає в колесі, зазначенім крейдою, чи вапном, чи іншим знаком, і до того колеса лисови вступ заборонений.

Господар каже: — Час до дому, гуси, час,

Бо тут ніч западе нас!

Гуси: (хором) — Ми не йдем до дому, ні!

Господар: — Чому ні?

Гуси: — Бо там лис є на межі!

Господар: — Нема лиса там сліду!

Гуси: — Бачим, бачим по заду!

Господар: — А чого він тамки жде?

Гуси: — Він нас зловить, розідре!

Господар: — Га, як таке діло,

То втікайте сміло,

До мене біжіть,

До мене летіть!

По цих словах гуси біжать до господаря, а лис випадає з заду і старається зловити хоч одну гуску. Гуси втікають в ліво, в право і кожда старається стати в колесі, до якого лисови не вільно вступити.

Та гуска, котру лис зловить, дає фант і стає лисом, а лис стає гускою і забава йде на ново. Коли лис не зловив нікого, то знову тягнуть льоса, хто має бути господарем, а хто лисом.

До тягнення жереб можна ужити замість хусточок також сірничків, або патичків таких, щоби їх кінці були однакові, але на двох з них мають бути зроблені якісь знаки і хто витягне ті патички, то один з них стає господарем, а другий лисом (для лиса робиться інший значок, а для господаря інший).

Увага: Розуміється, що цю забаву найкраще заводити на дворі, десь у саду, або в лісі, чи над рікою.

Загадки.

Загадка складова.
(Уложив Роман Генік).

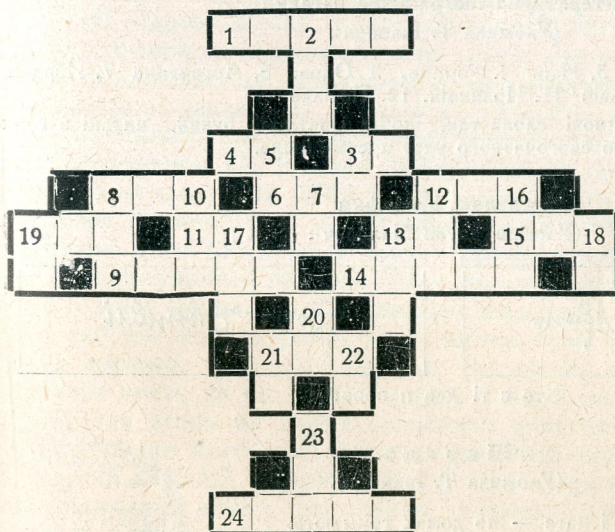
А, кю, пе, Нес, ра, ро, ме, А, ця, О, те, Стри, ре, де,
а, бі, рак, ри, пе, То, па, са, тор, А, ли, бу, ва, ка, бон,
на, ко, я.

Із порозкиданих 32 складів зложіть 11 слів, яких почиткові букви читані
з гори в низ, дадуть заголовок поеми Петра Артемовського-Гулака.

Значіння слів:

1. Пільна птиця.	7. Пристань над Чорним морем.
2. Часть світа.	8. Інструмент.
3. Перший укр. історик.	9. Грецька богиня.
4. Столиця Японії.	10. Домашнє звіря.
5. Алькогольний напій.	11. Край в Азії.
6. Доплив Дністра.	

Перехрестна загадка в літаку.
(Уложив Валя Тележинський).

Значіння слів.

Поземо:

1. Назва їдовитої гадюки.
3. Оклик болю.
4. Назва тону „а“ у гамі.
6. Невільник.
8. Инакше: чоло.
9. Мужеське ім'я.
11. Римська монета.
12. Инакше: сторона.
13. Злучник.
14. Міра ваги.
15. Ріка в Європі.
19. Робить хлібороб.
21. Член родини.
24. Житель Африки.

Прямовісно:

2. Дерево.	16. Крик птиці.
3. Ріка в Сибірі.	17. Оден без нікого.
5. Велика яма.	18. Перечення.
7. Инакше: пекло.	19. Заіменник вказуючий в множині.
8. Рух птиць.	20. Назва одної грецької букви.
10. Місто на Поділлі.	21. Нота.
12. Угорський вищий урядник.	22. Питання.
13. Піддає диригент.	23. Рідке звіря.

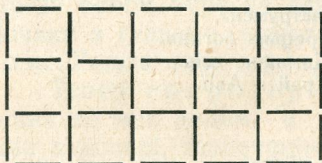
Загадки:

(Зложили школярики з Любелі).

1. Що це за імя, що як комусь щось даємо, то слова з него беремо? ☞
2. З води повстав, під небеса літав. На землю упав, як побачив ясне сонце, без вісти пропав?
3. Стою собі у куточку, в ночі спочиваю, де газдиня чистість любить, там часто гуляю?
4. Були колись на Україні, є й тепер ще на Волині. Крила має не літає, на дворі днює і ночує, на хліб для людей працює?
5. Що є в літі під деревом?

Загадка із сірників.

(Уложила Дозя Канда).

Переложити 6 сірників в тім прямокутнику так, щоби повстало 6 квадратів і 5 прямокутників.

Літературно-географічна загадка.

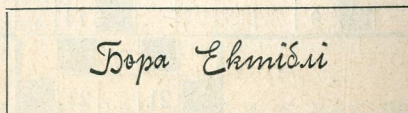
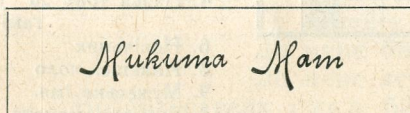
(Уложила Т. Іванець).

1. Буг. 2. Дніпро. 3. Ніль. 4. Горинь. 5. Одра. 6. Аргентина 7. Йордан.
8. Египет. 9. Київ. 10. Львів. 11. Ірландія. 12. Поділля.

Упорядкувати поодинокі слова так, щоби початкові букви, читані з гори в низ, дали імя і назвиско сьогочасного укр. письменника.

Загадочні візитівки

(Уложив Євген Малевич).

Хто є ті два панове?

Шарада.

(Уложила Т. Іванець).

Перше і п'яте — по домах тримають,
Друге, третє й четвєрте — то на сцені грають,
А четвєрте з шестим — містом називають;
Третє і четвєрте кожда птиця має,
А цілість всего людям достарчає?

відносно до кількості придбаних нових передплатників, відповідно обнизить дотеперішню передплату.

Отже апелюємо на тому місці до всіх наших дотеперішніх передплатників та прихильників видавництва, щоби розвели негайно пропаганду на місцях для **приєднання нових передплатників**. Для сеї цілі залучаємо до сього числа газетки готовий листок на СПИС приєднаних передплатників. Грошей **не мусить** зголошений **зараз** платити. Заплатить їх по одержанню першого числа за рік 1930. Мусить одначе кожний новий передплатник написати відповідне замовлення, згл. декларацію, після поданого нище взірця:

ДЕКЛАРАЦІЯ

Підписаний(на) замовляє отсим журналик „Світ Дитини“ на рік 1930, який належить висилати від 1-го січня на таку адресу:

(Тут подати точні дати: на чие ім'я має бути газетка висилана, назва місцевости та послідну пошту, а в містах, число дому і назву вулиці).

Належну передплату зобов'язуюся прислати по одержанню 1-го числа.

(Місцевість і дата замовлення).

(Підпис замовляючого і евентуально його адреса).

Таку декларацію мусить зложити до рук збірщика (колектора) кожний новий передплатник. Тому кожний колектор нехай приготує собі відразу кілька таких декларацій, щоби дана особа, яка заявила готовність передплачувати „Світ Дитини“ — могла зараз з місця підписати це зголошення, власноручно на доказ своєї згоди. Зібрані декларації належить прислати разом із загальним виказом (списом) до Адміністрації нашого видавництва (**ЛЬВІВ, ул. Зіморовича, 3**). Наколи найпізніше до 1-го падолиста ц. р. одержимо зголошення 5000 нових передплатників — буде виходити „Світ Дитини“ вже не 12 разів — **але 52 рази на рік**.

Крім цього бажаємо з новим роком перевести також деякі зміни в редагуванню газетки. Тому просимо заподати нам всі бажання в тому напрямі на залученім анкетнім листку.

Слиб для когось рамці цього листка були за вузькі — то просимо о подання нам усіх бажань та зауваг як найобширніше в окремім листі, за що буде Редакція таким особам дуже вдячна.

Наколи хтось не схоче виповняти анкетного листка — то нехай перечеркне його, але **мусить конечно** виповнити на оборотній стороні **ВИКАЗ** новопрдбаних ним передплатників, бо цим дасть наглядний доказ, що справа розвитку дитячої газетки його інтересує і щиро бажає її загального поширення. Головно **П. Т. УЧИТЕЛЬСТВО** повинно зайнятися цією пропагандою між шкільною дітворою. По 30 сотиків що тижня принесе навіть найбільша дитина, щоби мати свою власну газетку, свій маленький **СВІТИК**.

Глядимо повні надій перед себе і маємо цю незломну віру, що всі наші дотеперішні прихильники — в десятиліття існування видавництва — підуть на зустріч цему закликови, щоби в той спосіб причинитися до розвитку дитячого журналика, який в нашої суспільности має вже свою традицію.

Отже тепер за Вами слово і чин! До діла, наші Передплатники і Читачі!

Видавництво „СВІТ ДИТИНИ“.

ЩО ЧИТАТИ В ЧАСІ ФЕРІЙ?

В слітні або холодні дні в часі вакацій — багато дітей і старших осіб — не знає, що має робити в часі примусового сидження в хаті. Одні грають в карти, другі сплять, інші знова бавляться, щоби відігнати від себе скуку. Найкращим однак середником на хосенне переведення часу та знаменитим ліком проти скуки — є: читання книжок. Тут подаємо зіставлення книжок, які поручаємо всім на сьогорічний вакаційний сезон.

I. Книжки для дітей.

1. Білоусенко О.: Зайчик-Побігачик	1 20
2. „ „ Лисичка-Сестричка	2 40
3. Блажкевичева Іванна: Пушистий король	1 25
4. Буш Вільгельм: Нечемне вороня	80
5. „ „ Максим і Марко	1 00
6. „ „ Діравий зуб	60
7. Загірна Марія: Василько й Івасик	50
8. Костецька-Чертенко К.: Дівчина Віра	1 50
9. Куликівна С-фія: Алі Баба і 40 розбійників	40
10. Шкрумеляк Юра: Чемний Тарас і нечемний Панас	1 50
11. Шкрумеляк Юра: Ірка, Юрчик і лялюні їдуть в гості до бабуні	1 20
12. Уайльд Оскар: Зоряний хлопчина	75

II. Книжки для молоді:

1. Воробкевич Сидір: Безглуздів	1 50
2. Гайльборн Адольф: Дикі звірі	9 00
3. Грінченко Борис: Соняшний промінь	3 00
4. Дефо Данель: Робінзон Крузо	2 80
5. Залізняк Микола: Діти камяної доби.	1 20
6. Конан Дойль: Пропащий світ	4 00
7. Костомарів Микола: Чернигівка	2 00
8. Куліш П.: Оповідання	1 50
9. Левицький Іван: Баба Палажка і баба Параска	0 50
10. Ліпа Іван: Тихе слово (збірка казок)	3 00
11. Рогова О.: Син гетьмана	5 00
12. Сервантес М.: Дон Кіхот із Манчі	6 60
13. Федів-Золотополець: Син України	5 40
14. Чайковський А.: Корнієнко (3 т.)	9 00

III. Книжки для старших:

1. Дорошенко Дм.: Мої спомини (4 т.)	8 40
2. Кассон Герберт: Тайни успіху в інтересах	4 00
3. Кобилянська Ольга: В неділю рано зілля копала.	5 00
4. Левицький Кость: Історія визвольних змагань гал. українців.	12 00
5. Лотоцький А.: Кужіль і меч	2 70
6. Лопушанський В.: У споконвічному вирі	5 00
7. Монкевич Борис: Спомини з 1918 р.	4 00
8. Талін Борис: Хто й як панував у Росії	0 80
9. Франко Іван: Борислав сміється	4 50
10. „ „ Панські жарти	2 00
11. „ „ Великий шум	2 20
12. „ „ Із днів журби	2 00
13. „ „ Semper tiro	2 00
14. „ „ Зівяле листя	1 20
15. Чайковський Микола: Чарка горівки — море сліз.	2 50
16. Шухевич Стефан: Спомини (4 т.)	16 00

Замовлення на всі ті книжки слати на адресу:

НАКЛАДНЯ МИХАЙЛА ТАРАНЬКА, Львів, Зіморовича, ч. 3.

(Висилка відбувається за посліплатою, негайно того самого дня, по одержанню замовлення. Хто присилає гроші наперед — тому коштів пересилки не числиться).

✦ ✦ ✦ Видає й за редакцію відповідає: Михайло Таранько. ✦ ✦ ✦

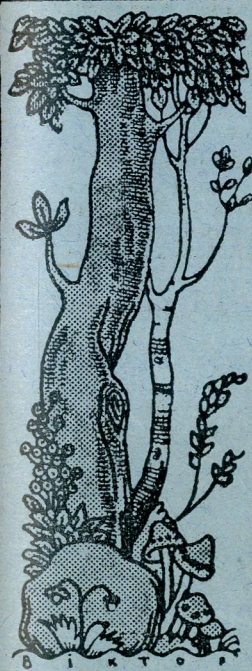
Друкарня ОО. Василіян у Жовкві.

СВІТ ДИТИНИ

ЧИСЛО 9.

ВЕРЕСЕНЬ

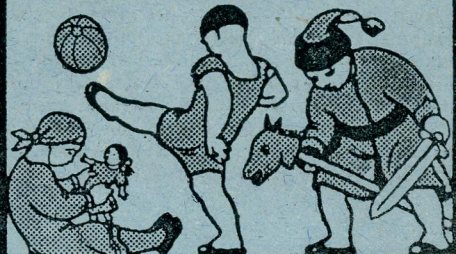
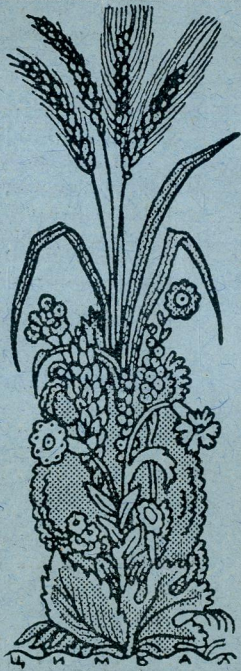
РІК 1929.

ЗМІСТ:

1. Вересень	257
2. Мала героїня	258
3. Соловейкові дітки	262
4. Левцю — судію	263
5. Розмова з учителем	265
6. Про князя Юрія II Тройдено- вича та про те, як Галичина за князя Любарта впала під владу Польщі	266
7. Князь Юрій II Тройденович і князь Любарт	268
8. Правда і Брехня	269
9. Пчоло і метелик	271
10. Король Ячменик	272
11. Поїхали до школи	275
12. Байка	276
13. Заповіт для тебе, дитино	276
13. Мати	278
15. Овечки	279
16. Хлопчик і голубка	280
17. Вратована дитина 281; 18. Що ко- му смакує 282; 19. Суперечка на сце- ні 283; 20. Журавлі 285; 21. Забави 286	287
22. Загадки	287

Ціна 1 зол.

КУПУЙТЕ

та прочитуйте всі кни-
жечки, що їх подаємо до
Вашого відома на сьому
місци.

НОВІ КНИЖКИ

ЗАКЛАДАЙТЕ

собі домашні бібліотечки
! старайтеся зібрати
в них усі твори дитячої
літератури.

Видавництво наше протягом кількох послідних місяців видало низку гарних нових книжечок та відновило наклад кількох вичерпаних книжечок. Тут подаємо коротеньке зіставлення всіх цих новин:

1. Вільгельм Буш: МАКСИМ і МАРКО, стр. 64. Обр. 95. Ціна 1 зл.

Всі старші передплатники знають добре цю архивеселу історію про двох великих збиточників, яких за всі доконані псоти постигла заслужена кара. Нове видання є трохи змінене та доповнене, то зовсім певно зацікавить всіх тих, що досі не читали ще цього твору Буша

2. Вільгельм Буш: НЕЧЕМНЕ ВОРОНЯ — стр. 52. Образків 48.

Ціна 80 сот.

Рекорд почитності серед малих читачів завдячує ця книжечка прегарному перекладови, згідно перелицьованню, пера Юри Шкрумеляка, одного з найкращих наших письменників для дітей. Легкий дотеп та погідний гумор цієї сміховинки — робить з неї принадну лектуру для вас — наші молоденькі читачі. Тому читайте цю книжечку наколи хочете весело пів години посміятися.

3. Іванна Блажкевичева: ПУШИСТИЙ КОРОЛЬ — стр. 32. Образків 30. Ціна: 1.25 зол.

Такої книжечки ще в нашій дитячій літературі не було. Це дійсно дуже інтересна та прегарна книжечка. Годівля маленьких звіряток — кріликів — може мати для нашого народу дуже велике значіння. Тому ця книжечка вкаже кожному охотному школярикови чи школярці, як належить братися до годівлі кріликів, щоби з них мати пожиток для себе і для суспільности. Не повинно бути ні одного українського школярика, що не прочитав би цієї книжечки.

4. Марія Загірна: ВАСИЛЬКО й ІВАСИК — стр. 32. Образків 27

Ціна: 50 сот.

Цю книжечку про двох маленьких джигунів-пустунів написала для „Світика“, недавно померша дружина Бориса Грінченка — бл. п. Марія Грінченкова. Веселі та смішні пригоди Василька й Івасика звеселять всіх хлопчиків, головню по сільських школах, школяриків І і II класи. Проте ця книжечка повинна бути в кожній шкільній бібліотечці.

5. Оскар Уайльд: ЗОРЯНИЙ ХЛОПЧИНА — стр. 48. Образків 14.

Ціна: 75 сот.

Нове видання цієї прегарної казочки цінне головню новими образками, що їх виконав відомий графік Віктор Цимбал, який тільки прегарних образочків дав для наших читачів у „Світику“. „Зоряний Хлопчина“ — це архитвір у веселитній дитячій літературі, а його переклад є цінним надбанням для нашої убогої ще дитячої літератури.

6. Іван Липа: ТИХЕ СЛОВО — збірка казок. Стр. 80. Обр. 21.

Ціна: 4 зл. (опр.)

Є це перше збірне видання найкращих казок великого любителя і приятеля української дитвори — ІВАНА ЛИПИ, помершого перед 6 роками. В збірці „Тихе Слово“ підібрав син Помершого, Юрій, всі ті казки, які мають питоме українське національне підложе. І тому вони для нашої дитвори, головню по містах, дуже пожадані та вказані на лектуру. Збірка видана дуже чепурно, а двобарвні обрабки Віктора Цимбала надають книжці велику мистецьку прикрасу. Манить здалека очі лагідна окладинка — прообраз пок. АВТОРА в оточенні дітей — роботи арт. маляря Е. Козака. Книжка „Тихе Слово“ повинна бути в кожній українській хаті де є діти

СВІТ ДИТИНИ

ВЕРЕСЕНЬ.

Вже минуло тепле літо,
Осінь наступає,
Хлібороб зі свого поля
Спілий плід збирає.

Повні стоги й обороги,
Богаті комори,
Сите поле, ситі гори,
Ситі темні бори.

Ходить Вересень над полем
Межею вузкою
І платить усім за труди
Щедрою рукою.

Щирий, наче рідний батько,
Про всіх пам'ятає,
Певно нині й найбільшій
Кусень хліба має.

Хто трудився весну й літо,
Той добра доступить,
Тому Вересень дарунку
Певно не поскупить.

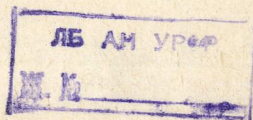
І вам, діти, щедрих дарів
Не поскупить дати,
Тільки треба й вам до праці
Руки прикладати.

Треба знову, сил набравши,
В школу записатись,
Вчитись, як на світі жити,
Книжки не цуратись.

Щоб не мав за що учитель
На вас нарікати,
Щоб діждали з вас потіхи
Рідний батько й мати.

Щоб ви всі зростали в труді,
Ум свій розвивали,
І щоб рідному краю
Чести ви придбали.

Ю. Ігорків.

Мала героїня.

Зваривши обід, господиня Настя сказала до своєї дочки Марусі:

— Гляди, щоб чого лихого не сталося Івасеви. Нагодуй його і не виходи на вулицю, щоб коні його не розбили. Свиней я вже накормила. Як Степан прижене корови, хай пити свиням приготує. В обід я прийду, подою корови, зібю масло, то і вам дам попоїсти.

— Доки ви, мамо, будете ходити на те сіно? Мені скучно самій сидіти дома!

— Що-ж зробиш, дитино! Треба сіно зібрати, треба допомогти татови, а то і так має він чимало роботи. Та чи-ж ти одна така, що зістаєшся на господарстві? Он там Оксана Якимова теж зісталася сама і Петрусь Андріїв і Богдан Кондратів. Всі діти сидять самі дома, бо пора горяча, а тут і жнива наступають.

— То хоч не баріться, мамо, довго та приходьте скоріше на обід, ато мені скучно та й Івась не так бавиться без вас.

— Добре, діточки, прийду скоро! — сказала мати і, попрощавшись з дітьми, пішла на роботу.

Дома осталась восьмилітня дівчина Маруся і дволітний хлопчик Івась.

Памятаючи просьбу мами, Маруся пильно гляділа свого братчика, бо його дуже любила. Сама бавилася й Івася забавляла як уміла: то ляльки йому з трави вязала, то котика вбирала і нібо то в гості до Івася приходила, то знов клала котика в колиску і колишучи приспівувала:

Пішла киця по водицю
Тай впала у керницю,
А кіт ходить, руки ломить:
— Кицю моя, кицю!

Маленький Івась дуже тим тішився і помагав Марусі колисати та прикривати котика. Так бавилися, аж доки котови не надокучило лежати вкритим теплою периною. Зірвався тоді скоро з колиски і тільки хвостом завертів, перескакуючи через вікно на двір.

— А цур тобі, як ти мене налякав, коте! — промо-

вила на дворі Оксана Якимова, що йшла якраз відвідати свою товаришку Марусю.

— Годі тобі отут сидіти, Марусе! — сказала входячи в хату. — Ходи до Василя Козацького гойдатися. Там вже чимало дітей назбиралось і гойдатись там так добре.

— Якже я піду, коли мема приказала мені Івася глядіти. Пішлаб з ним разом, але ти знаєш, що він у нас ще не ходить.

— То ти його положи спати, заколиши, а тоді прихось до нас. Там так добре.

— А як Івась пробудиться та випаде з колиски? Може носа розбити, що тоді мама скаже?

— Не бійся, наша Оля як засне, то ніколи не прокидається і спить довго-довго. А чи знаєш як ми вчора бавилися? Ну і весело було. Василь прикрив очі чотиром хлопцям і співав: *„Ой, ти старий бобре, заховайся добре, бо я хорти маю — на тебе пускаю“*. Три рази співав, а ми за той час успіли поховатися. Я на грушу вилізла і мене ніяк не могли знайти. Ходи, Марусе, може знов будемо бавитись у „бобра“.

— Ну, то пожди мене. Я Івася заколишу і зараз підемо.

Поклала Івася і стала колисати.

— Ти йому приспівуй, то він хутчий засне!

Маруся почала:

— Повішу я колисоньку,
Повішу я колисоньку
На зеленім явороньку,
Будуть орли прилітати
Мое дитя колисати...

— А ти-б йому й так заспівала:

Ой, спи діду, колишу тя,
Ой, спи діду, колишу тя,
Як не заснеш відійду тя.

Івась заснув. Маруся прикрила його рядом і хвилину дивилася на нього. Він усміхнувся крізь сон, а потім тяжко зітхнув.

— А як прокинеться дитя і випаде з колиски, що тоді мені мама скаже. Ні, Оксано, я не піду на гойданку. Мені чогось страшно Івася самого кидати.

— Не бійся, він спить! А там так добре гойдатися, так весело! — сказала Оксана й потягнула Марусю з хати.

На дворі був сильний вітер. Дерева вигиналися від його напору і стогнали, а він не зважаючи на се гуляв, як біснுவатий по селі. То в город залетить, намагаючись всі соняшники поломати, то під стріхи загляне і до вікон застукає, лякаючи дітей. А дим, що виходив з землянки, де жили Марусині свояки, так швидко розсівав, що й не помітно було, що там у печі топили, бавлячись, малі діти, що так як Маруся, осталися самі на господарстві.

— Хутчій іди, Марусе, там вже гойдаються! Чи бачиш скільки дітей назбиралось?

* * *

В stodолі Петра Козака було гамірно. Чути було дзвінкі сміхи хлопців-джигунів, верески дівчат, що гойдалися, і плачі малих немовлят, що їх поприносили сюди сестри-няньки.

— А нуте візьміть Марусю на гойданку, хай попробує, як тут добре! — сказала Оксана.

— Зразу так і на гойданку!? Хай пожде трохи. Ще-ж Трохим не гойдався, а він раніш прийшов ніж Маруся.

— Трохима, Трохима на гойданку! — відозвалися голоси.

— Садовіть Трохима, я все одно не буду гойдатись. Піду зараз до дому, бо там Івась сам остався!

— До дому? Чого до дому? Він спить!

— Еге, добре вам, як ви забрали своїх дітей з собою і вони ось тут коло вас, а мій Івась он-де... і сам...

Глянула, показуючи рукою в сторону своєї хати і заніміла.

— Що се? — промовило котресь з дітей.

— Пожежа, пожежа!

— Матінко Божа, ратуй!

Мент і в stodолі не осталося ні одної живої душі. Деякі погнались вихром на болото*) до батьків, декотрі роз-

*) Багно, поросле травою, називають поліщуки болотом. Болотом звуть також і сіно, для відріжнення від грудa — сіна, скошеного на сухих місцях.

біглись по улиці і верещали, не знаючи що почати. Старі бабусі і діди охали, ломаячи руки, а з хлівів роздавався страшний рев телят і свиней.

Половина села стояла в огні.

Деж поділася Маруся? Чи побігла разом з другими на поле до батьків, чи може заховалася у бурян і приглядалась страшному виду, як се вчинила Оксана, забуваючи навіть про свою сестричку?

Ні, вона побігла братчика свого ратувати.. Задихана, охляла добігала до своєї хати і мліла зі страху.

— Ще не горить... ще тільки хлів... загорівся... Добіжу... і таки виратую...

Серце Марусине як пташина в клітці билосся, неначе вирватись хотіло, щоб самому скорше добігти до того другого серця, що билосся у грудях Івася, бо знало, що ноги Марусині щораз більше слабнуть і підкошуються.

— Ще трошки і таки добіжу і виратую! — лепетали уста Марусі. — Матінко Божа поможи!

Широко відкриті уста Марусі хватали як мога найбільше воздуху, що палив її нутро, але вона на се не зважала. Його було їй замало. Вона руками ловила воздух. Крилами радаб долетіти до Івася.

Добігла, але хата вже була обнята огнем. Ноги Марусі підкосились і вона упала...

Нараз із горіючої хати рознісся проразливий плач дитячий, що відбився в ушах Марусі. Маруся прокинулася! Їй здавалося, що ніби слово „мама“ долетіло до її уший.

— Се Івась маму кличе, — майнуло у неї в голові. — Боже мій, що мені діяти?!

Зірвалась на ноги і як ошаліла кинулася в горіючу хату...

* * *

Сумно було на пожарищі. Тумани димів висіли над згарищами, закриваючи сонце, а люди сонними марами снувались як тіні і розпачали над страченою працею. Один лиш Юхим, ідучи за трумною своїх дітей, не розпачав над страченим майном. Що йому до інших скарбів, коли йому погоріли діти, найдорожший скарб на світі.

Ішов і не ридав, але зате тягар як сто пудів наліг на його душу. Настя, Юхимова жінка, теж не ридала, вона зовсім непритомна. Хлипав з жалю старший брат Марусі, Сергій, і заридала Оксана на грудях у мами, коли почула жалібну пісню „Вічная пам'ять“.

Г. Кадлубицький.

О. Білоусенко.

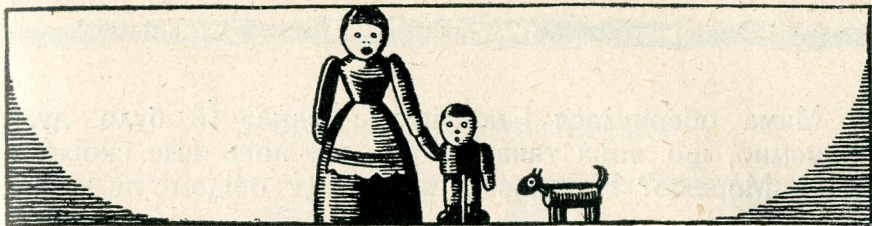
Соловейкові дітки.

(За народними піснями).

Ішли чумаки з України,
Стали ночувати край долини.
По долині вогонь пустили,
Соловійових діток попалили.

— Ой, діти-ж мої, діти, діти-соловята!
А хто-ж буде мені в садку щебетати,
Мене старенького в ночі розважати?
Ой, зозуленько-ж, люба сестро моя!
Пропали мої діточки, пропаду і я!
— Ой, я, брате, на долину літала,
Чи-ж я тобі, брате, та чи не казала:
Не звивай гніздечка в степу край дороги,
А звини гніздечко в зеленій діброві.
Не мости гніздечка в долині в лужку,
Помости гніздечко в зеленім садку,
На високім дереві яворку.
Ніхто того дерева в садку не зрубає,
Ніхто соловійових діток не займає.

Левцьо — судією.

Один селянин приніс кошичок дуже гарних морель. Вула пора обіду і мама поклала морелі на вазу з овочами. Було тепло. Дуже гарні жовті й червоні овочі, що йно зірвані, мали такий приємний запах, немов би говорили: — Їжте нас!

Мама зробила те, що зробив би лакомий хлопець: Вона взяла одну морелю і зіла. Може вона думала, що ніхто сього не бачив так, як думає багато хлопців, коли роблять якусь пустоту. Але ні! Було в хаті двоє бистрих очий, що бачили кожду річ. І дійсно, ледви мама скінчила їсти свою гарну морелю, коли почула голосок:

— Будь ласкава, дай і мені одну!

Мама обернулася і побачила Левця. Йй було дуже неприємно, що вона така лакома, але лихо вже скоїлося.

— Морелю? Не знаєш, що перед обідом не можна нічого їсти?

— А чому-ж ти зіла одну? — спитав Левцьо.

— Я зробила дуже зле, що їла. Але коли я зробила погано, то нема ще жадної потреби, щоб і ти робив негарну річ! Ти повинен радше подумати над тим, як мене покарати!

Левцьо не знав тепер, що робити. Йому хотілося плакати, коли мама сказала йому, що не дасть нічого, але сама думка, що він мав би карати маму, була для нього така нова, що Левцьо не думав більше про плач. Дуже здивований сказав він:

— Маленькі не карають ніколи великих!

— Чому? Коли великий зробить щось злого, треба його теж покарати. Подумай отже над карою для мене!

Левцьо був у скрутному положінню. Він привик до того, що його карають. Коли був дуже лютий і не мав сили волі, одержував кари з великими плачами. Коли хотів бути сильним, був поважний і спокійний. Але покарати когось було трудно, було значно трудніше, як самому одержати кару. Левцьо думав трохи, а потім сказав:

— Мені здається, що ти не повинна їсти морель при обіді!

— Дуже добре! Я не буду їсти морель. А коли ти будеш їсти, буду старатися не плакати, не закривати очий і втікати від стола, щоби не бачити того.

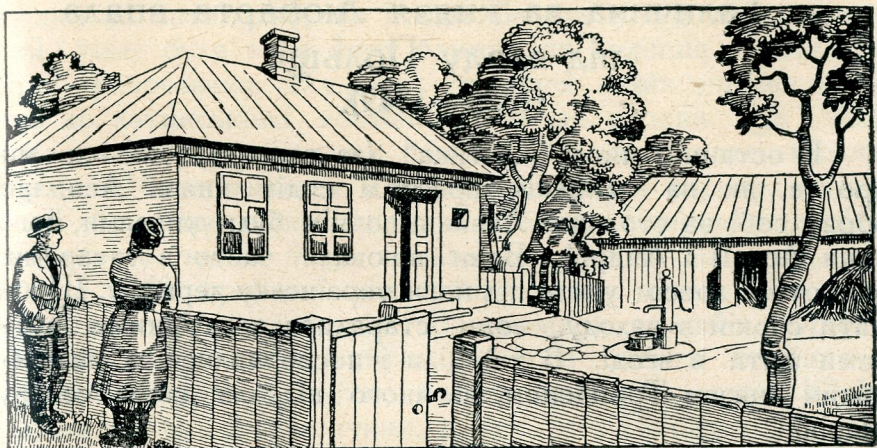
Емілія принесла зупу, поналивала і всі засіли до стола. Коли прийшов час на овочі, місс Пір подала наперед мамі, але мама сказала:

— Ні, дякую! Не буду їсти морель!

І лише вона й Левцьо знали, чому мама не хотіла їсти морель, і що це був такий присуд Левця.

Розмова з учителем.

Ось, село Великі Бори!
Гарне це село й просторе
І стоїть серед села
Гарна школа, ще нова.

Хто це тамки біля тина?
Це старий Семен Калина
Тай учитель молодий,
Що навча сільських дітей.

Семен каже: — Слава Богу!
Я заходжу вам дорогу,
Щоб поради в вас просить,
Що мені з дітьми робить!

— В мене є, дай Боже щастя!—
Петрик і старшенька Настя
І Никола, як оріх,
Ви їх знаєте усіх!

Каже вчитель: — Я їх знаю
І скажу вам, що думаю,
Ви-ж послушайте мене,
То найліпше так буде!

— Петрик добре вчився в мене,
Тож тепер його, Семене,
Вже до міста відвезіть,
До гімназії впишіть!

— Тай Настуню дайте в люди,
З неї добра швачка буде,
Це кравчиня, хоч куди,
Не зазнає вже біди!

— А найменшого Николу
Приведіть до мене в школу,
Вже шість літ йому буде,
Най же учиться »А—Бе«!

— Все зроблю отак до ладу,
Дуже вдячний за пораду
І за щирії слова
Хай Бог вам зішле добра!

Ю. Ігорків.

Про князя Юрія II Тройденовича та про те, як Галичина за князя Любарта впала під владу Польщі. (1320—1349).

В останнім числі „Світика“ (за серпень) писали ми про те, як на галицькім престолі сидів князь Лев, що обрав собі за столицю Львів, а по нім були князями його сини Лев II і Андрій. Вони воювали часто з татарами, які хотіли зовсім узяти під ноги українську державу. Щоби мати спокій з заходу, вони старалися з західними сусідами жити в згоді. В тій цілі і посвоячилися з мазовецьким князем Тройденом, за якого віддали свою сестру Марію.

Ці оба князі, то були останні українські князі з роду Романовичів. Вони вмерли майже рівночасно десь коло 1320 року, а що ні один з них не мав сина, то на них вигас рід Романовичів. Галицькі бояри запросили тоді на князя — Юрія, що був сином того польського князя Тройдена і української княгині Марії, і тому називався Юрій Тройденович. Він властиво називався спершу Болеславом, бо по батькови був він поляк і латинської віри. Але щоби стати князем українським, він мусів прийняти православну віру (бо тоді ще всі українці були православні) і дістав хрестне ім'я Юрій. Він присягнув, що буде твердо триматися української віри і звичаїв і вступив на княжий престіл у Львові, як Юрій II.

І справді — спочатку князував він добре і жив у згоді з сусідною державою, Литвою, що тоді зростала в силу. Він оженився з донькою литовського князя Гедиміна, а свою дочку видав заміж за литовського князя Любарта, Гедимінового сина. Тому Литва й Галицько-Волинська держава були тоді в тіснім союзі. І тому, хоча польський король Казимир намагався вже тоді здобути Галичину, то не міг, бо тут був ще порядок і була сила.

Але це не тревало довго. Юрій II Тройденович не додержав присяги. Він спровадив до Львова та до других галицьких і волинських міст багато чужоземців, головню

поляків-латинників, навіть латинських священників і дозволив їм тут проповідувати латинську віру і навертати людей на латинство, бо й сам він був у тій вірі вихований і тому була вона йому ближча, як тодішня українська віра, православна. Він і сам тримався своїх звичаїв і ходив до латинського костела, а не до церкви. Це дуже не подобалося українським боярам, бо вони знали, що як князь не буде любити й триматися віри народу, то не буде дбати про нарід і держава ослабне. Вони зненавиділи зрадливого князя і ця ненависть дійшла до того, що в році 1340 зробили між собою тайну змову і на сам Великдень у князя, в місті Володимирі, всипали Юрієви до вина отруї і він згинув. По його смерті повбивали на його дворі і по містах багато чужинців, яких Юрій спровадив був з Німеччини, з Чех та з Польщі.

По смерті сего князя покликали бояри на княжий престіл литовського князя Дмитра-Любарта, що був зятем отроєного Юрія Тройденовича. Любарт почувався майже зовсім українцем, бо вже передтим жив довго на Волині, говорив лише по українськи і полюбив український нарід. Під його владою була ціла Східна Галичина, Волинь і інші галицько-волинські землі.

Цей Любарт почав княжити дуже прихильно до української держави, наче рідний князь. Він сам сидів на Волині, а в Галичині (у Львові) правив за нього перемиський боярин, воєвода Дмитро Детко, ніби його намісник.

А треба знати, що вже батько Любарта, литовський князь Гедимін, прилучив до Литви майже всі українські землі над Дніпром. Та це литовське пановання не було для України важке. Литовці були культурно нижчі від українців і були тоді ще майже всі поганями. Тому скоро приймали українську культуру і навіть мову так, що не лише на Україні, але й на Литві була українська мова урядовою державною мовою в урядах і в судах. Литовці були краще зорганізовані і мали збройну силу, якої вживали і на оборону України перед східними ордами. В українських землях князували далі українські князі, що тільки були залежні від Литви і на бажання литовських князів мали збирати військо і податки.

Польські князі налякалися, що Литва разом з українськими землями зросте в таку силу, що зможе завоювати й Польщу. Боялися також, що князь Любарт прилучить Галичину і Волинь до Литви і так Литва стане близьким і грізним сусідом Польщі. Тому вже польський князь Володислав Локеток думав, як би то забрати собі Галичину і прилучити до Польщі і тим ослабити Литву і Україну. Та це йому не вдалося. Аж його син, польський король Казимир Великий, раптом у році 1349 напав на Галичину і здобув Львів, а потім і часть Волині.

Тепер Литва і Польща почали змагатися за українські землі, щоби над ними панувати. І тоді Україна стратила свою самостійність. Що було далі, напишемо в слідуочім числі.

Князь Юрій II Тройденович.

Ой, ти князю Тройденович,
Діло ти зробив негоже,
Хоч приняв ти нашу віру,
Та народ манив, небоже.

Та обман завжди пімститься,
За вину іде покута:
З рук бояр тобі дісталась
У вино отруя люта!

Князь Любарт.

Ти Волинь і гордий Галич
Від чужих обороняв,
Хоч ти литвин, але близький
За пролиту кров нам став.

Але горе! Сил у тебе
На врага досить нема,
Через те під чужу владу
Впала рідная земля.

Ю. Ігорків.

Правда і Брехня.

(Муринська казка).

Правда і Брехня вибралися раз якось на мандрівку по світі.

— Всюди де зайдемо, говори ти перша, бо колиб мене розпізнали, хтоб тоді захотів нас прийняти? — обізвалася з принадною усмішкою Брехня.

Зайшли вони якось до одної хати. Господаря не було ще з поля, то прийняла їх господарева жінка. Сам господар повернув тільки у вечері тай зараз казав дати собі їсти, бо був дуже голодний.

— Ще нічого нема! — відказала господиня.

По правді — то вона ще о півдні мала готовий полуденок на двох, та половину підховала. Це страшенно розгнівало її чоловіка, бо був сильно голодний. Він звернувся до обох чужих гостей та став їх питати:

— А як по вашому, чи так робить добра господиня?

Брехня навіть не обізвалась, але Правда мусіла відповісти по щирости, що добра господиня повинна мати все готове на поворот голодного чоловіка.

Ця відповідь розгнівала в свою чергу господиню і вона вигнала з хати гостей, що вмішувалися в її хатні справи.

В другім селі діти ділили мясо корови. Мандрівниці як раз зайшли в хату сільського голови, коли йому принесли коровячу голову та ноги:

— Ось тобі твоя частина!

Відомо усім, що мясо завжди ділить голова. Тому-ж то голова спитав своїх гостей:

— Яка ваша думка, хто тут головою?

— Діти очевидно! — відповіла Правда.

Тоді голова казав вигнати зі села нахабних чужинців.

— Бачиш, — каже тоді Брехня, — годі тобі везти наші діла, бо прийдеться померти з голоду. Тепер я возьмусь за наші діла.

Вкортці знов надибали якесь село, тай затрималися біля криниці під деревом. Все село голосило тай криками оплакувало смерть улюбленої жінки короля.

Прийшла якась заплакана служниця до криниці по воду, а Брехня їй питає:

— Що це скоїлося, що усе село так гірко голосить?

— Ой, — вона відказала, — це того, що наша добра пані, улюблена дружина нашого короля померла!

— Що, — каже Брехня, — стільки голосіння ізза такої дрібниці? Іди скажи королеви, що я можу воскресити навіть тих людей, що померли вже кілька років тому.

Король прислав мандрівницям ситого барана і переказав Брехні, що як тільки вважатиме, що прийшов слушний час, то просить її показати свої здібности.

На другий день та й на третій король знов прислав їм по баранові тай переказав теж саме. Брехня стала прикидатися, неначе її терпець вже добігає кінця, тай що вона піде собі геть, як тільки король негайно її не покличе. Тоді король казав покликати Брехню на другий день до себе.

Точно в означену годину пішла Брехня до короля. Першим чином король спитав Брехню скільки захоче за таку послугу, тай давав їй сотню усього з того, що сам має. Брехня на те не погодилася та зажадала половини усього королівського майна. Король при свідках погодився.

Тоді Брехня казала побудувати хату якраз над самим гробом небіжки-королихи. Як тільки хату поставили та покрили, Брехня взяла зі собою всілякі прилади до земельних робіт тай пішла у хату, добре оглянувши, чи всі входи позачинані.

Брехня довго там возилася, очевидно, що тяжко працювала. Врешті почули її голос та ще й інші, неначе Брехня сварилася з цілим гуртом людей. Вийшла Брехня з хати тай каже королеви:

— Ось біда, тільки я воскресила твою жінку, а твій батько схопив її за ноги тай каже: „Кинь цю жінку, пощо вона здалася на землі. І що вона тобі допоможе? Ось ти краще поверни мене на світло денне, не половину, а три чверти майна мого сина передам тобі за це!“

— На силу встиг скінчити, а тут вже і його батько відтягає його геть і дає мені взамін за те, що поверну його до життя, ще більше твого добра. В свою чергу

прийшов і його батько, а і той не лишив мене без обіцянки ще більшого наділу твоім добром. А тепер усі твої предки зібралися тай я вже й сама не знаю — кого мені слухати. Не буду я вже ними морочити собі голову, тільки скажи мені, кого краще воскресити: твою жінку, чи твого батька?

Король ані не задумався і просив воскресити його жінку. Він тремтів на саму ту думку, що страшливий старий батько, що так довго не давав йому свободи, міг повернути на світ.

— Очевидно, — казала Брехня, — та твій батько дає мені багато більше, як ти мені обіцяв, отже годі мені пропустити таку добру нагоду заможатися, хіба що даси мені за те, коли його спекаюся, усе те, що ти мені приобіцяв за повернення до життя твоєї жінки.

— Це очевидно й буде найкраще! — обізвалися враз усі жреці, що допомагали замордувати старого короля.

Король тоді тяжко зітхнув тай сказав:

— Коли так, то нехай мій батько лишиться там де він є, а моя жінка також!

Так і зробили. А Брехня за те, що не воскресила нікого, отримала половину королівського майна, а король незадовго одружився вдруге, мабуть тому, щоби скорше позабути першу небіжку.

З англійської мови переклала:

С. Вольська-Мурська.

Пчола й метелик.

(Байка).

Стрінулись раз у літі
Метелик і пчола,
Як ссали мід на цвіті.
— Гляди — я без жала,
Нікого не боюся
Й меду — як ти — наплюся!
Метелик так хвалився.
— Ти дуже помилився —
Озвалася пчола,
— Якщо вжию жала,
Даю за се життя,
Але роботу до пуття
Зачату все доведу!
Я лиш бороню меду!

— Людий мід не спасе від
Якого ти завдаш жалом. [болю
Коли-ж рівнятись нам обом,
То ми однако варті,
Бо хоч не дам я меду й кварти,
То і нікого не поколю!
Тоді гуляв десь хлопець луг ом,
Лишив пчолу і капелюхом
Скрадавсь накрити мотіля.
Пчола відлетіла в поля —
Мотіль із хлопцем грався,
Нараз надлетів воробець
І нім мотіль зібрався —
Найшов у дзьобку свій кінець.

Петро Люпенко.

Король Ячменик.

(Казка).

В замку на одній горі жив багатий князь. Був се чоловік поважаний у панів, а люблений у підданих. Володів ними людяно, судив мудро і справедливо. Коли вмер король тої країни, сказали собі пани й бояри:

— Нащо десь шукати володаря, коли маємо його між собою. — І вибрали замкового пана за короля. Увесь нарід радувався з того дуже.

Новий король вибрався в дорогу, щоби пізнати усі закутини своєї держави. Всюди витали його з великою славою. Пани і бояри приносили дарунки, підлизувалися йому, забави та пири справляли. Коли вернув король на свій замок, він здавався йому дуже тихим і порожним. Нічо його не тішило, навіть його ніжна, улюблена жінка. Тужив усе за гучними забавами. Проте доручив дворянам, щоби зробили багатий пир і запросили знатних гостей. Почалися на замку часті гостини і забави. З далека, з широкого світу, приїзджали сюди пани і шляхта з жінками, в багатих строях, самі з блискучими шаблями і мечами, в дорогих шапках з чаплиними перами, на красних та пишно вистроєних конях.

Коли робучий нарід вертав вечером з поля, звеніли на замку чарки, скрипки і співи при світлі смолоскипів та свічок. А коли нарід ранним ранком ішов на роботу, було на замку ще гучно і весело. І гляділи поважно на панську оселю, що там завелось і що з сего буде. А всі жаліли добру паню, королеву. Оповідали собі, скільки горя вона переносить, як сторонить від забав і як їй обмерзли ті всі пири та п'ятки.

Не даром нарід журився. Королеви вже не ставало ні його власного, ні королівського майна на таку господарку. Через те накладав підданам все більшу й більшу данину і наказав биричам, щоби нікому не пропускали. Вже не глядів нарід на замок поважно або з боязню, тільки з гнівом та ненавистю. Лиш про королеву бесіда не змінилася. Зі зворушенням про неї говорили, як просить за людьми у короля; заступається, щоби їх не збиткував та не обдирав.

Се була правда. Одначе ніхто не видів сліз, що їх королева тайком проплакала. Ніхто не чув, як короля мирно напам'янала та як король грубо з нею обходився.

Аж раз король, коли знов наложив нову данину, а королева знов просила за людьми, витягнув меч і гнався з ним за своєю жінкою так скоро, що ледви утікла дверми в сад. В такий диким гніві наказав король, щоби її зараз вивели з замку, щоби її не бачив більш на очі. І знов розсердився так, що вибіг із кімнати і гнався за жінкою з добутиим мечем.

Королева в смертельній тривозі вибігла з замку. Дивилася довкола, та ніде не виділа схованки. Лиш лан дозріваючого ячменю стояв при дорозі. А як королева задивилася на яміль, заворушилася його тиха поверхня, колосся захвилювало, наче би до себе звало нещасливу королеву. Вона увійшла поспішно у яміль, втікала ним, аж серед него зникла, наче в золотій глибині. Як король добіг сюди з замку, дармо дивився, дармо розглядався, де ділася його дружина.

По якимсь часі найшли сільські жінки в ячмені королеву, а коло неї дитинку, котра там вродилася. Віднесли її в село і там старанно доглядали, а синкови дали ім'я «Ячменик», на пам'ятку того, що вродився в ячмені. Одначе король дізнався про цей сховок, не мав змилювання навіть над своєю дитиною. Наказав жовнірам, щоби його жінку і сина геть відвезли з села. Жовніри завезли їх у далекий край, та ніхто не дізнався, куди.

Король утихомирив свій гнів та спокою не мав. Часто в своїй уяві видів засмучене лице улюбленої жінки і часто споминав про свого синка-одинака. Накінець опанувала його така туга, що післав за жінкою і за дитинкою, щоби до него вернулися на замок. Післанці вернулися самі. Король аж забувся, як вчув, що королева і королевич зникли зі свого сховку та що ніхто не знає, де поділися.

Тоді виїхав і король з численною дружиною шукати своєї родини. Їхав сюди й туди, не оминув ні одного погранича своєї держави. Проїздив лісами, горами, селами, шукав по замках, по дворах. Аж доїхав до сірої, темної гущавини на горах. Там доглянув у чорній печері старого пустельника, з білими вусами та довгою бородою. Питався його, чи не знає про королеву та про її сина Ячменика. Пустельник глянув грізно на короля, наче судія, і сказав пророчим голосом:

— За свої гріхи і проступки ти не вартий благородної жінки ні свого сина. Знай, що його не найдеш і не побачиш. Зявиться і прийде аж тоді, як вітчина буде найгірше пригнічена ворогом. Тоді прийде Ячменик з великою силою і країну висвободить з чужого ярма. А ти йди і кайся...

Пригноблений думками вернувся король на свій замок. Людей оминав, шукав самоти. Сумління його гризло. Аж одного разу знов скликав дворян і гостей тай гуляв, щоби забути свою провину і заглушити совість. Та веселий рев чужих гостей його не розрадив. Нараз лишив стіл і гостей. В неспокою втік нічю з замку підсінками та подвір'ям, і з розпуки скочив у бездонну замкову криницю.

* * *

Нарід гноблений не переставав чекати на свого короля Ячменика. В замку мали для него стіл все заставлений і світлиці приготовлені, якби він мав прийти кожної хвили. Ждали на ко-

роля Ячменика, ждали і шукали його. Кожного року збиралися по містах і селах і юрбою ішли зі зброєю в руках краєм, селами, полем і лісом, шукати вимріяного короля Ячменика, надію ліпшої будуччини. І чим було гірше жити, чим більше стогнав підданий люд в роботах, тим горячіше тужив за свободою і тим більше ждав на свого короля Ячменика. Ніхто не вірив, що він умер. Всі здогадувалися, що їх король пробуває переодягнений між народом та ходить по селах. Тота віра у висвободження та надія на ліпші часи -- був селянський король Ячменик. Властям се зовсім не подобалося. Пани боялися його і відчували, що в імени свободи ходять селяни-бунтарі, котрі лише нарід підмовляють і піддувають. Через те короля Ячменика переслідували. Все, що лиш було на панських послугах: мисливці, поборєжники, писарі, посіпаки двірські і чури -- всі розбіглися зі зброєю по селах і переглядали одну хату за другою. Війт і присяжні мусіли їм помагати. Як вже переглянули ціле село, заходили в коршму, щоби покріпитися на панський рахунок.

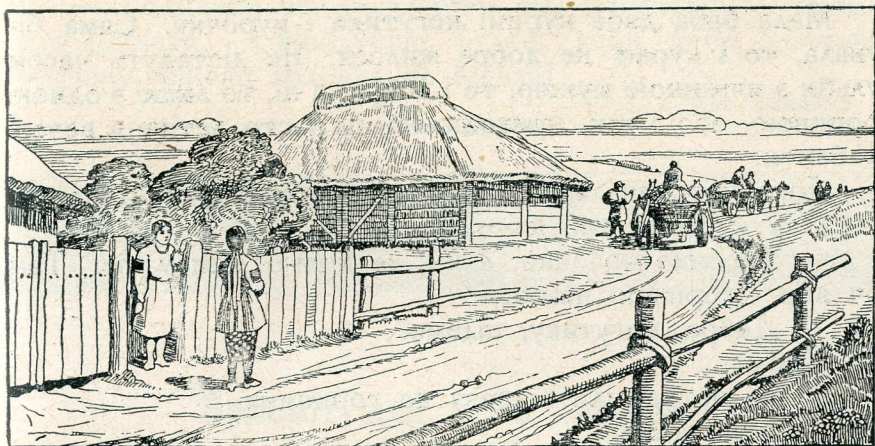
Багатьох вони ловили, однак Ячменика ніколи не зловили. Той ходив потайно поміж людьми далше, бо нарід вірив і радувався, що панщина щезне, що буде всім добре. В кождім селі мав Ячменик свого довіреного чоловіка або й двох. До них приходив на розмову і то все в ночі, як челядь вже спала. Прийшов несподівано у плащі з синявого сукна, в шапці, в довгім кабаті, а синяві ногавиці у чоботях. І в дощі все був сухий; на плащі, на шапці ані краплинки! Той плащ захороняв його перед дощем, а ще мав і таку силу, що Ячменик не мусів спати, ні їсти, ні пити, та що ніхто Ячменика не видів, лиш той, кому хотів Ячменик сам показатися. В темряві з'явився, прийшов замкненими дверима, сів за стіл, побесідував, найбільше про те, як поступают з людьми на панщині. Говорив, що ще прийдуть грубі драчки на селян, що буде платитися податок з усього, навіть з вінника. Але що се вже буде останнє, і що панщина дістане своє.

Так поговорив, посидів, однак хліба не кроїв. Нараз встав і пішов так само, як і прийшов, замкненими дверми і ніколи не сказав, куди йде. І ніколи не лишався у нікого на ніч. І знову подорожував сам темною нічею, загорнений чарівним плащем. Мандрував мокляками, болотом, дорогами, бездоріжжам, спокійний і самовпевнений, не боячись своїх переслідувачів. Нераз стрів і своїх ворогів, що йшли його вхопити і звязати. Та він ішов невидимий коло них далше. Так ходив і жив безсмертний в людських серцах король Ячменик, утішитель людей, усіх пригноблених жива надія. Так ходив і жив -- воплощена надія і віра в ліпшу будуччину вітчизни, надія і віра, що не гасне і ніколи не одурить!

З чеської шк. читанки »Ранок« ч. IV переклав: Б. З.

Поїхали до школи.

Чом це Настя так раненько
Дивиться кудись сумненько
І сама коло воріт
Все зітхаючи стоїть?

Ось Галина надбігас
І Настуньку вже питає:
— Насте, ти чого така,
Що на личеньку сльоза?

Каже Настя до подруги:
— Я сумую з жалю й туги,
Бо ти глянь лише на шлях,
Бачиш, хто там на возах?

— То наш Петрик їде в школу,
Ось, уже минають поле
Й зникнуть зараз у низу,
Вже їх бачить не буду!

— Тай плаксиваж ти дівчина!—
Каже їй на це Галина.
— Чи це лихо є яке,
Що Петрусь до міста йде?

— Там навчитись, вийде в люди
І про тебе не забуде —
Тай прийде нераз домів,
Щоб потішити батьків.

— Тай не сто миль, ані двіста,
Тільки пять до того міста,
Ще обі колись підем,
Йому яблук принесем!

— А за рік, як добре піде,
Наш Івась також поїде,
Будуть вчитись там оба,
Щоб довчитись до добра!

— От, спасибі, любя Галю,
За розраду в моїм жалю!
Щоб лиш добротливий Біг
Мого братчика стеріг!

Ю. Ігорків.

Байка.

Мала баба двоє курий: когутика і курочку. Сама бідувала, то і курам не добре жилося. Як дістануть часом бульби з ячмінною мукою, то і добре, а ні, то лише з одною кропивою, або і так, приходилось їм часто летіти в вечері на банти.

Докучило таке життя когутикови-братікови. Він звернувся до курочки тай каже:

— Курочко-любочко, а чи не піти-б нам у ліс. Там хоч ягід і горішків наїмося?

— Добре, когутику, підемо!

Пішли...

В лісі натрапили відразу на горішник.

Когутик каже:

— Глянь, курочко, скільки оріхів на тому дереві. Полечу я, то сам наїмся і тобі наскидаю.

Вилетів когутик на дерево і став заїдати смачні горіхи. Не забув розуміється і про курочку.

Перескакуючи з гіляки на гіляку, обдер собі когутик пір'ячко з ноги. Йойкнув когутик з болю і з пересердя так сильно кинув орішком на діл, що курочці око праве вибив. Стоїть курочка під деревом і плаче. Почула той плач лісова царівна, приходить до курочки і питається:

— Чого ти, курочко маленька, плачеш?

— Бо мені когутик око вибив!

— Гей, ти, когутику, на віщо ти курочці око вибив?

— Бо мені горішник штани подер!

— А ти, горішнику, нащо когутикови штани подер?

— А навіщо кози мою кору гризуть?

— А ви, кози, — нащо горішникову кору гризете?

— Бо нас пастухи не пасуть!

— Гей, пастухи! Чому ви кіз не пасете?

— А чому баба нам паляниць не дає?

— Бабо! А чому-ж ти пастухам паляниць не даєш?

— А навіщо свині мою рошину розлили?

— Свині! Гей, свині! Нащо ви бабі рошину розлили?

— А нащо вовк наші поросята поїв?

— А ти, вовче, нащо поросята свиням поїв?

— Бо мене головка заболіла і мені поросятини дуже захотілося.

— Годі мені вас розсудити, мої приятелі! — промовила царівна. — Найлучше булюб, якби тебе, вовчику-братчику, ніколи головка не боліла!

Г. Кадлубицький.

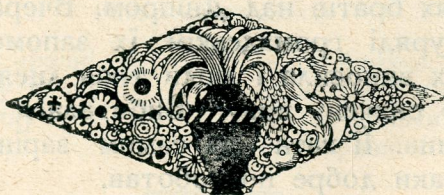
Заповіт для тебе, дитино.

Як виростеш сину і підеш між люди
Не забудь, що в праці є щастя твоє;
Нею проженеш ти від себе всі біди,
Нею звеселиш ти все життя своє.

Ти знай лиш, що праця любить добру волю,
Не любить неволі як волик ярма —
Лиш в охотній праці знайдеш добру долю,
А ні — то життя твоє буде як тюрма.

І ще одну раду даю тобі, сину:
Не будь самолюбом в змаганнях своїх,
Бо знай, що й нарід твій прагне твого чину
Йому віддати мусиш часть трудів твоїх.

Г. К.

Мати.

Літком була у нас повінь.

Отсей хрустальний Черемош, що так весело біжить між нашими зарінками, прибрав був нараз одної ночі на силі, а ранком покинув свої береги і розлився широко по наших полях і городах. Заглядав при тім до кожної майже хати і стодоли, та забирав зі собою, що тільки міг: дерево, дріб, товар, усяку посудину, збіже, пашу і ніс те все зі собою до побратима Прута, а з ним до зеленої Буковини, на румунський вже бік. Зойк так й був у селі, що тяжко згадувати ще й нині. Плакали жінки й діти, ревіла й худоба. На село впав несподівано превеликий смуток, хоч там у горі світило тоді через цілий день пекуче сонце і ні одна хмарка не заслонювала синьої півкулі ніба. Один тільки наш сусід, покійний вже Коць, не трапив свого гумору. Ще й нині привиджується така картина. Коць сидить з жінкою на стрісі хати, мов на кони та покурюючи люльку, говорить до неї крізь зуби:

— Мо, Єлє! Ще з тої води і вигоду будемо мати!

— Та яку? — питає жінка зі сльозами в очах.

— От, хотіла ти вчора йти пішки до Залуча. Пожди ще лишень хвилю, а поїдемо тамки разом з хатою за дурно.

Старовина, що правда з водою не пішла і покійний Проць даром робив собі апетит на даремщину Черемоша, але як упала вода, то хата подібна була радше до страхопуда з пообриваними від вітру боками, як до людської оселі.

Ох, бідували люди по тій воді тяжко, та й тепер ще бідують. Зі заможних господарів походили на бідаків і лишень заповоги вичікують. Вона, що правда, приходить до нас, але рідко. Найкрасше однак відгукнулася наша повінь у серцях братів над Дніпром. Вчора власне роздавали у нас в уряді громадським їх заповогу. Найменша десять золотих виносила і люди тиснелися по ній, немов на Йордан по свячену воду. Вибиралася по ній рівнож і вдова Горпина. Її хата під самим зарінком і Черемош там її літом таки добре поскоботав.

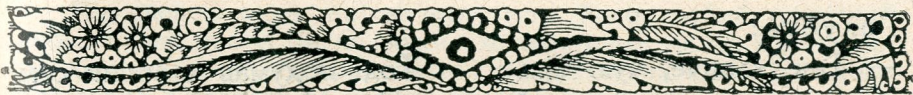
На жаль одна біда рідко коли одинцем між людьми блукає. Якраз перед тижнем захорував був її синок на красуху і саме вчора переходив у хоробі свій найтяжчий день. Бідна мати робила, що лишень могла і від свого малого Івася відходила тільки за конечною потребою. Відречися однак запомогти не було в її силі. Для неї чейже тих десять золотих дорогоцінніші були, як для Форда приміром його найкраща палата. Попросила тому сестру своєї сусідки, щоби посиділа біля дитини на час її відходу. Тимчасом в половині дороги причувся їй в сніжній хуртовині плач хорої дитини. Як стій завернула вона з місця, махнула на свою дальшу дорогу рукою тай полетіла стрілою назад до дому. Полетіла до сінка.

А її запомогу взяли другі.

* * *

Івасю! Літом, щоби заробити тих 10 золотих, буде мусіла мама через цілий тиждень на панськім лані буйну пшеничку жати. А ти?.. Ти будеш тоді весело вже може гуляти з пастушками на зарінку, наколи її солоний піт буде заливати лице, а зверху пекучо цілуватиме золоте сонце і зовсім не будеш навіть знати чому! Тому, дитино моя, що вона в твоїй тяжкій недузі не хотіла тебе полишити на опіку другої людини. То була твоя рі на мати, яка любила тебе й любить надмірно, пестунчику ти її маленький!

Володимир Хронович.

Овечки.

(Спів чеських дітей).

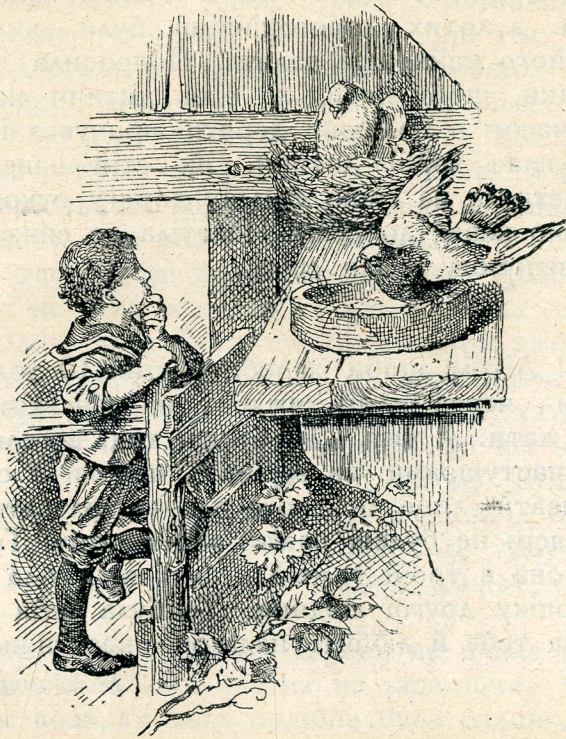
— Овечки і козли!
Ой, ви нашу вичку
І ту сочевичку
Випасли!

— То брехня немала!
То не була вичка,
Ані сочевичка,
Лиш трава!

Хлопчик і голубка.

Хлопчик:

— Голубонько, чи болю ти Як пірячко собі з грудий
При тім не відчуваєш, Ти дзьобком вириваєш?

Голубка:

— Так, хлопче, чую біль
[важкий,
Але й потіху маю,
Що пірячком своїх грудий
Гніздочко застеляю.
Хоч біль мене проймає всю,
То тішиться серденько,
Що моїм діточкам за те
Буде в гнізді тепленько!

Тоді подумав хлопчик сам:
„Отак і кожда мати,
Як та голубка, для дітей
Готова все віддати.“

„І моя рідна ненька так
Поносить труди й болі,
Щоб тільки я, її синок,
Діждався щастя й долі“.

В. Гай.

Вратована дитина.

Один убогий гірський пастух пас раз отару овець, держучи на руках свого трилітнього сінка. Вівці часто розбігалися, бо то було в високих горах, де є чимало дебрів, яруг і пропастей. Та пастух мав вірного вівчарського пса, Лиска, який завжди зганяв вівці до купи і вишукував ті, що погубилися від отари. Але одного дня це не могло вже вдатися, бо вівці занадто порозбігалися. Тому пастух побачив, що він мусить сам вийти на найвищий вершок гори, щоби розглянутися, де можуть бути розгублені вівці. Він посадив свого сінка під горою і наказав йому не рушатися з місця, аж він вернеться з гори.

Та коли пастух зійшов з гори, його дитини вже не було на тім місці. Страх батька був розпучливий. Він став накликати і шукати по всіх усядах, але даремно. Хлопчик пропав.

Тимчасом запала ніч і бідний пастух мусів іти до дому. Та й тут не застав малого, а мати попала в розпуку, як довідалася, що її синок десь загубився.

Рано, скоро світ, пустився переляканий батько ще з кількома пастухами в гори шукати за дитиною. Та весь їх труд, усі старання були знову безуспішні.

Серед такої розпуки минуло знову три дні. Батько аж розхорувався з жалю. Третої днини сказала йому жінка, що пес Лиско кожного полудня біжить кудись зі своїм куснем хліба в зубах і завжди вертає аж під вечір, а вона не знає, де він так довго пробуває, бо ж вівці пасе тепер сусід.

Почувши таку річ, схопився пастух з ліжка і сказав:

— Я мушу раз підглянути, куди наш Лиско бігає!

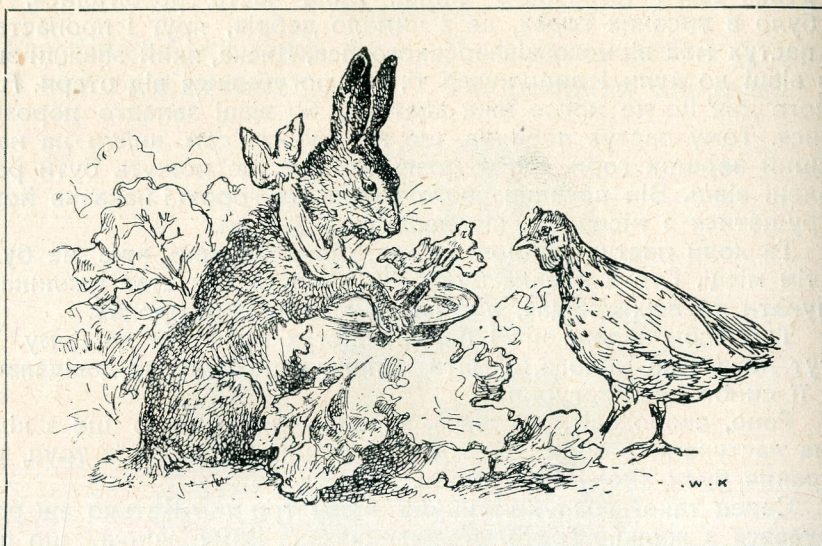
Пастух пішов ще того самого полудня за слідами пса. Пес побіг у гори і нарешті пропав за одною скелею. З великим трудом дістався туди і пастух. Він видрапався, добуваючи останніх сил, на скельний обрив і глянув у пропасть під скелею, а те, що він там побачив, так зворушило його, що він мало не впав коміть головою!

Під скелею сидів на мягкому мосі його любий трилітній синок, а біля нього Лиско, який аж хвостиком махав з приємности, дивлячись, як голодній дитині смакує сухий хліб. Батькови мало серце з радости не трісло! Він зліз скоренько зі скелі, обійшов її і поволи підійшов до хлопця, щоби його не перестрашити.

Хлопчик і батько плакали з радости, впавши собі в обійми. Хлопець розповів, що йому знудилося тоді ждати на батька і він почав ловити метеликів, за якими забіг аж у цю скельну щілину, звідки вже не міг вийти. Він певно був би вмер з голоду, але вірний Лиско вислідив його своїм нюхом і що дня приносив йому хліба.

Велика радість була того дня в хаті бідного пастуха, який віднайшов свою пропавшу дитину. А вірного пса шанували вдячні родичі аж до його смерті.

Що кому смакує.

Раз пан Заяць Заячинський
Погідного ранку
Зайшов собі в лан капусти
Тай сів до сніданку.
Сів вигідно, свіже листя
В таріль накладає,
Зручно на вилки встромляє,
Смачно заїдає.
Втім напроти хто надходить?
Курочка Марися!
— Добрий день вам! Чом так
[рано?
— Вийшла перейтися!

— Пане Заяць, вам десь, певно
Хробачки смакують!
— Що? Я ївби тую погань?
Чи пані жартують?..
— А чи краще — каже курка
До сварки готова —
Їсти хабазя зелене,
Мов яка корова?..
— Моя пані! — каже Заяць —
В світі різні густі!
Вам все хробачки смакують,
Мені — лист капусти!...

Суперечка на сцені.

(Діяльог).

На сцену виходить двох хлопців: Стець з правої, а Луць з лівої сторони, але так гей би один другого не бачив. Вклонившись публиці, починають оба рівночасно в один такт:

Стець (співає):

В понеділок борщик,
Горох у вівторок,
В середу капуста буде.
Їжте добрі люде...

Луць (деклямує):

Лис і блохи.
Гей, мої ви блохи!
Лишіть мене трохи!
Бійтесь Бога, серце майте,
І старого не кусайте!..

(Оба разом вривають і глядять на себе здивовано).

Стець: Гей, слухай-но ти! Як смієш перешкаджати мені в співі?!

Луць: А як ти смієш перебивати мені деклямацію?!

Стець: Я тобі не перешкаджаю; се-ж моя черга після програми!

Луць: Ні, моя!

(Починають знов кождий своє з початку. Стець вриває скорше Луць продовжає).

Стець (кривиться Луцеві): Ба-ба-ба! бе-бе-бе!

Луць (з обуренням): Ти мені покривляєшся?!

Стець: А тобі, тобі!

Луць: Мені?

Стець: Тобі!

Луць: Шановні гості! Скажіть йому що! Я вийшов вам задеклямувати, а він мені не дає та ще й покривляється!

Стець: Поважані гості! Скажіть самі: деж тут справедливості! Я вийшов вам заспівати пісню, а сего звідкись біда наднесла і не дає мені докінчити!

(Знов починають кождий своє з початку).

Луць (вриває, приступає до Стеця): Слухай, май розум! Таж люди на нас дивляться!

Стець: Слухай, Луцю! Май-же розум! Не сміши себе й мене перед людьми!

Луць (подумавши): Та воно, правду сказавши, тут і не місце на сварку. Краще погодімся, бо оба в дурні пошиємось!

Стець: Якже маємо погодитися?

Луць: А от як: Я вперед віддеклямую свій вірш, а відтак ти відспіваєш свою пісню.

Стець: Чому вперед ти, а не я? Ні, я так не годжуся! Краще нехай я відспіваю своє сольо, а відтак ти віддеклямуєш свій вірш. Инакше — ні!

Луць (думає): Так знаєш, що зробимо?

Стець: Що?

Луць: Ось, у мене є гріш; я кину його в гору: як упаде до гори.

головою, тоді будеш перший співати, а як упаде до гори
числом — тоді я перший буду деклямувати. Чи годишся?

Стець: Згода! *(подають собі руки).*

Луць *(кидає в гору гріш і кричить):* Нумер!

Стець *(кричить):* Голова!

(Оба разом падають рачки на підлогу і пильно глядять, як упав гріш)

Стець *(підскакує):* Славно! Я виграв!

Луць: Добре, співай!

Стець *(стає серед сцени і співає, Луць стоїть мовчки і глядить на Стеця).*

Швидко

Слова: К. Заклинського.

2. У четвер є пиріжки,
Се потіха наша,
А в п'ятницю для відміни
То вже буде каша.

3. У суботу яєчка,
Що нам знесла курочка;
А в неділю буде м'ясо,
Наїдайтесь ласо!

Луць: Гарно, дуже гарно! З тебе добрий співак, а ще кращий був би кухар! Ти співав про стільки смачних українських страв, що мені від твоєї пісні аж самому їсти захотілося. — А тепер послухай моєї деклямації.

Стець: Деклялуй — послухаю!

Луць *(деклямує):* Лис і блохи*).

Стець: Гарно, знаменито деклямуєш! Від твоєї деклямації аж мене самого щось так, гей би поза пазухою тне. *(Чихається кілька разів).*

Луць: Се нічо! Се тільки байка.

Стець: Знаєш що?

Луць: Що?

Стець: Коли тобі так подобалася моя пісня про українські страви, то може заспіваємо ще оба разом про українські пироги.

Луць: Гаразд! Заспіваймо!

Стець і Луць *(разом):*

Швидко

*) Гляди книжечку п. з. »Байки« М. Магира на ст. 15—16.

Ко - ло вас би тіль-ки сі-сти, ну і ї-сти, ї-сти, ї-сти.

2. Ви в кухарстві буйний цвіт,
Полюбив вас цілий світ;
В кухні ви мов в лісі пташка,
Ну, а їсти вас — іграшка.

3. Їли вас і козаки
Як робили байдаки,
Їли вас і гайдамаки,
Ліпші ви як риби й раки..

4. А тепер вас, пироги,
Їдять наші вороги;
Гей, український пироже,
Не лизь у горло вороже!

(Оба, вклонившись гостям, обнимаються і вибігають за сцену).

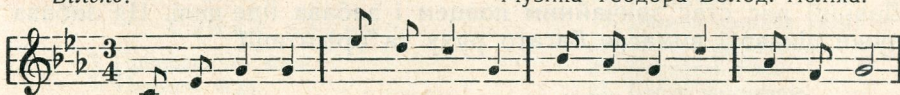
ЗАВІСА.

Журавлі

Вільно.

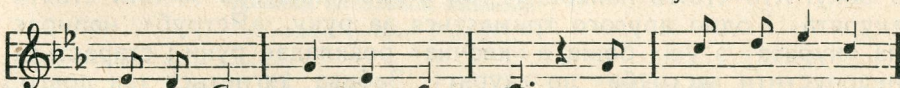
Слова Богдана Лепкого.
Музика Теодора Волод. Пеліха.

На по-гід-но - му бла-ки-ті Сі-рий шну-рок жу-рав-лів.

Ні - би ти - хий плач по лі - ті чу - ти їх да -

ле-кий спів. »Кру, кру, кру! - - - Бу - - вай здо-ро-ва,

Рід-на зем-ле, че-рез рік ми по-вер-не - мо тут зно-ва

з по - за мо - ря, з по - за рік. Кру, кру, кру!« - - -

Кривий лис.

Одну особу з товариства вибирають за лиса. Лисови призначають місце десь у куті кімнати, а як це на дворі, то десь біля дерева, або під плотом і зазначають границю, поки сягає його «яма». Решта осіб має кожде в руках скручену хустину і дражнить бідного лиса, щоби його виманити з нори.

Але хитрий лис не дасться так легко вивести в поле. Він сидить і тільки жде пригожої хвилі, коли хтось не вважає, а тоді нагло вискакує зі своєї нори і ударяє неосторожного хустинкою, яку він також має.

Але, щоби такі лови йому не повелися надто добре, кладуть йому умову, щоби скакав на одній нозі, підчас коли всі інші можуть утікати звичайно, на двох ногах. Коли кривий лис на одній нозі потрафить когось вдарити, тоді той стає лисом і дає фант, а всі заганяють його хустинками до лисячої нори. Давний лис стає звичайним ловцем і забава йде далі. Ця забава дуже цікава і вимагає багато руху та орієнтації.

Забава в яструба.

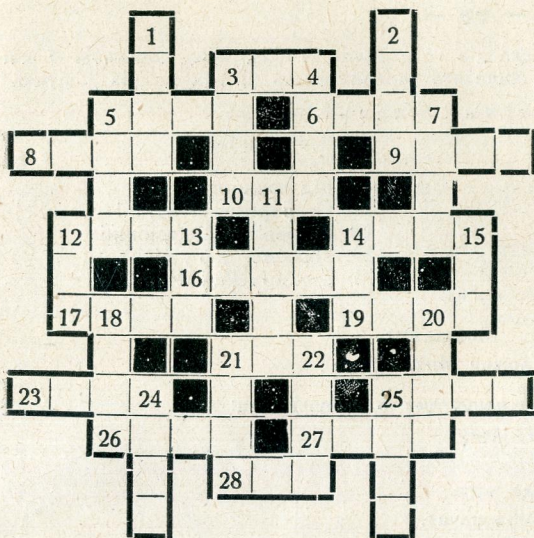
Всі стають «гусаком», один за другим, а один «яструб» стає з боку. Хто стоїть напереді, той є «квочкою», а за ним стоять «курята» і одно другого тримається за руку. «Яструб» напирас на «курята» з усіх боків, а «квочка» розкладає руки і старається недопустити «яструба» до «курят». Забава тягнеться так довго, доки «яструб» не половить усіх «курят». Можна згодитися й так, що перше зловлене «курят» стає «яструбом», а дотеперішній «яструб» стає на місце того «курятка» і так забава продовжується.

Загадки.

Перехрестна ломиголовка: „СКОБ“.

(Уложив Леонід Маківка).

Слова поземі:

3. Приправа до мяса.
5. Инакше: біда.
6. Батько всіх людей.
8. Пластовий привіт.
9. Це, що стрічає злочинців.
10. Знаряд зору.

12. Виробляють з камяного вугля.
14. Инакше: насіком.
16. Імя.
17. Колір при грі в картах.
19. Мешканець Арабії.
21. Спід ведра.
23. Затамована вода творить...
25. Инакше: котвиця.
26. Карлик.
27. Частина упряжі.
28. Викопаний діл.

Слова прямовисні:

1. Могила.
2. Напиток.
3. Оселя
4. Рід товщу.
5. Голод без „д“.
7. Член сімї.
11. Святе письмо магометан.
12. Уложене волосся.
13. Числівник.
14. Насікоме.
15. Дерево (символ сили).
18. Наступ військ.
20. Корабель Ноя.
21. Керує чоловіком.
22. Часто попадала на Україну.
24. Є в склепі.
25. Молода овечка.

Дивний заголовок книжки.

(Уложив Богдан Рибчук).

Магічний квадрат.

(Уложила Яр. М.)

у	у	у
у	р	р
м	м	н

1. Стіна.
2. Крик
птиці.
2. Напиток.

ПЕТРО МАКОГІН

„ЗЛИЙ
ИЛЬБЕПАДАЯГ“

Київ - Ляйпциг.

На книгарській вітрині
виставлено книжку, якої
верхня сторінка окладинки
так виглядала.

Який має бути властивий
заголовок цієї книжки?

Загадка складова.

У — ро — тсе — ряд — Ев — ин — оп — тул — йо —
ти — га — ді — нан — кет — па — кін — Виш — ків —
не — вер — тсе — рап — луп — ти — Хар — нів — ші —
чик — ма — ро — жа — ти — у.

З отсих 33 порозкиданих складів — зложить 14 слів, яких початкові й кінцеві букви, читані з гори в низ, виявлять горячий апель до всіх читачів „Світика“.

Значіння висказів:

1. Короткий батіг.	8. Часть світа.
2. Місто в Італії.	9. Частина одягу.
3. Спортовий прилад.	10. Рід тканини.
4. Ідовита муха.	11. Староримські богачі.
5. Осідок всякої влади.	12. Місцевість в Галичині.
6. Назва дурня	13. Инакше: другі
7. Почесна назва.	14. Столиця Рад. України.

Скриванка.

(Уложив Мих. Кумка).

В кождім реченню віднайти назву якоїсь хатньої річі:

1. Пташки мокрі, слота на дворі.
2. В Карпатах є густі ліси.
3. Чоловік носить дрова до хати.
4. Вуглям палимо в залізних печах.
5. Що ми скажемо — повинно бути правдою.
6. Ні смуток, ні журба не йдуть на здоровля.
7. Наша фана синя й жовта.
8. Коли скажеш, що зробиш — то зроби
9. Тепер инакше люди живуть, як колись жили.
10. Кухарка варить обід.
11. Вчіться добра з добрих книжок.

Чи знаєш:

1. Хто був винахідником парової машини?
2. Як називається тепер найславніший чоловік в Італії?
3. Що це таке: картографія?
4. Коли і де уродився Іван Франко?
5. Де знаходяться найвищі гори на світі?
6. Всі твори, які написав для дітей Іван Франко?
7. Хто скомпонував дитячу оперету: »Коза-Дереза«?

7. Адольф Гайльборн: ДИКІ ЗВІРІ. — Стр. 268. Образків 71.

Ціна: 9 зл. (опр.)

Життя звірів дає стільки прегарних прикладів до наслідування, що досліди та лектура про них може дати для виховання людини дуже багато цінних помічень. Любов, привязання та посвята нігде не мають стільки прегарних, ба навіть героїчних та недосяглих між людьми примірів, що власне між звірами. І в цій власне книжці про життя-буття звірів — зібрав автор, один з кращих німецьких природників, ученик безсмертного Брема, цілу низку цікавих епізодів із життя поодиноких звірів, які представив у формі принадного оповідання. Хто прочитає цю книжку раз — буде до неї вертати кількома наворотами, бо читається вона, наче найкращий роман.

8. Сидір Воробкевич: БЕЗГЛУЗДІВ. Стр. 84. Обр. 14. Ціна: 1.50 зл.

Цих 14 сміховинок, які складаються на зміст цієї книжечки — це перелицьовання чужих, головню німецьких, сміховинок Шваба і Грімів, але так по мистецьки, що вони мають зовсім наш своєрідний характер. Читання „Безглуздова“ вечерами по наших селянських хатах — дасть слухачам дуже багато розради, бо „премудрі“ діла начальника Головатого наповнятьмуть цілу хату голосним реготом присутних.

9. Юра Шкрумеляк: ЧЕМНИЙ ТАРАС І НЕДОБРІЙ ПАНАС — стр 24. Образків двобарвних 22. Ціна 1.50 зл.

Ця книжечка призначена для „Наших Найменших“, а головню для школярів І класу. У віршованій формі є тут подані дві антитези, два типи дітей в той спосіб, що зміст безпосередню ділає на ум і розсудок дитини і виказує відповідні дидактичні рефлексії. Книжечка надається на дарунки, головню на Св. Миколая.

Учителі!

Передплачуєте

Учительки!

для своїх шкіл до читання дитворі газетку:

„СВІТ ДИТИНИ“

яка виходить вже 10 літ під редакцією народного учителя
Михайла Таранька у Львові.

Умови передплати на рік 1929/30:

Річно . . . 12 зол.

Піврічно . . . 6 „

Квартально . . . 3 „

Замовлення присилайте на адресу:

Видавництво „СВІТ ДИТИНИ“, ЛЬВІВ, ул. Зіморовича, ч. 3.

ЖЕРТВИ:

На пресовий фонд „Світа Дитини“.

Микольцьо Редчук з Нового Йорку — 50 центі амер.; Одарка Пеліх з Курова в Познанщині 5 зл 70 сот. (зі зложених ошадностей до пушки).

Редакція васказує на тому місці щирим жертводавцям слова сердешної подяки за память про наше видавництво.

Від Адміністрації.

З 6-тим числом в місяці червню ц. р. вислала наша Адміністрація виповнені чеки на вирівнання передплати за газетку по кінець 1929 року. Досі вернула до нас половина висланих чеків, а друга половина остає досі ще у наших довжників. Просимо отже всіх тих, що досі ще не надіслали передплати — щоби це зробили як найскорше, бо видавництво мусить платити свої зобов'язання, а інших фондів, крім доходу з передплат — воно не має. Кривдить отже кождий нас, коли зволікає з присланням нележитости за газетку в приписанім речинці. Ми знаємо, що тепер «тяжкі часи» коло кожного, але вони «найтяжчі» коло видавництва, яке є здане виключно на своїх передплатників. Нехай отже в місяці вересню кождий довжник вишле на пошту цей готовий чек, що його одержав із червневим числом «Світика»!

З 8-мим числом в місяці серпню ц. р. вислала наша Редакція АНКЕТНИЙ ЛИСТОК і список на приднування нових передплатників. На жаль досі наспіло всего кілька відповідей... Видно із цього, що мало хто цікавиться долею нашого маленького дитячого журнальчика, який бажає видавництво перемінити, при допомозі всіх дотеперішних передплатників, на тижневик. Видно, що майже ніхто з родичів не прочитав уважно нашого заклику в тій справі, поміщеного на 2 і 3 стор. окладинки, бо годі чейже подумати, щоби батько-мати, які читали цю відозву — мовчки перейшли над нею до порядку денного. Видавництву залежить дуже на тім, щоби при збільшенню тіражу газетку — зробити її дешевшою, а тим самим і приступнішою для широких мас дітвори — головн сільської, яка під теперішню хвилю немає потрібного духового корму. Дуже вірадне явище для нашого культурного життя є це: що село тепер виявляє велику консумцію книжки, а головн юнацької і дитячої літератури, яку попри шкільні бібліотеки — кидають масово наші Кооперативи та деякі читальні «Просвіти». Але все те — ще замало!

На село мусить піти масово і дитяча газетка, яка дасть дітворі багато нового та актуального матеріалу до читання. Отже пропагандою за «Світом Дитини» повинні зайнятися всі інтелігентні одиниці по найдальших закутках нашого краю, щоби в той спосіб прислужитися зростови своєрідної культури серед наймолодшого покоління, яке при допомозі РІДНОГО СЛОВА побільшить кадри нашого національно свідомого громадянства. Тому дуже просимо відгукнутися на наш ЗАКЛИК, поміщений в 8-ім числі «Світика»!

Всі Заряди Шкіл згл. Ради шк. місцеві повинні безумовно заперенумерувати «Світ Дитини» для шкільних бібліотек.

Багатьох наших учителів(ок) «відстрашує» від передплачування ця обставина, що мовляв: газетка не має АПРОБАТИ Міністерства Освіти, чи Кураторії. Це зовсім неоправдана причина, щоби газетки не поширяти серед нашої дітвори, бо це з урядовою апробатою не має нічого спільного. Наколиб газетка була нелегальна, або змістом невідповідна — то її не дозволилаб видавати адміністраційна влада і тоді не можна булоб її ширити між шкільною дітворою. Тому велику кривду робить учительство дітворі по своїх школах, наколи не передплачує для неї маленького «Світика», який вже 10 літ засіває РАДІСТЬ і ДОБРО в серцях української дітвори.

В И К А З

нових передплатників „Світа Дитини“ з Канади:

Учитель „Рідної Школи“ в містечку Брендон (Манітоба) п. Олекса Мушій, приєднав знов таких нових передплатників:

Оля, Валерія, Франко і Мирон Галаси з Брендону.

А де решта канадійського учительства?

✦ ✦ ✦ Видає й за редакцію відповідає: Михайло Таранько. ✦ ✦ ✦